የፋይናንስ ትምህርት

ለወጣቶች፣ ለጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች

መሠረታዊ ደረጃ

የኢትዮጵያ
ብሔራዊ ባንክ
NATIONAL BANK
OF ETHIOPIA

2016 ዓ.ም.
nbe.gov.et

ማውጫ

የሠንጠረዦች ዝርዝር VI
የምስሎች ዝርዝር VI
መግቢያ VIII
የሞጁሉ ዓላማ..IX

ሞጁል አንድ: የንግድ እና ሥራ ፈጠራ መግቢያ 1
1.1. ለንግድ ሥራ መግቢያ 3
1.2. የንግድ ሥራ ዕቅድ 4
1.3. የንግድ ዕቅድ ይዘቶች 5
1.4. ታሪክ፡- የቡና ማእከል 6
1.5. የንግድ ሞዴል ገጽታ 7
1.6. ማጠቃለያ 9
1.7. በንግድ ሥራ እና ሥራ ፈጣሪነት ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች 10

ሞጁል ሁለት:- ግብ ማስቀመጥ.. 11
2.1. ግቦችን መረዳት 13
2.2. የፋይናንስ ግብ አቀማመጥን መረዳት 14
2.3. የጊዜ ገደብ በግብ አቀማመጥ.. 16
2.4. የግል ፋይናንሺያል አስተዳደር (Personal Financial Management) 17
2.5. አንዳንድ ሰዎች የገንዘብ ግባቸው ላይ መድረስ የሚያቅታቸው ለምንድን ነው? 20
2.6. የፋይናንስ ግቦች አቀማመጥ ቀመር.. 21
2.7. የፋይናንስ ግቦች ቀረጻ ቅደም ተከተል 22
2.8. ማጠቃለያ 25
2.9. የግብ አዘገጃጀትን የሚመለከቱ ጥያቄዎች 26

ሞጁል ሦስት:- በጀት አዘገጃጀት 27
3.1. የበጀት ጽንሰ ሐሳብ... 29
3.2. የበጀት ባሕርያት 30
3.3. የበጀት መኖር ጥቅሞች.. 30
3.4. ውጤታማ የበጀት አዘገጃጀት አስፈላጊ ነገሮች... 31
3.5. በጀት ለቢዝነስ ስኬት በጣም ወሳኝ የሆነው ለምንድን ነው? 32
3.6. የበጀት አይነቶች 33
3.7. የበጀት ዝግጅት ሂደቶች... 35

3.8. ሐና እና ኩማ በጀት ሲያዘጋጁ ግምት ውስጥ ማስገባት ያለባቸው ነገሮች 36
3.9. የበጀት አዘገጃጀት ምርጥ ልምዶች እና ባሕርያት 36
3.10. ከበጀትዎ አይለፉ.. 42
3.11 ማጠቃለያ 43
3.12. የበጀት አዘገጃጀት ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች 44

ሞጁል አራት:- የሒሳብ መዝገብ አያያዝ/የአካውንቲንግ መሠረታዊ ነጥቦች 45
4.1. የሒሳብ አያያዝ ጽንሰ ሐሳብ 47
4.2. የሒሳብ አያያዝ ጥቅሞች 47
4.3. መሠረታዊ የሒሳብ አያያዝ ጽንሰ ሐሳቦች እና መርሆዎች.. 48
4.4. ውጤታማ የሒሳብ አያያዝ ቁልፍ ደረጃዎች 49
4.6 የአካውንቲንግ ቀመር 57
4.7. የግብር ተፈጥሮ እና ጥቅሞች... 59
4.8. ግብር እንዴት ይተዳደራል? 61
4.9. ማጠቃለያ.. 61
4.10. በሒሳብ አያያዝ መሠረታዊ ነገሮች የሚመለሱ ጥያቄዎች... 62

ሞጁል አምስት:- ቁጠባ 63
5.1. ቁጠባ ምንድን ነው? 65
5.2. የቁጠባ ምክንያቶች 65
5.3. የቁጠባ ግቦች 67
5.4. ገንዘብዎን የመቆጠቢያ መንገዶች... 68
5.5. የመቆጠቢያ ቦታን ለመወሰን የሚያስፈልጉ መስፈርቶች 69
5.6 የቁጠባ ዕቅድ ማውጣት 70
5.7. ማጠቃለያ.. 71
5.8. ስለቁጠባ የሚመለሱ ጥያቄዎች 72

ሞጁል ስድስት:- ኢንቨስትመንት.. 73
6.1. የኢንቨስትመንት ትርጓሜ 75
6.2. የኢንቨስትመንት ውሳኔዎችን ለማድረግ ግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው አንዳንድ አትኩረቶች 76
6.3. ብዝኀ ኢንቨስትመንት 77
6.4. ማጠቃለያ.. 78
6.5. በኢንቨስትመንት ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች 79

ሞጁል ሰባት:- የፋይናንስ ምንጮች 80

7.1. ፋይናንስ ለምን? 82

7.2. የፋይናንስ ምንጭ 82

7.3. ሸሪዓ መር የገንዘብ አገልግሎት 83

7.4. ለምን የብድር ፋይናንሲንግ? 85

7.5. ኃላፊነት የሚሰማው ብድር እና የብድር አስተዳደር 86

7.6. የረጅም ጊዜ ብድር ባሕርይና ጥቅም 87

7.7. የቢዝነስ ማስፋፋት ተገማች ምንጮች 88

7.8. ማጠቃለያ 88

7.9. በገንዘብ ምንጮች ጥያቄዎች 89

ሞጁል ስምንት:- የፋይናንስ አገልግሎቶች 90

8.1. የፋይናንስ አገልግሎት ትርጉም 92

8.2. መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ሰጭዎች 92

8.3. መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት 94

8.4. ሂሳብ የመክፈቻ ሂደት 95

8.5 የመደበኛ ፋይናንስ አገልግሎት ጥቅሞች 96

8.6. የመደበኛ የፋይናንስ አገልግሎቶች ጉዳቶች 97

8.7. መደበኛ ያልሆነ የፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎችና አገልግሎቶች 97

8.8. የኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ጥቅሞች 98

8.9. የኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ጉዳቶች 98

8.10. ማጠቃለያ 99

8.10. በፋይናንስ አገልግሎቶች የሚመለሱ ጥያቄዎች 100

ሞጁል ዘጠኝ:- ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች 101

9.1 ፍችዎች/ትርጉሞች 104

9.2. ዲጂታል ፋይናንስ 104

9.3. ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች (ዲኤፍኤስ) 104

9.4. ቻናል 104

9.5. የፋይናንስ ቴክኖሎጂዎች (ፊንቴክ - Fintech) 106

9.6. የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎት አይነቶች 106

9.7. ከኤቲኤም ገንዘብ ለማውጣት የምንከተላቸው ርምጃዎች 109

9.8. ፖስ (POS) መጠቀም ለጥቃቅን አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፐራይዞች ያለው ጥቅሞች 110

9.9. የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች ጥቅሞች 110

9.10. የዲጂታል ፋይናንስ ተግዳሮቶች 111

9.11. የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ተግዳሮቶች ማሸነፍ 113

9.12. ማጠቃለያ 115

9.13. በዲጂታል ፋይናንስ ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች 116

ሞጁል አሥር:- የአደጋ አስተዳደር እና ኢንሹራንስ.....117
10.1. ስጋት ምንድን ነው እና ስለ ስጋት አስተዳደር ምን ያውቃሉ? 119
10.2 ስጋትን መረዳት 119
10.3. የአደጋ አይነቶች.....119
10.4. የአደጋ አስተዳደር ሂደት 122
10.5. መድን እንዴት ነው የሚሠራው? 124
10.6. የኢንሹራንስ አይነቶች 125
10.7. የኢንሹራንስ ፖሊሲ ለማግኘት የሚወሰዱ ርምጃዎች 126
10.8. የጡረታ ዕቅድ 127
10.9. ማጠቃለያ 127
10.10. በአደጋ አስተዳደር እና በኢንሹራንስ ላይ ጥያቄዎች.....128
References.....129
አባሪ (Annex) 130
አባሪ 1:- መፍትሔ ቃላት 130

የሠንጠረዦች ዝርዝር

ሠንጠረዥ 1፡- ዘጠኙ የጎልማሶች ትምህርት መርሆዎችና ልምዶች X
ሠንጠረዥ 2፡- የፋይናንስ ግብ አይነቶች........ 16
ሠንጠረዥ 3፡- የበጀት ምደባ 34
ሠንጠረዥ 4፡- የገቢ ገንዘብ ማዘጋጃ አብነት 40
ሠንጠረዥ 5፡- የወጭ በጀት አወጣጥ አብነት........ 40
ሠንጠረዥ 6፡- የቁጠባ በጀት አወጣጥ አብነት (ለቀጣይ ጥቅም የተመደበ ገንዘብ) 40
ሠንጠረዥ 7፡- በጀትዎን ማመጣጠን........ 41

የምስሎች ዝርዝር

ምስል 1፡- የኪርክፓትሪክ አራት ደረጃ የሥልጠና ትምህርት ሞዴል XI
ምስል 2፡- የግል የፋይናንስ አስተዳደር አውዶች 18
ሥዕል 3፡- የበጀት መኖር ጥቅሞች........ 31
ምስል 4፡- አንዳንድ የበጀት ምደባዎች 33
ምስል 5፡- በጀት ለማዳበር የሚረዱ ርምጃዎች 35
ምስል 6፡- የበጀት አዘገጃጀት ምርጥ ልምዶች እና ባሕርያት 37
ምስል 7፡- የበጀት ዑደት 39
ምስል 8፡- ከበጀትዎ እንዳያልፉ የሚረዱ ጠቋሚዎች 42
ምስል 9፡- ዘርዘር ያለው የአካውንቲንግ ስሌት 57
ምስል 10፡- ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች 107
ምስል 11፡- የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች........111
ምስል 12፡- የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ተግዳሮቶች ማሸነፍ የሚያስችሉ ዘዴዎች........114

መግቢያ

ፋይናንሺያል ዕውቀት ፋይናንስን የመረዳት ችሎታ ነው። አንድ ግለሰብ ያለውን የፋይናንስ አገልግሎት እንዲረዳ፣ በመረጃ ላይ የተመሠረተ እና ወቅታዊ የፋይናንስ ውሳኔዎችን እንዲሰጥ የሚያስችለውን የክህሎት እና የዕውቀት ስብስቦችን ያመለክታል።

የፋይናንሺያል ዕውቀት በፋይናንስ አቅርቦት ብቻ አይሳካም። የታቀደ የፋይናንስ ትምህርት ለማሻሻል ርምጃዎች ያስፈልጋሉ።የፋይናንሺያል ትምህርት የፋይናንሺያል ዕውቀትን ለመጨመር መንገድ ነው። የፋይናንስ ትምህርት ጥሩ የገንዘብ የገቢ፣ የወጭ እንዲሁም የበጀት አያያዝ ዘዴዎች ላይ ግንዛቤ ይፈጥራል።

መበደር፣ መቆጠብ እና እንደ ኢንሹራንስ ያሉ ሌሎች የፋይናንስ አገልግሎቶችንና ገንዘብ ማስተላለፍን በተመለከተ ግንዛቤ ያስጨብጣል። በፋይናንሺያል ውስጥ ተሳታፊዎች በትምህርት መረጃ እና በመሣሪያዎች የታጠቁ ሲሆን፣ የተሻሉ የፋይናንስ ምርጫዎችን ለማድረግ እና የፋይናንስ ግባቸውን ለማሳካት ኢኮኖሚያዊ ደህንነታቸውን ለማሳደግ ይሠራሉ።

የትምህርት መርሐ ግብሮችን ወጭ ግምት ውስጥ በማስገባት፣ የፋይናንሺያል ትምህርት ርምጃዎችን መውሰዱ በተለይም ዝቅተኛ የፋይናንሺያል ዕውቀት ያላቸው ክፍሎች ከፍተኛ ወጭ ቆጣቢ ሊሆኑ ይችላሉ። በማስተር ካርድ ፋውንዴሽን ደረጃውን የጠበቀ ብሔራዊ ሰነድ ለማዘጋጀት፣ የቅድስት ማርያም ዩኒቨርሲቲ ይህን ሰነድ ያዘጋጀው ፈርስት ኮንሰልት እና ከኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ ጋር በቅርበት በመተባበር ነው።

ይህ ሰነድ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን አሥር ልዩ እና ተያያዥ ሞጁሎችን ይዟል።

1. የንግድ እና ሥራ ፈጣሪነት መግቢያ
2. የግብ ቅንብር
3. በጀት ማውጣት
4. የመጽሐፍ አያያዝ መሠረታዊ ነገሮች
5. ማስቀመጥ - ማድረግ ትችላላችሁ
6. ኢንቨስትመንት
7. የፋይናንስ ምንጮች
8. የፋይናንስ አገልግሎቶች
9. ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች
10. የአደጋ አስተዳደር እና ኢንሹራንስ

የሞጁሉ ዓላማ

ይህ የሥልጠና ሞጁል ሠልጣኞች የገንዘብ አቅማቸውን በተቻለ መጠን በተሻለ መንገድ እንዲያስተዳድሩ ለመርዳት አስፈላጊ የሆኑትን ዕውቀት፣ ችሎታ እና አመለካከት ለማቅረብ ያለመ ነው። የኢትዮጵያን የፋይናንሺያል ማካተት እና የፋይናንሺያል ዕውቀት ስልቶችን ለማሳደግ አስተዋጽዖ ሊያደርግ እንዲችል ተደርጎም ተዘጋጅቷል።

የሞጁሉ ወሰን (Scope)

ሞጁሉ በመሠረታዊ ደረጃ ተዘጋጅቷል። በዋነኛነት ወጣቶችን፣ ጥቃቅን፣ አነስተኛ እና መካከለኛ ኢንተርፕራይዝ አንቀሳቃሾች ላይ ያነጣጠረ ነው። የመማር ማስተማር ሂደትን በተመለከተ በከተሞች ያሉ ተሳታፊዎች በአጠቃላይ ብዙ ግብዓት፣ የተሻሉ መገልገያዎችና እንደ መጽሐፍ ያሉ የመማሪያ መሣሪያዎች ስላሏቸው፣ ይህን ግምት ውስጥ በመክተት በተቻለ መጠን በገጠርና በከተማ ሠልጣኞች መካከል ያለውን የጂኦግራፊያዊ የመማር ክፍተት ለመቀነስ ጥረት ተደርጓል። ይህን ለማድረግም የገጠር ተሳታፊዎችን የትምህርት ዕድሎች በከተማ እኩዮቻቸው ደረጃ ማሻሻል ይጠይቃል።

የሥልጠና አሰጣጥ ዘዴ

ሞጁሉ ለወጣቶች፣ ጥቃቅን፣ አነስተኛ እና መካከለኛ ኢንተርፕራይዝ አንቀሳቃሾች የፋይናንሺያል ትምህርት ማሠልጠኛ ሆኖ እንዲያገለግል ተዘጋጅቷል። የተሟላ የፋይናንሺያል ዕውቀት ሽግግርን ለማረጋገጥ የሞጁሉ ይዘት የተቀነባበረው፣ የተሳታፊዎችን ልዩ ፍላጎቶችን በማገናዘብ ነው። ስለዚህም ሞጁሉ እንደ መመሪያ፣ የማጣቀሻ ምንጮችን እና ለኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ እንዲሁም ለሌሎች የፋይናንስ ተቋማት የሥራ ሰነድ ሆኖ ያገለግላል።

የአሠልጣኞች ማኑዋል የተዘጋጀው በዚህ ሞጁል እንደ መነሻ ሆኖ ያገለግላል። ይህ ማኑዋል ሥርዐተ ትምህርቱን የማወቅና የመረዳት፣ የሥልጠና ዝግጅት፣ አስፈላጊ ቁሳቁሶችን የመሰብሰብ፣ የትምህርት ዝግጅትን እና ከእያንዳንዱ ተሳታፊ ጋር ያለውን ግንኙነት የሚመራ ነው። ይህን ሥልጠና ለወጣቶች የሚሰጡ ሁሉም አሠልጣኞች እና ኦፕሬተሮች በዚህ ሞጁል ዝግጅት ላይ በተሳተፉ ባለሙያዎች ወይም በዘርፉ ልዩ ባለሙያዎች የሚሰጡ የአሠልጣኞች ሥልጠና (ቲኦቲ) ማጠናቀቅ አለባቸው። በሥርዐተ ትምህርቱ በዝርዝር ለማለፍ እና አሠልጣኞች ሥልጠናውን በተሳካ ሁኔታ ለመወጣት እንዲችሉ በሚደረገው የሦስት ቀናት ቆይታ፣ የተሳታፊዎች ቁጥር ከ20 እንዳይበልጥ በጥብቅ ይመከራል። የሥልጠናውን ከፍተኛ ጥረት ለማረጋገጥ ቢያንስ ሁለት ባለሙያዎች እና አንድ ረዳት አስተባባሪ መኖር አለባቸው። የተሟላ ምስክር ወረቀት ለማግኘት ሠልጣኞች በአሥሩ ሞጁሎች ላይ ሁሉንም ሥልጠናዎች መከታተል አለባቸው። ሥልጠናው የሚሰጠው በሦስት ምዕራፎች ነው።

> ምዕራፍ 1፡- ይህ ምዕራፍ የመጀመሪያዎቹን ሦስት ሞጁሎች ያጠቃልላል። እነዚህም፡- የንግድና ሥራ ፈጠራ መግቢያ፣ ግብ አቀማመጥ እና በጀት አወጣጥ የተሰኙ ናቸው። የሦስት ቀናት ሥልጠናውን ካጠናቀቁ በኋላ ለሁለተኛው ዙር ሥልጠና ሲመለሱ፣ ለአሠልጣኞች የሚመለሱትን ሥራዎች ይዘው ይሄዳሉ። ዝርዝር ሥራዎቹ በአሠልጣኞቹ መመሪያ ውስጥ ተገልጸዋል።
>
> ምዕራፍ 2፡- የሚቀጥሉትን አራት ሞጁሎች ይሸፍናል። እነዚህም መሠረታዊ የሒሳብ አያያዝ፣ ቁጠባ፣ የኢንቨስትመንት እና የፋይናንስ ምንጮች የተሰኙ ናቸው። የአራት ቀናት ሥልጠናውን ካጠናቀቁ በኋላ፣ ለሦስተኛው ዙር ሥልጠና ሲመለሱ ለአሠልጣኞች የሚመለሱትን ሥራዎች ይዘው ይሄዳሉ። ዝርዝር ሥራዎቹ በአሠልጣኞች መመሪያ ውስጥ ተገልጸዋል።
>
> ምዕራፍ 3፡- የመጨረሻዎቹን ሦስት ሞጁሎች ይሸፍናል። እነዚህም የፋይናንስ አገልግሎቶች፣ ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች፣ አደጋ መቆጣጠርና መከላከል እና ኢንሹራንስ ናቸው። ይህ የመጨረሻ ምዕራፍ ሦስት ቀናት ይፈጃል። አሥሩንም ሞጁሎች ሲያጠናቅቁ ሠልጣኞች የተሳተፎ ምስክር ወረቀት ያገኛሉ።

የሥልጠናውን ይዘት አጓጊ፣ አዝናኝና ጠቃሚ ለማድረግ ሥልጠናዎቹ የተዘጋጁት የወጣቶች፣ ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዝ ኦፕሬተሮችን የዕለት ተዕለት ኑሮ በሚያንጸባርቁ አሳታፊ (ኢንተርአክቲቭ) ተግባራት፣ ልምምዶችና ከክፍል ውጭ በሚከናወኑ ሥራዎች ታግዞ ነው። ሠልጣኞቹ የእንግሊዝኛ እና የአካባቢውን ቋንቋ እንዲያውቁ ይመከራል።

አሠልጣኞች የሥልጠናው ተሳታፊዎችን የተለየ የትምህርት ፍላጎት ያገናዘበ የጎልማሶች ትምህርት የማስተማር ዘዴ መጠቀም አለባቸው። የዚህ አይነቱን የጎልማሶች ትምህርት ልምዶችና መርሆዎች መጠቀም ተማሪዎቹ ሥልጠናውን እንዲወድዱትና

የፋይናንስ ባህላቸውን እንዲቀይሩ የመርዳት ዕድሉ ከፍ ያለ ነው። ጎልማሶች በተማሪ ተኮር የማስተማር ዘዴ የበለጠ ይማራሉ። ጎልማሶች አዲስ ክስተት ላይ የራሳቸውን አመለካከት እንዲገልጹ፣ ይህንም ከራሳቸው ሁኔታ ጋር እንዲያነጻጽሩ፣ እንዲለማመዱበትና እንዴት በተግባር እንደሚያውሉት ዕድል ማግኘት አለባቸው (የጎልማሶች ዘጠኝ ትምህርት መርሆዎችና ልምዶች ከታች ተዘርዝረዋል)። ስለዚህ አሠልጣኞች እንደ ሌክቸረሮች ሳይሆን፣ እንደ አሳላጮች መሆን ይጠበቅባቸዋል። በተጨማሪም፣ አሠልጣኞች የሥልጠናውን ይዘት ከሠልጣኞቹ ዕውቀትና ግንዛቤ ጋር ሊጣጣሙ እንዲችሉ ተደርገው የተዘጋጁ መሆናቸውን ማሳየት አለባቸው።

ሠንጠረዥ 1፡- ዘጠኙ የጎልማሶች ትምህርት መርሆዎችና ልምዶች

መርሆዎች	መግለጫ
ጠቃሚነት	• ተማሪዎች የበለጠ የሚማሩት ከራሳቸው ዕውቀትና ልምድ ሲነሡ ነው። • ትምህርት የተማሪውን ተጨባጭ ፍላጎቶች ማሳካት ሲያስችል ነው። ለምሳሌ፡- የሥራ እና የቤተሰብ ጉዳዮች
ውይይት	• ትምህርት የሁለት አቅጣጫ ሂደት ስለሆነ ተማሪዎች ከመምህራቸውና እርስ በራሳቸው የመነጋገር ዕድል ማግኘት አለባቸው።
ንቁ ተሳትፎ	• ትምህርት ተማሪዎች በአጠቃላይና በትናንሽ ቡድኖች እየተወያዩ ልምድ እንዲለዋወጡ ይጠይቃል።
በፍጥነት መተግበር	• ተማሪዎች አዲሱን ትምህርት ወዲያውኑ ተግባራዊ ማድረግ መቻል አለባቸው።
20/40/80 ሕጎች	• ተማሪዎች የሚታዩ ቁሶች ድጋፍ በሚያገኙበት ጊዜ የበለጠ ያስታውሳሉ። የሰው ልጅ ከሚሰማው 20% ሲያስታውስ፣ ከሚሰማውና ከሚያየው ደግሞ 40% ያስታውሳል፤ከሚሰማው፣ ከሚያየውና ከሚሠራው እስከ 80% ለማስታወስ ተፈጥሮው ይፈቅድለታል።
የዕውቀትና ክህሎት መስተጋብር	• መማር ማሰብን፣ ስሜትንና መተግበርን ማካተት አለበት።
አክብሮት	• ተማሪዎች እንደተከበሩና እኩል እንደሆኑ እንዲሰማቸው ይፈልጋሉ።
ማረጋገጫ	• ተማሪዎች ለአነስተኛ ጥረታቸው እንኳን በቂ ማበረታቻ ሊሠጣቸው ይገባል።
ደህንነት	• ተማሪዎች ሌሎች ሐሳባቸውን እና አስተዋጽዖዋቸውን እንዲያከብሩላቸው፣ እንዲሁም ዝቅ እንዳያደርጓቸውና እንደማያፌዙባቸው ማወቅ ይፈልጋሉ።

የመጀመሪያዎቹ ሰባት መርሆዎች የታቀዱት በትምህርቱ ሥራዎች ሲሆን፣ የመጨረሻዎቹ ሁለቱ የሚተገበሩት ግን ትምህርቱ በሚሰጥበት ጊዜ ነው።

ተዛማጅ ጽሑፍ:- ከMicrofinance Opportunities

የሥልጠና ግምገማ

የሞጁሉን ዓላማ እና የሚጠበቀውን የትምህርት ውጤት እውን ለማድረግ የሥልጠናው ክፍለ ጊዜ የሚዘጋጀው በኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክና በሌሎች ባለድርሻ አካላት ነው። በአሠልጣኞች መመሪያ ላይ እንደተገለጸው አሠልጣኞች የሥልጠና መርሐ ግብሮችን ዝርዝር መግለጫዎችና የሥልጠና ዘገባዎችን በማዘጋጀት የዳሰሳ ጥናት ውጤቶችንና የተሳታፊዎችን አስተያየት አካትተው ማቅረብ ይጠበቅባቸዋል። በእያንዳንዱ የሥልጠና ወቅት መጨረሻ ላይ ጥቅም ላይ የሚውሉት የግምገማ ዘዴዎች አሠልጣኞቹ ከሚጠቀሙባቸው አቀራረቦች ጋር የሚለያዩበት ሁኔታ ሊኖር ይችላል።

ነገር ግን እንደ አጠቃላይ፣ አሠልጣኞች ተሳታፊዎች የቡድን ውይይት እንዲያደርጉ ማበረታታት እና ለውይይት በጥንቃቄ በተመረጠው ዋና አጀንዳ ላይ ራሳቸውን ለተሳትፎ ማዘጋጀት እንደሚጠበቅባቸው ማሳወቅ ይኖርባቸዋል። በመጨረሻም፣ የተሳታፊዎች ጽንሰ ሐሳብ እና የተግባር ግንዛቤ፣ እንዲሁም የተግባር ልምምድ እና ፈተናዎችን በመጠቀም ይገመግማሉ። ከዚህም በላይ ውጤታማነቱንና ስኬቱን ለማረጋገጥ እና መሻሻል የሚያስፈልጋቸውን ዘርፎች በመለየት የኪርክፓትሪክ ባለ አራት ደረጃ የሥልጠናና ምዘና ሞዴል መስፈርት መጠቀም ያስፈልጋል። ሞዴሉ የፋይናንሺያል ትምህርት ሥልጠና መርሐ ግብሮችንና የመማር ውጤቶችን በመስፈርት መሣርያዎች ለመገመት ይረዳል። ሞጁሉ የፋይናንስ ትምህርት ሥልጠና ሂደት ጥንካሬን እና ድክመቶችን ለመወሰን የሚያስችል መሣሪያ ሲሆን፣ ምላሽ፣ ትምህርት፣ ባሕርይ እና ውጤት የተሰኙ አራት ደረጃዎችን ያቀፈ ነው።

ምስል 1፦ የኪርክፓትሪክ አራት ደረጃ የሥልጠና ትምህርት ሞዴል

1 ሞጁል አንድ

የንግድ እና ሥራ ፈጠራ መግቢያ

እንኳን ወደ የፋይናንስ ትምህርት ሞጁል አንድ በደህና መጡ። በዚህ ሞጁል ውስጥ ኢንተርፕረነሮች የተሳካ ድርጅት ለመመሥረት የሚያስፈልጉትን መሠረታዊ የንድፈ ሐሳብ እና የተግባር ክህሎትን ይማራሉ። በተጨማሪም፣ ሞጁሉ የቢዝነስ ሞዴልን ይዘቶችና ቢዝነስ ዕቅድን ወደ ማወቅ ይመራችኋል።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ:-

- ሥራ ፈጣሪነት ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ እና ስለ ሥራ ፈጣሪዎች ባሕርያት መግለጽ ይችላሉ፤
- የንግድ ሥራዎቻቸውን ዝርዝር ይፈጥራሉ፤
- የንግድ ሥራ ዕቅድ ምን እንደ ሆነ ይረዳሉ፤
- ቀላል የንግድ ዕቅድ ያዘጋጃሉ።

የሥልጠና ዘዴዎች

- የአእምሮ ማነቃቂያ
- ትምህርት
- የዝግጅት አቀራረብ
- መለማመጃዎች
- የጉዳይ ጥናቶች
- ውይይት
- ሚና መጫወት

የሥልጠና መርጃዎች

- ሥዕላዊ መግለጫ
- ፖስተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ማርከሮች
- ማስታወሻ ደብተር
- እርሳስ/ስክርቢቶ

የሞጁል ይዘት

- የንግድ ሥራ መግቢያ
- የንግድ ሥራ ዕቅድ
- የንግድ ዕቅድ ይዘቶች
- የቢዝነስ ሞዴል መገለጫ (Business Model Canvas)
- የሞጁል ማጠቃለያ

ርዝመት

7 ሰዓታት

መንደርደርያ

ውድ ተሳታፊዎች፤

በቡድን ንግድ ምን እንደ ሆነ እና የንግድ ድርጅት አይነቶች ምን እንደ ሆኑ ተወያዩ።

1.1. ለንግድ ሥራ መግቢያ

ንግድ ድርጅት ወይም በደፈናው ድርጅት በመባልም የሚታወቀው በዕቃ፣ በአገልግሎቶች ወይም በሁለቱም በደንበኞች አገልግሎት የተሳተፈ ተቋም ሲሆን፣ ዓላማውም ትርፍ ማግኘት ነው። የ2013 ዓ.ም. (2021 እ.አ.አ.) ንግድ ሕግ የሚከተሉት የድርጅቶች አይነቶች መሆናቸውን ያሳውቃል:-

- ሀ) **አጠቃላይ ሽርክና:-** አጋሮችን ያቀፈ የንግድ ድርጅት ሲሆን፣ እያንዳንዳቸው በጋራ እና በግል ለራሳቸውና ለአጋርነቱ ግዴታ ተጠያቂዎች ናቸው። ማንኛውም ተቃራኒ ስምምነት በሦስተኛ ወገኖች ላይ ሊነሣ አይችልም።
- ለ) **የተገደበ ሽርክና:-** የተለያዩ የዕዳ ዓይነቶች ያላቸው አጋሮችን፣ ለአጋርነት ግዴታዎች ሙሉ በሙሉ ከሽርክና ጋር በጋራ እና በብቸኝነት ተጠያቂ የሆኑ አጠቃላይ አጋሮችን እና ለሽርክና ግዳጅ ተጠያቂ የሆኑትን ውስን አጋሮችን ያጠቃልላል።
- ሐ) **የተገደበ ተጠያቂነት ሽርክና:-** በሁለት ወይም ከዚያ በላይ በሆኑ ሰዎች ሙያዊ አገልግሎት ለማቅረብ የተቋቋመ የንግድ ድርጅት የአጋሮች ተጠያቂነት በሚያደርጉት መዋጮ መጠን የተገደበ ነው።
- መ) **የጋራ ሽርክና:-** በሁለት ወይም ከዚያ በላይ በሆኑ ሰዎች መካከል በተደረገ ስምምነት የተቋቋመ የንግድ ድርጅት ነው። ሕጋዊ ሰውነት የለውም፤ ሕልውናውም ለሦስተኛ ወገኖች የማይታወቅ ነው። ለሌሎች ንግድ ድርጅቶች የሚፈለጉት የምዝገባ ፎርማሊቲዎች በጋራ ቬንቸር ላይ አይተገበሩም።
- ሠ) **አክሲዮን ማህበር:-** ካፒታሉ አስቀድሞ ተወስኖ በአክሲዮን የተከፋፈለና ዕዳው በኩባንያው ሀብት ብቻ የሚፈጸም ድርጅት ነው። የባለአክሲዮኖች ግዴታ ኩባንያውን ለመሥራት ቃል የገቡትን መዋጮ በማድረግ ላይ ብቻ የተወሰነ መሆን አለበት።
- ረ) **ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማኅበር:-** ካፒታሉ ሙሉ በሙሉ በቅድሚያ የሚከፈል፣ በአክሲዮን የተከፋፈለ እና አባላቱ መዋጯቸውን እስከ ጨረሱ ድረስ፣ ለድርጅቱ ዕዳ ተጠያቂ የማይሆኑት የንግድ ድርጅት ነው። የኩባንያው አክሲዮኖች ለሕዝብ ምዝገባ ክፍት መሆን የለባቸውም።
- ሰ) **የአንድ ሰው ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማህበር:-** በአንድ ነጠላ ሰው ውሳኔ የተዋቀረ የንግድ ድርጅት ነው። ድርጅቱ ከአባላቱ የተለየ እና የተለየ የራሱ ሕጋዊነት አለው። አባሉ መዋጮውን እስከ አሟላ ድረስ በድርጅቱ ላይ ለመጣ ዕዳ ተጠያቂ አይደለም። በሌላ በኩል ሥራ ፈጠሪ መሆን ከባለ ንግድ ድርጅቱ የተለየ ነው። ሥራ ፈጣሪዎች ነባር ሐሳቦችን ይዘው ከሚሠሩ ነጋዴዎች የተለዩ ናቸው። ሥራ ፈጣሪነት ስለ ወደፊቱ ማሰብ፣ ያሉትን ዕድሎችን መለየት፣ ንግዱ እንዴት እንደሚሆን ራእይ መፍጠር፣ ቢዝነሱ እንዴት እንደሚያድግ እና አደጋ ለመጋፈጥ መዘጋጀት ነው።

ውድ ተሳታፊዎች፤

አርአያ የሥራ ፈጣሪ አድርጋችሁ የምትቆጥሩትን የአንድ ሰው ስም እና ግለሰቡን ውጤታማ የሥራ ፈጣሪ የሚያደርጉትን ቁልፍ ባሕርያት ጻፉ።

ጠቃሚ መልእክት

ሥራ ፈጣሪ፡-

- ሕልም እና ራእይ አለው።
- የንግድ ሥራን የመለየት እና የመከታተል ችሎታ አለው።
- የንግድ ሥራ ያካሂዳል።
- የንግድ ሥራውን ለማስኬድ የሚያስፈልጉትን የአካል፣ የፋይናንስ እና የሰው ኃይል ያሰባስባል።
- ለራሱ እና ለሌሎች ግቦች ያወጣል።
- ስኬትን ለማረጋገጥ ተገቢ ርምጃዎችን ይወስዳል።
- ሁሉንም ወይም የአደጋውን ዋና ክፍል ይገምታል።
- ሥራ ፈላጊ ሳይሆን ሥራ ፈጣሪ ነው።

1.2. የንግድ ሥራ ዕቅድ

ሐሳብዎን እና መረጃዎን ማቀናጀት የንግድ ሥራ ዕቅድ ማውጣት ይባላል። የራስዎን ንግድ ለመክፈት በሚዘጋጁበት ጊዜ፣ ምንም ነገር እንዳያመልጥዎ ዕቅድዎን ብቻ እንዲከተሉ የሚረዳ መመሪያ ነው። የንግድ ዕቅዱን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው።

ንግድዎን መጀመር እንዳለብዎ ወይም እንደሌለብዎ ይወስኑ። የንግድ ሥራ መጀመር ሕይወትዎን ሙሉ በሙሉ ይለውጠዋል። ስለዚህ ትክክለኛውን ውሳኔ ማድረግዎን ማረጋገጥ አለብዎ። የቢዝነስ ዕቅዱ የንግድ ሥራ መጀመርዎ ትክክለኛ ውሳኔ መሆኑን ለመወሰን ይረዳዎታል።

- ንግድዎን በተሻለ መንገድ ለመጀመር ማዘጋጀት፡- ንግድዎን በተሻለ መንገድ እንዴት እንደሚጀምሩ እና እንደሚያስተዳድሩ የሚያግዝዎትን ሐሳቦችዎን ያደራጁ። የቢዝነስ ዕቅዱ መደበኛና ተከታታይ ተዛማጅ ርእሶችን ይከተላል። ይህም ወደ ፊት ያለውን መንገድ በዐይነ ሕሊናዎ ለመመልከት ይረዳዎታል።
- ብድር ለማግኘት የንግድ ሥራ ዕቅድዎን ማቅረብ፡- ብድር ለማግኘት የንግድ ሥራ ዕቅድዎን ለባለሀብቶች ወይም አበዳሪ ተቋማት፣ ለምሳሌ እንደ ባንክ ወይም ማይክሮፋይናንስ ተቋም ያቅርቡ። የቢዝነስ ዕቅዱን ራስዎ በማዘጋጀት እርስዎ ሊጠይቋቸው የሚችሏቸውን አብዛኛዎቹን ጥያቄዎች መመለስ ይችላሉ።

የቢዝነስ ዕቅድ እንደ ንግድዎ ባሕርይ እና እያዘጋጁለት ባለው ታዳሚ ይለያያል። የንግድ ታዳሚዎችዎ የተለያዩ ቢሆኑም፣ እርሰዎ ግን የንግድ ዕቅዱ የሥራዎን ቅደም ተከተል ለመቅረጽና የቢዝነሱን ተግባራዊነት ለመወሰን ያስችልዎታል። የቢዝነስ ዕቅድዎን በድር ለማግኘት የሚጠቀሙ ከሆነ ዕቅዱ ብድሩን እንዴት መመለስ እንደሚያስችልዎ ማሳየት አለበት።

ጠቃሚ መልእክት

ለቢዝነስ ዕቅድዎ መረጃ ከሚከተሉት ምንጮች ያገኛሉ፡-

- የንግድ ልማት አገልግሎት ሰጭዎች
- ኢንዱስትሪ ተኮር ማህበራት
- የሒሳብ ባለሙያዎች፣ የሕግ አማካሪዎች
- የገንዘብ ተቋማት
- መንግሥታዊ እና መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች

1.3. የንግድ ዕቅድ ይዘቶች

1.	የንግዱ አጠቃላይ መግለጫ	• የንግድ ስም፣ የንግድ ቦታ እና አድራሻ • የንግዱ ባሕርይ • የንግድ ድርጅቱ አይነቶች (ሽርክና፣ ማኅበር፣ አዲስ፣ የቆየ...) • ንግዱ ለምን ስኬታማ እንደሚሆን የሚገልጽ ማንኛውም ተጨማሪ ማብራሪያ
2.	የግል ዳራ	• የንግድ ባለቤቶች፣ አስተዋዋቂዎች ስም • የትምህርታዊ፣ የሙያውና በንግድ እንቅስቃሴው ያለው ተዛማች ተሞክሮ
3.	ገበያ ዕቅድ	• የንግድ ገበያ አይነት እና የታቀዱት ደንበኞች/የደንበኛ ቡድኖች • ለምን በሌሎች ምርቶች/አገልግሎቶች መወዳደር እንደሚችሉ እና ተፎካካሪዎችን እንዴት እንደሚወዳድሩ (ዋጋ፣ ጥራት፣ መልክ፣ አፈጻጸም) • ያለፈው፣ የአሁኑ፣ ወደ ፊት የታቀዱ የምርትዎ/አገልግሎትዎ የገበያ ፍላጎት (ከተቻለ በብዛት/በተናጠል፣ በቀን/በወር) • አቅራቢዎች እና አቅርቦት ውሎች እና ሁኔታዎች • ምርትዎን እንዴት እንደሚሸጡ (በቀጥታ፣ በአካፋፋዮች) • ጠቃሚ ምክር፦ የገበያ ጥናት ዘገባን እንደ አባሪ ያካትቱ
4.	የንግድ አስተዳደር ዕቅድ	• በዚህ ንግድ ውስጥ ተዋናዮች እነማን ይሆናሉ • ሚናቸውን እና የሥራ ክፍፍልን ይግለጹ (ካለ) • የንግድ ሥራው እንዴት እንደሚደራጅ (ለምሳሌ የሥራ ፈረቃ፣ የሥራ ጊዜ)
5.	የሥራ ዕቅድ	• የእርስዎን ምርቶች/አገልግሎት የምርት ሂደት ይግለጹ። • የዕለት ተዕለት የንግዱን ሂደት ያብራሩ፤ የምርት ዝርዝሮችን እንደ ልማት፣ ቴክኒክ፣ ወጭ፣ ቆጠራ (ኢንቬንተሪ)፣ ወዘተ. ያካትቱ። • ተጨማሪ ምርምር እና ልማት ያስፈልጋል? ይህን ማን ያደርጋል? • ምርቶችዎን እንዴት ያገኛሉ? • የሥራ ሰዓቱ ስንት ነው? • ስለ ምርትዎ/አገልግሎትዎ አቅርቦት ሰንሰለት ያብራሩ • ዝቅተኛውን የሠራተኞች ብዛት፣ ማን ምን እንደሚሠራ
6.	የገንዘብ ፍላጎት	• የሚፈለጉ ኢንቨስትመንቶች፣ ቋሚ ንብረቶች/መሣሪያዎች (ለምሳሌ መሬት፣ መሣሪያዎች፣ ማሽነሪ) • መነሻ ወጭዎች (ለምሳሌ ሕግ ነክ ክፍያዎች፣ የፍቃድ ክፍያዎች፣ ወዘተ) • ሥራ መጀመሪያ ወጭዎች (የውሃ፣ መብራት ማስቀጠያ፣ ግቢ ማጽጃ) • የሥራ ካፒታል (ጥሬ ዕቃዎች፣ ኪራይ፣ ውሃ፣ መጓጓዣ፣ ወዘተ.)

7	የገንዘብ ማሰባሰቢያ ምንጮች	• የሚያስፈልገው አጠቃላይ ገንዘብ • የግል መዋጮ • ከቤተሰብ/ጓደኞች/በብድር የተገኘ ገንዘብ/ሌላ ብድር • በእጅ ያለ አጠቃላይ ገንዘብ • ጉድለት/የገንዘብ ክፍተት • የሚያስፈልግ የብድር ድጋፍ ያስፈልጋል
8	የፋይናንስ ትንበያ	• የታቀደ የገቢ መግለጫ • አማካይ የማግኘት ጥናት • የገንዘብ ፍሰት ትንበያ

1.4. ታሪክ፡- የቡና ማእከል

ውድ ተሳታፊዎች፤

በሐና እና ኩማ ስለሚከፈተው ካፌ ታሪክ በጥሞና አንብባችሁ ተረዱ።

1.5. የንግድ ሞዴል ገጽታ

የቢዝነስ ሞዴል፣ አንድ የግል ድርጅት እንዴት እንደሚፈጥር፣ እንደሚይዝ እና ዕሴት እንደሚጨምር ይገልጻል። ቢኤምሲ የንግድ ሞዴሎችን ለማዘጋጀት ወይም ለመመዝገብ አብነት ነው። ደንበኛዎን ለመግለጽ ይረዳል፣ ያመጡትን ዕሴት፣ እንዴት እንደሚያመጡት፣ እንዴት ገቢ እንደሚፈጥሩ እና የሚፈልጓቸውን ተግባራት፣ ግብዓቶች፣ ለትግበራ የሚያስፈልጉ አጋሮች ይገልጻል። በቢዝነስ ሞዴል መገለጫ የንግድ ሥራዎን ሙሉ የሥራ ዕቅድ ሳያቀርቡ በአጭሩ ለባለ ድርሻ አካላት ማቅረብ ይችላሉ።

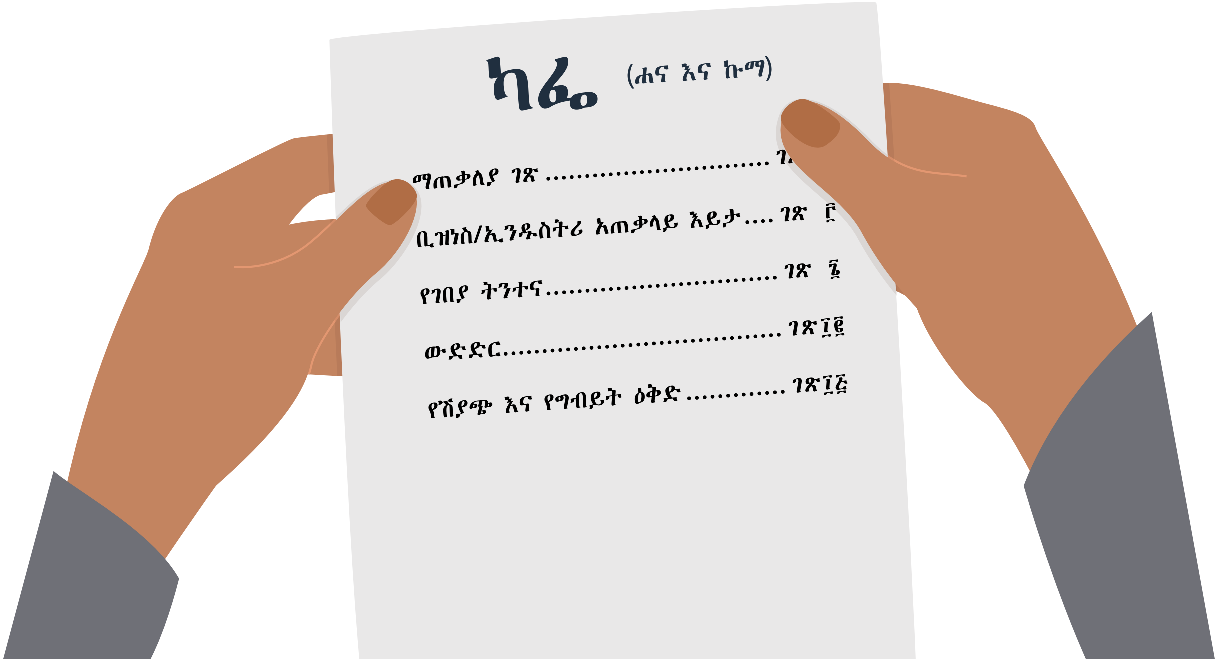

<table>
<tr><td></td><td></td><td>የተዘጋጀለት ክፍል</td><td>ያዘጋጀው</td><td>ቀን</td></tr>
<tr><td colspan="5">የንግድ ሞዴል ገጽታ</td></tr>
<tr><td>ቁልፍ አጋሮች</td><td>ቁልፍ ተግባሮች</td><td>የዕሴት አቅርቦት</td><td>የደንበኞች መስተጋብር</td><td>የደንበኛ አይነቶች</td></tr>
<tr><td rowspan="4">ቁልፍ አጋሮችዎ እነማን ናቸው?

የእርስዎ ቁልፍ አቅራቢዎች እነማን ናቸው?

የትኞቹን ቁልፍ ግብዓቶች ከአጋሮች ያገኛሉ?

አጋሮች የትኞቹን ቁልፍ ተግባራት ያከናውናሉ?</td><td>የእርስዎ ዕሴት አቅርቦት፣ ምን ቁልፍ ተግባራት ይፈልጋል?

የእርስዎ ስርጭት ቻናሎችስ?

የደንበኛ ግንኙነቶችስ?

የገቢ ምንጮዎስ?</td><td rowspan="4">ለደንበኞች ምን ያቀርባሉ?

ከደንበኞችዎ ችግር የትኛውን ነው ለመፍታት ደንበኛዎን የሚረዱት?

ለእያንዳንዱ የደንበኛ ክፍል ምን አይነት ምርቶችን እና አገልግሎቶችን እያቀረቡ ነው?

የትኛውን ደንበኛ ነው የሚያረካው?</td><td>እያንዳንዱ የደንበኛ ዘርፍ ምን ዓይነት መስተጋብር እንዲመሠረት እና እንዲጠበቅ ይጠብቃሉ?

እስካሁን የትኞቹን አይነቶች መሥርተዋል? ከተቀሩት የቢዝነስ ሞጁሎች ጋርስ እንዴት ተቀናጅተዋል? ምን ያህል ውድ ናቸው?</td><td rowspan="4">ዕሴት እየፈጠሩ ያለው ለእነማን ነው?

የእርስዎ በጣም አስፈላጊ ደንበኞች እነማን ናቸው?

ደንበኛዎ የጅምላ ገበያ ነው/ተፈላጊ (ኒሽ) ገበያ፣ የተከፋፈለ፣ የተለያየ፣ ሁለገብ መድረክ?</td></tr>
<tr><td>ቁልፍ ሀብቶች</td><td>ቻናሎች</td></tr>
<tr><td>የእርስዎ ዕሴት አቅርቦቶች ምን ቁልፍ ሀብቶች ያስፈልጉታል?</td><td>የየዘርፉ ደንበኞች በየትኛው ቻናሎች ነው ሊገኙ የሚችሉት? በአሁኑ ጊዜ እንዴት ነው የሚያገኙአቸው? ቻናሎችዎ እንዴት ነው የተቀናጁት? የትኞቹ ከሁሉም በተሻለ ይሠራሉ? የትኞቹ ናቸው ከሁሉም ዋጋ ቆጣቢ</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">የወጭ መዋቅር</td><td colspan="3">የገቢ ፍሰት</td></tr>
<tr><td colspan="2">በንግድ ሞዴልዎ ውስጥ በጣም አስፈላጊዎቹ ወጭዎች የትኞቹ ናቸው? የትኞቹ ቁልፍ ምንጮች በጣም ውድ ናቸው? የትኞቹ ቁልፍ ተግባራት በጣም ውድ ናቸው?</td><td colspan="3">ደንበኞችዎ ለየትኛው ዕሴት ለመክፈል ፈቃደኞች ናቸው? አሁን የሚከፍሉት በየትኛው ነው? አሁን እየከፈሉ ያሉት እንዴት ነው? ወደ ፊት እንዴት መክፈል ይፈልጋሉ? እያንዳንዱ የገቢ ምንጭ ለጠቅላላ ገቢዎች ምን ያህል አስተዋጽዖ ያደርጋል?</td></tr>
</table>

ውድ ተሳታፊዎች፤ ባለፈው ገጽ ላይ የቀረበውን የቢዝነስ ሞዴል መገለጫ (ቢኤምሲ) ዘጠኝ ብሎኮችን ከገመገማችሁ በኋላ የካፌውን ቢኤምሲ ሙሉ።

1.6. ማጠቃለያ

- ቢዝነስ ማለት በሸቀጦች፣ አገልግሎቶች ወይም ሁለቱንም ለደንበኞች በማቅረብ ላይ የተሳተፈ ድርጅት ሲሆን፣ ከደንበኞች ትርፍ የማግኘት ዓላማ አለው። የቢዝነስ ባለቤትነት ቅርጾች እንደ ሥልጣኑ ዓይነት ይለያያል። አሁን ባለው የኢትዮጵያ የንግድ ሕግ መሠረት በተዘረዘሩት ሰባት ቢዝነስ ዓይነቶች ይመደባሉ።
- ቢዝነስ ለመጀመር ወይም ለማስፋፋት በደንብ የዳበረ የቢዝነስ ዕቅድ ያስፈልግዎታል። በዚህ መሠረት የቢዝነስ ፕላን ዋና ዋና ክፍሎችን ከዐጭር ማብራሪያቸው ጋር አቅርቧል። ከዚህ በተጨማሪም የቢዝነስ ሞዴል ለመዘገብም ሆነ ለመፍጠር የቢዝነስ ሞዴል መገለጫ ሞዴል ቅጽ ተሰጥቶዎታል። አብነት እንዲዘጋጅ ወይም ሰነድ ይሰጥዎታል።

1.7. በንግድ ሥራ እና ሥራ ፈጣሪነት ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቍጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቍጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቍጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቍጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቍጥር 5 --------ቡድን 5

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. በዚህ ሞጁል ስለ ቢዝነስ እና ሥራ ፈጠራ ጽንሰ ሐሳብ በተማራችሁት ነገር ደስተኞች ናችሁ?
2. ስለ ንግድ ሥራ እና ሥራ ፈጣሪነት የሚቀርቡት ጽንሰ ሐሳቦች፣ ንድፈ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ / ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት አጋዥ ናቸው ብላችሁ ታስባላችሁ? እንዴት? አብራሩ።
3. አሁን ስለ ንግድ እና ሥራ ፈጣሪነት በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አግኝታችኋል? ንግዳችሁን ለማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
4. የንግድ ዕቅድ ማዘጋጀት ያለውን ጥቅም ተወያዩ? ለንግዳችሁ እና ለቤተሰባችሁ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ከተገለጹት መረጃዎች ውስጥ፣ ምን ያህሉን ንግዳችሁን ለማስተዳደር በተግባር ላይ ልታውሏቸው ትችላላችሁ?

2

ሞጁል ሁለት

ግብ ማስቀመጥ

እንኳን ወደ ሞጁል ሁለት በደህና መጡ።

የዚህ ሞጁል ዓላማ፣ ግቦችን የማውጣት መሠረታዊ ክህሎት እና እነርሱን ለማሳካት የሚያስፈልጉ መረጃዎችን መማር ነው።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ፡-

- ግቦችን የማውጣት ምክንያቶችን መግለጽ፤
- በዐጭር ጊዜ፣ በመካከለኛ ጊዜ እና በረጅም ጊዜ ግቦች መካከል ያለውን ልዩነት መረዳት፤
- የገንዘብ ግቦችን ያውጡና እንዴት እነሱ ጋ መድረስ እንደሚችሉ ማስረዳት፤
- የፋይናንሺያል ዕቅድ ምን እንደ ሆነ እና እንዴት የፋይናንሺያል ደህንነትን ለማሳካት እንደሚረዳ መግለጽ።

የሥልጠና ዘዴዎች

- አእምሮን ማነቃቃት
- ማስተማር
- የዝግጅት አቀራረብ
- መልመጃዎች
- የጉዳይ ጥናቶች
- ውይይት
- ሚና መጫወት
- ማሠልጠን
- ኢ-ትምህርት

ሞጁል ይዘት

- ግቦችን መረዳት
- የፋይናንስ ግብ አቀማመጥን መረዳት
- በግብ ቀረጻ ውስጥ የጊዜ ገደብ ማስቀመጥ
- ለምንድን ነው አንዳንድ ሰዎች የገንዘብ ግባቸው ላይ መድረስ ያቃታቸው የሚለው ሐሳብ ላይ መወያየት
- በፋይናንስ ግብ አቀማመጥ ውስጥ የሚወሰዱ ርምጃዎች

ርዝመት

7 ሰዓታት

የሥልጠና መርጃዎች

- ሥዕላዊ መግለጫ
- ፖስተሮች
- ትምህርታዊ ቪዲዮዎች
- ማርከሮች
- ማስታወሻ ደብተር
- እርሳስ/ስክርቢቶ

መንደርደሪያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡-

- በሕይወታችሁ ግቦች አሏችሁ?
- ግቦችን መቀየስ አስፈላጊ ነው ብላችሁ ታስባላችሁ?
- አንዳንድ ሰዎች ለምን የገንዘብ ነክ ግባቸው ላይ እንደማይደርሱ ግለጹ።

2.1. ግቦችን መረዳት

ውድ ተሳታፊዎች፤ ሐና እና ኩማ ወደ ፊት ካፌ ለመገንባት ሐሳብ አላቸው። ሐና እና ኩማ በቅርብ ጊዜ ውስጥ ምን ማከናወን እንዳለባቸው በደንብ መረዳት መቻላቸው ሕልም እና ግብን ለመለየት አጋዥ ይሆንላቸዋል።

- ከቡና ማእከል አንጻር፣ ግብ ማለት ሐና እና ኩማ ምን ማከናወን እንደሚፈልጉ እንደ መግለጫ ሊገለጽ ይችላል።
- ግብ ሊተገበር የሚችል የዕቅድ አቅጣጫን ይሰጣል። ይህንም በምሳሌነት ሐና እና ኩማ ወደ ፊት በተወሰነ ጊዜ ማሳካት ይኖርባቸዋል።
- ግብ፣ ሐና እና ኩማ ምን ቅድሚያ መስጠት እንዳለባቸው እና ጊዜያቸውን እና ሌሎች ሀብቶቻቸውን እንዴት እንደሚጠቀሙ ይጠቁማል።
- ሐና እና ኩማ እውን ለማድረግ ርምጃዎችን እስካልወሰዱ ድረስ ሕልሞቻቸው ቅዠቶች ሆነው ይቀራሉ።

- በሕልሞች እና ግቦች መካከል ያለው ልዩነት የቁርጠኝነት ደረጃ ነው።
- ግብ ሕልምን እውን ለማድረግ የመነሣሣት እና የመተማመን ምንጭ ነው።

- ግብ መንደፍ፣ ሐና እና ኩማ መቼ ምን ማድረግ፣ ምን መሆን ወይም ምን እንዲኖራቸው (ማለትም በካፌው አማካኝነት ልዩ የሆነ የቡና ጣዕም ማቅረብ እንደሚፈልጉ) ለመወሰን የሚከናወነውን ሂደት ያመለክታል።
- ግብ መንደፍ አንድን ሰው ወይም ቡድኖች ወደ ግቦች ለማነሣሣት እና ለመምራት የተነደፈ የድርጊት መርሐ ግብር ማዘጋጀትን ያካትታል።

ግብ መንደፍ

- ሐና እና ኩማ መቼ ምን ማድረግ፣ ምን መሆን ወይም ምን እንዲኖራቸው (ማለትም በካፌው አማካኝነት ልዩ የሆነ የቡና ጣዕም ማቅረብ እንደሚፈልጉ) ለመወሰን የሚከናወነውን ሂደት ያመለክታል።
- ግብ መንደፍ አንድን ሰው ወይም ቡድኖች ወደ ግቦች ለማነሣሣት እና ለመምራት የተነደፈ የድርጊት መርሐ ግብር ማዘጋጀትን ያካትታል።

ውድ ተሳታፊዎች፤

- የሐና እና የኩማ ምኞቶች ግብ ሊሆኑ የሚችሉት በዕቅድ ኃይል ብቻ ነው። ስለዚህ ያለ ዕቅድ ግብ ምኞት ብቻ ነው።
- የት መሄድ እንደምትፈልጉ ሳታውቁ ከተራመዳችሁ አንድ ቦታ ላይ ትደርሳላችሁ፤ ነገር ግን፣ በትክክለኛው ቦታ ላይ ላይሆን ይችላል።
- ዕቅድ ለማውጣት "ፍጹም" የሆነ ጊዜ በጭራሽ እንደማይመጣ ማወቅ አለባችሁ።
- ለመጀመር ከአሁኑ የተሻለ ጊዜ የለም።
- ግቦች በሂደት ይሻሻላሉ፤ እንዲሁም ከሰው ሰው ይለያያሉ።
- ሐና እና ኩማ የግል ግቦች፣ የቤተሰብ ግቦች፣ የገንዘብ ወይም የቢዝነስ ግቦች ሊኖራቸው ይችላል።

2.2. የፋይናንስ ግብ አቀማመጥን መረዳት

ውድ ተሳታፊዎች፤ ሐና እና ኩማ ለካፌው የሚሆን የፋይናንስ ግብ ስለመንደፍ መረዳት አለባቸው።

- የፋይናንስ ግብ የተወሰነ የገንዘብ ደረጃ ላይ ለመድረስ ያቀዱ ግለሰቦች/ተቋማት ዓላማ ነው።
- የፋይናንስ ግብ ማውጣት ለስኬት እና የገንዘብ ነጻነት ቁልፍ አካል ነው።

ለሐና እና ኩማ የፋይናንስ ግቦች ማስቀመጥ የሚያስገኛቸው ጥቅሞች

1. ለወደ ፊቱ የወጭ ቅድሚያ የሚሰጣቸውን ነገሮች እንዲወስኑ ይረዳቻዋል።
2. ለወጭ እና ለቁጠባ ዲሲፒሊን ይሰጣል።
3. ያልተጠበቀ የገንዘብ ዕጥረትን ለማስወገድ ይረዳል።
4. የፋይናንስ ጭንቀት እንዳይሰማቸው ይረዳል።

የካፌው ሕልም፡- የተግባር ልምምዱ

ውድ ተሳታፊዎች፤ ከዚህ በታች ያለውን የካፌውን ሕልም አንብቡ እና ለሚከተሉት ጥያቄዎች መልስ ስጡ።

ሐና እና ኩማ ወጣት ሥራ ፈጣሪዎች ሲሆኑ፣ ካፌው የሚባል አዲስ የንግድ ሥራ ለመጀመር ከፍተኛ ፍላጎት ያላቸው ወጣቶች ናቸው። ሁሌም ሲገናኙ ስለ ወደ ፊት ዕቅዳቸው ይወያያሉ። ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ከተመረቁ ጀምሮ፣ ሁለቱም አነስተኛ የንግድ ድርጅት ለመክፈት ያስቡ ነበር። ሰንጋ ተራ አካባቢ የተሳካላቸው ለሆኑ ባለሙያዎች፣ የተለየ የቡና ጣዕም ለማቅረብ ካፌ መክፈት ይፈልጋሉ። አዲስ አበባ ሰንጋ ተራ አካባቢ ተመሳሳይ ቢዝነሶች ቢኖሩም፣ በተማሩት ዕውቀት ሊተማመኑ እንደሚችሉ ያውቃሉ። ከዚህም በተጨማሪ ሐና እና ኩማ አንዳንድ የሥራ ፈጠራ ሥልጠናዎችን በዝግጅት መልክ በመሥራት ለቢዝነሱ አስፈላጊ የሆኑ ቁሳቁሶችን መግዛት ይፈልጋሉ። በጊዜው ሁለቱን የቅርብ ጓደኞቻቸውን፣ ማለትም ዮሐንስ እና መሰረት ፀጉር ቤት እንዲያቋቁሙ ለመርዳት እያሰቡ ነው። ሐና እና ኩማ ከቤት ለማድረስ ለሚፈልጉት አገልግሎት መኪና ለመግዛት አልመዋል።

ጥያቄዎች

1. የሐና እና የኩማ ሕልሞች ምንድን ናቸው?

2. ስለ ግቦችዎ አስበው ያውቃሉ? ከሆነ ግቦችዎ ምንድን ናቸው?

3. ካፌውን እውን ለማድረግ በሐና እና በኩማ ምን መደረግ አለበት ብለው ያስባሉ?

2.3. የጊዜ ገደብ በግብ አቀማመጥ

ውድ ተሳታፊዎች፤ ካፈው ግቦች ለማውጣት የጊዜ ገደብ መያዝ አስፈላጊነት ላይ በቡድን ተወያዩ።

- በዐጭር፣ በመካከለኛና፣ በረጅም ጊዜ ለራስዎ እና ለቤተሰብዎ ምን ይፈልጋሉ?

የገንዘብ ግቦች ሐና እና ኩማ አቅጣጫቸውን እንዲወስኑ እና በዚያ ላይ እንዲቆዩ ለመርዳት እንደ መመሪያ ሆኖ ያገለግላል። በዚህም የፋይናንስ ግባቸውን በጊዜ ገደብ ማውጣት ይጠበቅባቸዋል። አንዳንድ ግቦች በፍጥነት ሊሳኩ ይችላሉ። አንዳንዶች ደግሞ ጥቂት ዓመታት ሊያስፈልጋቸው ይችላል። ረዘም ያለ ጊዜ ወይም አሥርት ዓመታት የሚያስፈልጋቸውም ሊኖሩ ይችላሉ።

ሠንጠረዥ 2፡- የፋይናንስ ግብ አይነቶች

ከዚህ በታች ባለው ሠንጠረዥ እንደተገለጸው የግል ፋይናንስ ግቦች መሳካት በሚያስፈልገው የጊዜ ርዝመት ይለያያል።

የፋይናንስ ግብ ዓይነቶች	መግለጫ
የዐጭር ጊዜ ግቦች	• በሁለት ዓመት ወይም ከዚያ ባነሰ ጊዜ ውስጥ ሊከናወኑ የሚችሉ የሚሰጣቸው ናቸው
የመካከለኛ ጊዜ ግቦች	• እነዚህ ከሁለት እስከ አምስት ዓመታት ውስጥ ሊከናወኑ የሚችሉ ቅድሚያዎች ናቸው።
የረጅም ጊዜ ግቦች	• እነዚህን ለመፈጸም ከአምስት ዓመታት በላይ ሊወስዱ የሚችሉ ቅድሚያ የሚሰጣቸው ነገሮች ናቸው። • አብዛኞቹ የረጅም ጊዜ ግቦች መደበኛ ቁጠባ ያስፈልጋቸዋል።

የቡድን መልመጃ

ውድ ተሳታፊዎች፤ ለካፌው ግቦችን ለማውጣት የጊዜ ገደብ ስለመኖሩ ጥቅም በቡድን ተወያዩ። ውጤቱን ለሌሎች ተሳታፊዎች አሳውቁ።

2.4. የግል ፋይናንሺያል አስተዳደር (Personal Financial Management)

ውድ ተሳታፊዎች፤ ገንዘባችሁን እንዴት እንደምታቅዱ እና እንደምታስተዳድሩ የግል ተሞክሯችሁን አካፍሉ።

ገንዘብን በአግባቡ ለመጠቀም ምን ታደርጋላችሁ?

- የግል ፋይናንሺያል አስተዳደር እንደ ገቢ ማመንጨት፣ ወጭ፣ ጥበቃ፣ ኢንቨስት ማድረግ እና ቁጠባ የመሳሰሉ የግል ፋይናንሺያል ተግባራትን የማቀድ እና የማስተዳደር ሂደት ነው።
- የግል ፋይናንሺያል አስተዳደር በዕለት ተዕለት ሕይወት እና ለወደፊት ዕቅድ በማቀድ ንብረቶችን በአግባቡ ለመጠቀም የፋይናንስ ሁኔታን መረዳትን ይጠይቃል።

ምስል 2፡- የግል የፋይናንስ አስተዳደር አውዶች

ውድ ተሳታፊዎች፤ የሚከተሉትን የግል የፋይናንስ አስተዳደር ዐውዶች እንዴት እንደምትረዷቸው ግለጹ፡-

- ገቢ
- ወጭ
- ቁጠባ
- ኢንቨስት ማድረግ
- ጥበቃ

ገቢ

- የሚቀበሉትን እና ከዚያም ራስዎን እና ቤተሰብዎን ለመደገፍ የሚጠቀሙበትን የገንዘብ ምንጭ ይመለከታል።
- ለፋይናንስ ዕቅድዎ ሂደት መነሻ ነጥብ ነው።
- የተለመዱ የገቢ ምንጮች፣ እንደ ሰብል ምርት፣ የወተት ምርት፣ የደን ምርት፣ ጥቃቅን ንግድ፣ ግንባታ፣ እደ ጥበብ ባለሙያ፣ ደሞዝ፣ ጉርሻ፣ ጡረታ፣ ወዘተ፣ ለመቆጠብ፣ ውጭ ለማድረግ ወይም መዋዕለ ንዋይ ለማፍሰስ የሚጠቀሙበት የገንዘብ ምንጮች ናቸው።
- ገቢ በግላዊ ፋይናንስ ፍኖተ ካርታችን ውስጥ የመጀመሪያው ርምጃ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል።

የቡድን መልመጃ

ውድ ተሳታፊዎች፤ በቡድን ተወያይተው ሐና እና ኩማ ካፌውን ለመጀመር ሊጠቀሙባቸው የሚችሉ የገቢ ምንጮችን ጠቁሙ፤ ውጤቱንም ለሌሎች ተሳታፊዎች አሳውቁ።

ወጭ ማውጣት

- ወጭ ዕቃዎችን እና አገልግሎቶችን ከመግዛት ጋር በተያያዘ የሚያወጡትን ሁሉንም አይነት ገንዘብ ነክ እንቅስቃሴዎችን ያጠቃልላል።
- የተለመዱት የወጭ ምንጮች፡- ኪራይ፣ ታክስ፣ ምግብ፣ ትራንስፖርት፣ መዝናኛ፣ ወዘተ. ናቸው።
- ወጭ ቁጠባና እና ኢንቨስት ለማድረግ ያለውን ዕድል ይቀንሳል።
- ወጭዎ ከገቢዎ የበለጠ ከሆነ ጉድለት ይገጥምዎታል።
- ወጭዎችን ማስተዳደር ልክ ገቢ እንደ መፍጠር ሁሉ አስፈላጊ ነው።
- ጥሩ የወጭ ልማዶች፣ ለጥሩ የግል ፋይናንስ አስተዳደር ወሳኝ ናቸው።

የቡድን መልመጃ

ውድ ተሳታፊዎች፤ በቡድን ካፌ ለመጀመር ሐና እና ኩማ የሚያስፈልጋቸውን አጠቃላይ የወጭ ዝርዝር በመለየት፣ ውጤቱን ለሌሎች ተሳታፊዎች አሳውቁ።

ቁጠባ

- ቁጠባ ማለት ለወደ ፊት ኢንቨስትመንት ወይም ወጭ የሚቀመጥ ትርፍ ገንዘብ ነው።
- እንደ ገቢ በሚያገኙት እና በሚያወጡት መካከል ትርፍ ካለ፣ ልዩነቱ ወደ ቁጠባ ወይም ኢንቨስትመንት ሊካተት ይችላል።
- ቁጠባዎን ማስተዳደር ለግል ፋይናንስዎ ወሳኝ ነው።
- የተለመዱ የቁጠባ አይነቶች፡- ጥሬ ገንዘብ፣ የባንክ ቁጠባ ሒሳብ፣ የገንዘብ ገበያ ዋስትናዎች፣ ወዘተ. ያካትታል።

ኢንቨስት ማድረግ

- መዋዕለ ንዋይ በማፍሰስ ትርፍ ያስገኛሉ ተብሎ የሚጠበቁ ንብረቶችን ከመግዛት ጋር የተያያዘ ነው።
- የተለመዱ የኢንቨስትመንት አይነቶች፡- አክሲዮኖች፣ ቦንዶች፣ የቤት ግዥ፣ ወዘተ.።

የቡድን መልመጃ

ውድ ተሳታፊዎች፤ የሐና እና የኩማ ታሪክን አስታውሱና በሁለቱ የቅርብ ጓደኞች ሊታቀዱ የሚችሉ ልዩ የኢንቨስትመንት ዐውዶችን ጠቁሙ።

ጥበቃ

በግላዊ ፋይናንስ አስተዳደር ውስጥ የግል ጥበቃ ማለት ያልተጠበቁ እና አሉታዊ ክስተቶችን ለመከላከል የሚያገለግሉ ሰፊ መልክ ያላቸውን ምርቶችን ይመለከታል። የተለመዱት የደህንነት ውጤቶች የሕይወት ኢንሹራንስ፣ የጤና ኢንሹራንስ፣ ወዘተ. ናቸው።

2.5. አንዳንድ ሰዎች የገንዘብ ግባቸው ላይ መድረስ የሚያቅታቸው ለምንድን ነው?

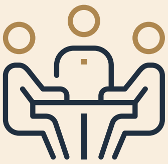

ውድ ተሳታፊዎች፣ አንዳንድ ሰዎች የፋይናንስ ግባቸው ላይ የማይደርሱባቸው ብዙ ምክንያቶች አሉ። ከዚህ ጋር በተያያዘ 15 የሚያህሉ ይህን ውድቀት የሚያስወግዱ በተጨባጭ የተረጋገጡ ምክንያቶች አሉ።

- በፋይናንስ በኩል አሁን የት እንዳሉ አያውቁም።
- በፋይናንስ በኩል የት መሆን እንደሚፈልጉ ግልጽ ግንዛቤ የላቸውም።
- ምክንያታቸው በቂ ስላልሆነ ሰዎች የመነሣሣት ፍላጎታቸውን ያጣሉ።
- የማይጨበጥ ግቦችን ያቅዳሉ።
- ግባቸው በጣም ትልቅ ነው ወይም በጣም ሩቅ ይመስላል።
- ግባቸውን ለማሳካት ስትራቴጂ የላቸውም።
- ግባቸው ይለዋወጣል።
- ዕድገታቸውን ወደ ግባቸው አቅጣጫ አይለኩም።
- የድጋፍ ሥርዓት የላቸውም (የፋይናንስ ዕቅድ አውጭ፣ አሠልጣኝ እና ጓደኞች/ቤተሰብ)።
- የቅርብ ሰው (ጓደኛ/ቤተሰብ) አሉታዊ ነው ወይም ድጋፍ አይሰጥም።
- ስለ ራሳቸው ወይም ስለገንዘብ ያላቸው እምነት ውስን ነው።
- ግባቸው ወይም የፋይናንስ ዕቅዳቸው በሌላ ሰው ተዘጋጅቷል፣ ለእነርሱ ተጨባጭ አይደለም።
- የፋይናንስ ሁኔታቸውን ሰበብ ያቀርባሉ።
- ስለ ገንዘብ ነክ ችግሮች ብቻ ከሚናገሩ አሉታዊ ሰዎች ጋር አዘውትረው ይገናኛሉ።
- ርምጃ አይወስዱም።

የቡድን መልመጃ

ውድ ተሳታፊዎች፤ እያንዳንዳችሁ የዐጭር፣ የመካከለኛ ወይም የረዥም ጊዜ ፋይናንስ ግቦች ቢኖሯችሁ የሚበረታታ ነው። እንደ እውነቱ ከሆነ ሁሉም ላይ መድረስ ይችላሉ። ስለዚህ ከላይ ከተገለጹት በተጨባጭ የተረጋገጡ ምክንያቶች አምስቱን ለይተው ይወቁ። እንዲህ ዐይነቱን ውድቀት ከሚያብራሩ ዋና ዋና ምክንያቶች መካከል ምረጡና ውጤቱን ከሌሎች ተሳታፊዎች ጋር ተወያዩ።

2.6. የፋይናንስ ግቦች አቀማመጥ ቀመር

መልመጃ

በአሠልጣኙ እና በሥልጠና አስተባባሪዎች የተሰጠዎትን ወረቀት በመጠቀም የፋይናንስ ግቦችዎን በጊዜ ገደብ (በዐጭር ጊዜ፣ በመካከለኛ ጊዜ እና በረጅም ጊዜ) ላይ በመመሥረት ዘርዝሩ።

ውድ ተሳታፊዎች፤

- ጉዞዎን ወደ ፋይናንሺያል ስኬት ካቀዱ በድፍረት ወደ ፊት መሄድ ይችላሉ። ይህም በሾፌር መቀመጫ ላይ መሆንዎን እንዲያውቁ ይረዳዎታል። ስለዚህ ወደ ፋይናንስ ስኬትዎ የሚወስደውን መንገድ ለማቀድ የመጀመሪያው ርምጃ አሁን የት እንዳሉ እና ወደየት መሄድ እንደሚፈልጉ ማወቅ ነው።
- መነሻውን እና መድረሻውን ካላወቁ በስተቀር መንገዱን ማቀድ አይችሉም። የፋይናንስ ግቦችዎ ላይ ለመድረስ ከተቸገሩ ወዴት እንደሚሄዱ ያውቃሉ፤ ነገር ግን ወደዚያ የሚያደርሰውን ትክክለኛ መንገድ አያውቁም። ያለ ካርታ ከሄዱ ብዙ የተሳሳቱ አቅጣጫዎች ይከተላሉ፤ ወይም ችግር ላይ ይወድቃሉ። እነዚህ መሰናክሎች ሂደትዎን ያዘገያሉ።
- ዝነኛው የሱዛን ፊይ ጥቅስ፣ "ለፋይናንስ ጉዞዎ ጠንካራ እና አስተዋይ ከሆኑ ጉዞዎ በጣም ቀላል ይሆናል፤ መድረሻዎ ላይም ሳያውቁት ይገኛሉ" ይላል።

የፋይናንስ ስኬት መንገድዎን ለመጀመር:-

1. ሁሉንም የፋይናንስ ግቦችዎን ይዘርዝሩ።
2. የፋይናንስ ግቦችዎን በዐጭር፣ በመካከለኛ እና በረጅም ጊዜ እይታ ይመድቡ።
3. ግቡ ላይ ለመድረስ የሚፈልጉትን ቀን ይወስኑ።
4. ሊያዘገዩዎ የሚችሉ ወይም ግብ ላይ እንዳይደርሱ የሚከለክሉ ማናቸውንም መሰናክሎች ይዘርዝሩ።
5. እያንዳንዱን መሰናክል እንዴት እንደሚሻገሩት ይግለጹ።

የሚከተሉትን በጣም ጠቃሚ የሆኑ የፋይናንስ ግቦችን አቀማመጥ ቀመር ይተግብሩ።

የተወሰነ/የተዘረዘረ	ግቦችዎን በተቻለ መጠን የተወሰነ/የተዘረዘረ ያድርጉ።
የሚለካ	ወደ ግብዎ የሚወሰደውን ዑደት የሚስቡበትን ዘዴ ይፈልጉ።
የሚተገበር	ሊተገብሩት የሚችሉትን የተግባር ዕቅድ ያዘጋጁ።
ተጨባጭ	ግቡዎ ተጨባጭ መሆኑን ይወስኑ።
ዒላማ	የስኬት መሰናክሎችንና እንቅፋቶችን ይለዩ።
አሳይ	ግቦችዎን ይጻፉ፤ የሚያዩት ቦታ ላይ ያስቀምጡት።
ድጋፍ	የሚረዱዎትና ተጠያቂነትዎን የሚስታውስዎ ሰዎችን ያግኙ።
ጊዜ	ለስኬትዎ ተጨባጭ የጊዜ ገደብ ያስቀምጡ።

2.7. የፋይናንስ ግቦች ቀረጻ ቅደም ተከተል

ውድ ተሳታፊዎች፤ በጣም ጠቃሚ ከሆነው ቀመር በተጨማሪ የፋይናንስ ግቦችዎን ለማዘጋጀት የሚከተሉትን ደረጃዎች መጠቀም ያስፈልግዎታል።

ደረጃ 1፡- አሁን የት እንዳሉ እና የት መሆን እንደሚፈልጉ ይወስኑ።

ጥቆማ

- አሁን ስላለዎት የተጣራ ዋጋ፣ ዕዳ፣ ገቢ እና የወጭ ልማዶች ግልጽ ምስል ያግኙ።
- አንድ ወይም ሁለት መካከለኛ እና የረጅም ጊዜ የፋይናንስ ግቦችን ያዘጋጁ።
- እያንዳንዱ ግብ የሚደርስበትን ቀን ይወስኑ።

ደረጃ 2፡- ለምን እንደሚሉ ይወስኑ

ውድ ተሳታፊዎች፤ የእርስዎ ለምን ለመወሰን የሚከተሉትን ጉዳዮች ልብ ይበሉ።

- የእርስዎ ለምን ማለት ወደተነሣሽነት ይመራል።
- ተነሣሽነት በማንኛውም የሕይወትዎ ዘርፍ የፋይናንስ ግብ ስኬት ቁልፍ ነው።
- የፋይናንስ ግቦች የጊዜ ገደብ ያላቸው ሕልሞች ናቸው።

ደረጃ 3፡- እንዴት እንደሚደርሱ ይወስኑ።

ጥቆማ

- የፋይናንስ ግቦችዎን ለመድረስ የሚረዱ ሁሉንም ርምጃዎች ዝርዝር ይፍጠሩ።
- ግቦችዎን መጻፍዎን ወይም ምስላቸውን በዕይታ ሰሌዳ ላይ ማስቀመጥዎን ያረጋግጡ።
- ደጋግመው ይመልከቷቸው!
- ሊለወጡ የሚችሉበት አጋጣሚ ሊኖር ስለሚችል ግቦችዎን በተደጋጋሚ ይገምግሙ።

ደረጃ 4፡- ሊገጥምዎ የሚችሉትን እንቅፋቶች እና መፍትሔዎቻቸውን ይለዩ።

- ዓላማዎን ለማሳካት ሲጥሩ ሊያጋጥምዎ የሚችሉትን መሰናክሎች ለይተው መፍትሔ ይፈልጉ።

ጥቆማ

- ወደ ግብዎ እንዳይደርሱ የሚከለክልዎን ማንኛውንም ነገር ይዘርዝሩ።
- የግቦዎን መሰናክሎች ለማለፍ ማድረግ የሚችሏቸውን ነገሮች ይዘርዝሩ።

ደረጃ 5፡- ግቦችዎን ይጻፉ!

ጥቆማ

- ከዚህ በታች የተያያዘውን የፋይናንስ ግቦች ዎርክሺት ተጠቅመው ግቦችዎን ይጻፉ።
- ግቦችዎን አዘውትረው ሊያዩት በሚችሉበት ቦታ ላይ ይለጥፉ።
- የዕይታ ሰሌዳ ይፍጠሩ።

ደረጃ 6፡- ያስቡ!

- የስኬት መንገድዎን መገመት ይችላሉ!

ጥቆማ

ምን መሆን እንደሚፈልጉ ራእይ ለመፍጠር የሚከተሉትን ፍንጮች ይጠቀሙ።

- መሆን ስለሚፈልጉት ሰው ታሪክ ይፍጠሩ።
- ታሪኩ የእርስዎ እንደ ሆነ አድርገው ራስዎን ለማሳመን ይሞክሩ። ታሪኩን በተቻለ መጠን እውን ለማድረግ የሚያዩትን፣ የሚሰማዎትን፣ የሚሰሙትን፣ የሚቀምሱትን እና የሚያሸቱትን ይጨምሩ።
- ታሪኩን ሲያነብቡ ጥሩ ስሜት እንዲሰማዎ እንደሚያደርግ ርግጠኛ ይሁኑ።
- በየቀኑ ታሪክዎን ለማንበብ ጊዜ ይመድቡ። ታሪኩን በመቅዳት ማዳመጥ ይችላሉ። ታሪክዎን ሲያነብቡ ወይም ሲሰሙ አሁን እየኖሩት እንደ ሆነ አድርገው ያስቡ።

ደረጃ 7፡- ተጠያቂ መሆን

ጥቆማ

ምን መሆን እንደሚፈልጉ ራእይ ለመፍጠር የሚከተሉትን ፍንጮች ይጠቀሙና ከዚያ ምስል ጋር ልክ እውነት እንደ ሆነ ይኑሩ።

- ግብዎትን በትክክለኛው መንገድ እንዲቀጥሉ የሚረዳዎትን ደጋፊ ጓደኛ፣ የቤተሰብ አባል፣ አማካሪ፣ ወይም የፋይናንስ አሠልጣኝ ይፈልጉ። እውነትን እንዲነግርዎ እና እርስዎን ተጠያቂ እንዲያደርጉ የሚያምኑትን ይምረጡ። እያንዳንዱ ታዋቂ አትሌት አሠልጣኝ እንዳለው ያስታውሱ።
- ዕድገትዎን በተደጋጋሚ ይገምግሙ። በዚያን ጊዜ እርስዎ ካሰቡት የበለጠ ትልቅ እመርታ እንዳደረጉ ሊገነዘቡ ይችላሉ።
- ግቦችዎን አዘውትረው ይመልከቷቸው፤ በተደጋጋሚም መከለስ ሊኖርብዎ ይችላል።

ደረጃ 8፡- በጣም የተዋጣላቸው ግቦችን ይቅረፁ።

በቀደመው ክፍል የተገለጸውን በጣም ብልህ የሆነውን የፋይናንስ ግብ ማቀናበሪያ ቀመር ይተግብሩ።

ደረጃ 9፡- ሰበቦች መወገድ አለባቸው!

ጥቆማ

- ሰበብ ማቅረብ ያቁሙ።
- ሕይወትዎ ለመለወጥ ይወስኑ።
- ማንኛውም አሉታዊ የራስን ንግግር ለመተካት አዎንታዊ ማረጋገጫ (መግለጫዎችን) ይፍጠሩ

ደረጃ 10፡- ሕይወትዎን ሚዛናዊ ያድርጉ።

በሕይወትዎ በሁሉም ዘርፍ ግቦችን ይንደፉ። ጤናን፣ ግንኙነትን እና መንፈሳዊ ሕይወትን ለማሻሻል ተመሳሳይ የግብ ማስፈጸሚያ ቀመር መጠቀም ይችላሉ።

ተግባራዊ መልመጃዎች

ውድ ተሳታፊዎች፤

- ለማቀድ እና በጣም አስፈላጊ የሆኑትን ነገሮች ለመድረስ የሚረዱዎትን ግቦች ለመለየት “በብልሀት የታገዙ ግቦችን ማውጣት” የሚለውን መርሕ ይጠቀሙ።
- በሚከተለው ፎርማት የፋይናንስ ግቦችዎን ያዘጋጁ።

የረጅም ጊዜ የፋይናንስ ግብ #____________________ የሚጠበቀው የማጠናቀቂያ ቀን፡- ________________

የረጅም ጊዜ የፋይናንስ ግብ	ይህን የረጅም ጊዜ ግብ ለማስቀመጥ ምክንያቶች	እዚህ ጊዜ ግብ ላይ ለመድረስ የሚጠበቁ እንቅፋቶች	ለዚህ ግብ የተዘጋጀ የድርጊት መርሐ ግብር

የረዥም ጊዜ ዕቅዱን በመከተል የረዥም ጊዜ ግብ ላይ ለመድረስ የሚያስፈልጉትን የዐጭር ጊዜ ግቦችን ይዘርዝሩ። ይህ የእርስዎ የድርጊት መርሐ ግብር ነው።

የዐጭር ጊዜ የፋይናንስ ግብ # ____________________ የሚጠበቀው የማጠናቀቂያ ቀን፡- ________________

የዐጭር ግዜ የፋይናንስ ግብ (በብር ወይም በዓይነት)	ይህን የዐጭር ጊዜ ግብ ለማሳካት ምክንያቶች	የዐጭር ጊዜ ግብ ላይ ለመድረስ የሚያጋጥሙ መሰናክሎች	እያንዳንዱን መሰናክል የታቀዱ ስልቶች	የማረጋገጫ ዘዴዎች

2.8. ማጠቃለያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ በዚህ ሞጁል ውስጥ ግቦችን የማውጣት መሠረታዊ ክህሎትን እና እነሱን ለማሳካት የሚያስፈልጉትን መረጃዎች ተምራችኋል። በግብ ማዘጋጃ ሞጁል ውስጥ የተብራራው ቁልፍ ጉዳይ በዐጭር እንደሚከተለው ይጠቃለላል።

- ግብ ማለት አንድ ሰው የተወሰኑ ርምጃዎችን በመውሰድ መሆን፣ ማድረግ፣ ወይም ማሳካት የሚገልጽ መግለጫ ነው። ለወደ ፊቱ በተወሰነ ጊዜ ምን ማሳካት እንደሚፈልጉ አቅጣጫ የሚሰጥ የድርጊት መርሐ ግብር ነው። ጊዜዎን እና ሌሎች ሀብቶችን እንዴት እንደሚያሳልፉ ቅድሚያ ለመስጠት ይረዳዎታል። ግቦችዎ ሕልምዎን እውን ለማድረግ የመነሣሣት እና የመተማመን ምንጮችዎ ናቸው።
- ግብ መንደር እንደ ግለሰብ ወይም የንግድ ተቋም ምን ማከናወን እንደሚፈልጉ ለመወሰን ጥቅም ላይ የሚውሉትን ሂደቶች ያመለክታል። የግብ ማስቀመጥ ግለሰብ ሰው ወይም ቡድን ወደ ግብ ለማነሣሣት እና ለመምራት የሚነደፈውን የድርጊት መርሐ ግብር ማዘጋጀትን ያካትታል።
- የፋይናንሺያል ግብ ገንዘብ ለማሳካት የተወሰኑ ግለሰቦች/ተቋማት የሚያቅዱት ዓላማ ነው። የፋይናንስ ግብ ማዘጋጀት ለስኬት እና የፋይናንስ ነጻነት ቁልፍ አካል ነው።
- የፋይናንስ ግቦች አካሄድዎን እንዲወስኑ እና እርስዎን እንዲቀጥሉ ለመርዳት እንደ መመሪያ ሆነው ያገለግላሉ። ይህም የፋይናንስ ግቦችዎን በጊዜ ገደብ እንዲያዘጋጁ ይጠይቃል። አንዳንድ ግቦች በፍጥነት ሊሳኩ ይችላሉ (ለምሳሌ፣ የዐጭር ጊዜ ግቦች)። አንዳንዶች ጥቂት ዓመታት ሊፈልጉ ይችላሉ (መካከለኛ ጊዜ ግቦች)። ሌሎች ደግሞ ረዘም ያለ ጊዜ ዐልፎ ተርፎም አሥርት ዓመታት ሊያስፈልጋቸው ይችላል (የረጅም ጊዜ ግቦች)።
- የግል ፋይናንሺያል አስተዳደር የግል ፋይናንሺያል እንቅስቃሴዎችን የማቀድ እና የማስተዳደር ሂደት ነው። ለምሳሌ፣ ገቢ ማመንጨት፣ ወጭ፣ ቁጠባ፣ ኢንቨስት ማድረግ እና ካሰስናቸው የግል ፋይናሻል አስተዳደር የፋይናንስ ሁኔታዎን ማገናዘብ ይጠይቃል። ይህም አብዛኛውን ንብረትዎን በዕለት ተዕለት ሁኔታዎ እንዲጠቀሙበትና የወደ ፊቱን እንዲያቅዱ ይረዳል።
- አንዳንድ ሰዎች የፋይናንስ ግባቸው ላይ የማይደርሱባቸው ብዙ ምክንያቶች አሉ። ስለሆነም በገንዘብ ነክ ጉዳዮች ላይ አሁን የት እንዳለን አለማወቅ፣ በፋይናንስ የት መድረስ እንደምንፈልግ ግልጽ የሆነ ግንዛቤ አለማግኘታችን፣ ተጨባጭ ግቦችን አለማዘጋጀታችንና በጣም ታላቅ ግብ ማቀዳችን፣ ግባቸውን ለማሳካት የስትራቴጂ አለመኖር ለምን ሰዎች ግባቸውን እንደማይደረሱ ዋና ዋና ምክንያቶች ናቸው።

- ወደ ፋይናንሺያል ስኬት የሚወስደውን መንገድ ለመንደፍ ሁሉም የፋይናንስ ግቦችዎን መዘርዘር አለብዎ። የፋይናንስ ግቦችዎን በዐጭር፣ በመካከለኛ እና በረጅም ጊዜ ዕይታዎች ይመድቡ። ግብዎ ላይ ለመድረስ የሚፈልጉትን ቀን እና እንዴት ማግኘት እንደሚችሉ ይወስኑ።
- በመጨረሻም፣ የፋይናንስ ግብዎን በሚነድፉበት ጊዜ ግቦችዎ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ሊለኩ የሚችሉ፣ ተጨባጭ እና ሊደረስባቸው የሚችሉ መሆናቸውን ያረጋግጡ።

2.9. የግብ አዘገጃጀትን የሚመለከቱ ጥያቄዎች

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. በሞጁሉ ውስጥ ስለ ግብ አዘገጃጀት ጽንሰ ሐሳብ በተማራችሁት ነገር ደስተኛ ናችሁ?
2. ስለ ግብ ዝግጅት የሚቀርቡት የጽንሰ ሐሳባዊ፣ የንድፈ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ ማብራሪያዎች/ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት የቀረቡት ጠቃሚ ናቸው ብላችሁ ታስባላችሁ? እንዴት እንደ ሆነ ግለጹ።
3. አሁን ስለ ግብ ዝግጅት በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አግኝታችኋል? ቢዝነሳችሁን ማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. የግብ ዝግጅት ጥቅሞችን ለይታችሁ ተወያዩ። ግብ ማዘጋጀት ለቢዝነሳችሁ እና ለቤተሰባችሁ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ውስጥ ከተገለጹት መረጃዎች ውስጥ ምን ያህሉን ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር በተግባር ታውሉታላችሁ?

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቍጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቍጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቍጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቍጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቍጥር 5 --------ቡድን 5

3

ሞጁል ሦስት

በጀት አዘገጃጀት

እንኳን ወደ ሞጁል ሦስት በደህና መጡ። የዚህ ሞጁል ዓላማ ስለ ፋይናንሺያል በጀት ዝግጅት እና አስተዳደር መሠረታዊ ክህሎት መማር ነው።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ላይ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ።

- የበጀት ጽንሰ ሐሳብን መረዳት እና ትክክለኛ በጀት መፍጠር ለምን እንደሚጠቅም ማብራራት
- የሚተገበር በጀት መቅረጽ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ ማሳየት
- በጀት ለመፍጠር የተከተሉትን ርምጃዎች መለየት
- ቢዝነስን በብቃት ለማስተዳደር በጀትን እንደ መሣሪያ መጠቀም
- በጀትን ለመከተል/የሚያስፈልጉ ምክንያቶችን መረዳት

የሥልጠና ዘዴዎች

- አእምሮን ማነቃቃት
- ንግግር
- የዝግጅት አቀራረብ
- የጉዳይ ጥናቶች
- ውይይት
- ሚና መጫወት
- ማሠልጠን
- ኢ-ትምህርት

ርዝመት

7 ሰዓታት

የሥልጠና ረጂ ቁሶች

- ሥዕላዊ መግለጫ
- ፖስተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ትምህርታዊ ቪዲዮዎች
- ማርከሮች
- ማስታወሻ ደብተር
- እርሳስ/ስክርቢቶ

ሞጁል ይዘት

- የበጀት ጽንሰ ሐሳብ
- የበጀት ባሕርያት
- የበጀት መኖር ጥቅሞች
- ውጤታማ በጀት የማውጣት አስፈላጊነት
- በጀት ለቢዝነስ ሥራ ስኬት በጣም ወሳኝ የሆነው ለምንድን ነው?
- የበጀት ዓይነቶች
- በጀት ለማዘጋጀት የሚወሰዱ ርምጃዎች
- በጀት በሚያዘጋጁበት ጊዜ ማስታወስ ያለብዎ ነገሮች
- የበጀት አዘገጃጀት ምርጥ ልምዶች እና ባሕርያት
- ከበጀት አይለፉ
- ማጠቃለያ
- የበጀት አዘገጃጀት ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች

መንደርደርያ

መመሪያ:- በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ በቡድን ተወያዩና ለአጠቃላዩ ቡድን ያካፍሉ።

1. በጀት ምን እንደ ሆነ እንዴት ያብራራሉ?
2. በጀት አዘጋጅተው ያውቃሉ? መልስዎ አዎ ከሆነ፣ የበጀት አዘገጃጀት ልምድዎን በድጋሚ ይመልከቱት።

3.1. የበጀት ጽንሰ ሐሳብ

ሐና እና ኩማ ለካፌው በጀት ማዘጋጀት እና መጠቀም ከመጀመራቸው በፊት በጀት ምን እንደ ሆነ በትክክል መረዳት አለባቸው። ሐና እና ኩማ የበጀትን ጠቃሚ ዓላማ ለመረዳት እንዲችሉ አንዳንድ መሠረታዊ ፍችዎች ከዚህ በታች ቀርበዋል።

- በጀት በገንዘብዎ ምን እንደሚሠሩ የሚገልጽ የቢዝነስዎ ዕቅድ እና የፋይናንስ ትንበያ ተብሎ ሊገለጽ ይችላል።
- በጀት የቢዝነስ ግቦችን እና ዓላማዎችን ወደ ገንዘብ የሚቀይር ዓመታዊ የፋይናንስ ዕቅድ ነው።
- በጀት ገንዘብዎን እንዴት በጥበብ ማዘጋጀት እንዳለብዎ ለመወሰን እና ግቦችዎ ላይ ለመድረስ የሚያስችል መሣሪያ ነው።

ከዚህ በታች ከተጠቀሱት ትርጓሜዎች በተጨማሪ፣ ስለ በጀት አንዳንድ ጠቃሚ መልእክቶችን ይመልከቱ።

ጠቃሚ መልእክት

- በጀት የንግድዎን ስኬት ለመለካት ይረዳል።
- በጀት የአጠቃላይ ቢዝነስ ዕቅድዎ አካል መሆን አለበት።
- በጀት በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ገቢዎን አስፈላጊ የኑሮ ወጭዎች፣ ቁጠባ እና ኢንቨስትመንት ከፋፍሎ የሚያስቀምጥ ዕቅድ ነው።
- በጀት የቢዝነስ ግቦችን እና ዓላማዎችን በፋይናንሺያል ዐውድ ይገልጻል።

3.2. የበጀት ባሕርያት

ውድ ተሳታፊዎች፤ ለካፌው ስለምታዘጋጁት ዋና ዋና የበጀት ባሕርያት ተወያይታችሁ ውጤቱን ሪፖርት አድርጉ።

የሚከተሉት የበጀት መሠረታዊ ባሕርያት ናቸው።

- በዋነኛነት የትንበያ እና መቆጣጠሪያ መሣሪያ ነው።
- ቢዝነሱ ከመተግበሩ በፊት ይዘጋጃል።
- መጀመሪያ እና መጨረሻ ያለው የተወሰነ ጊዜ አለው።
- ከመተግበሩ በፊት በአስተዳደሩ መጽደቅ አለበት።
- በተግባር ላይ የሚውሉ ካፒታልና ተደጋጋሚ ወጭዎችን ያሳያል።

3.3. የበጀት መኖር ጥቅሞች

ውድ ተሳታፊዎች፤ ለካፌው መናኸሪያ የሚሆን በጀት ማዘጋጀት ምን ጥቅሞች አሉት?

ውድ ተሳታፊዎች፤ ጥሩ በጀት ለሚፈልጉት ነገር ለመክፈል እና በሕይወትም ውስጥ የሚፈልጉትን ለመቆጠብ ይረዳል። በጀት በማዘጋጀት የሚከተሉትን ጥቅሞች ማግኘት ይችላሉ።

ሥዕል 3፡- የበጀት መኖር ጥቅሞች

ወጭን እና ቁጠባን በተመለከተ ውሳኔን ቀላል ያደርገዋል።

ዲስፕሊናዊ ቁጠባን ያበረታታል።

ቢዝነሱ ከሚመራዎት ይልቅ፣ እርስዎ ቢዝነሱን እንዲመሩት ይፈቅድልዎታል።

ሁልጊዜ ቢዝነስዎን በአግባቡ እንዲያካሂዱ ይፈቅድልዎታል።

የፋይናንስ ጉዳዮች ሲነሡ መቆጣጠር የሚችሉበት ከፍ ያለ አቅም ይሰጥዎታል።

ጥንቃቄ የተሞላበት ወጭን ያበረታታል።

ወጭ ለማድረግ ያቀዱትን አዘውትሮ ያስታውሰዎታል።

በአግባቡ ከተከተሉት የገንዘብ ግቦችዎን ለማሳካት ይረዳዎታል።

የገንዘብ ፍሰት ወይም የወጭ ችግር ካለብዎ፣ በተለይም ወጭዎችዎን እና ገቢዎን በየዕለቱ ከተከታተሉ ሁኔታውን ሊያሳይዎ ይችላል፤ በየቀኑ እንዲከታተሉ ያስችልዎታል።

ሥራዎን ለማጎልበት እንደ ዕቅድ መሣሪያ ሆኖ ያገለግላል።

3.4. ውጤታማ የበጀት አዘገጃጀት አስፈላጊ ነገሮች

ውድ ተሳታፊዎች፤ ለካፌው ዝግጅት ስለሚያስፈልገው የበጀት ዋና ዋና ባሕርያት በቡድን ተወያዩ።

ውድ ተሳታፊዎች፤ ውጤታማ በጀት ማውጣት ለቢዝነስዎ ስኬት አጋዥ ነው። ለዚህም ውጤታማ የበጀት አወጣጥ አስፈላጊነት በሚከተለውም ሥዕል ቀርቧል።

ውጤታማ በጀት ማዘጋጀት

3.5. በጀት ለቢዝነስ ስኬት በጣም ወሳኝ የሆነው ለምንድን ነው?

ውድ ተሳታፊዎች፤ ካፌውን በምን በጀት መጀመር ወሳኝ እንደ ሆነ በቡድን ተወያዩ።

የገንዘብ ፍሰትን ለመተንበይ እና ድንገተኛ ክስተትን ለማስወገድ ይረዳል።

የብድር ክፍያ ስትራቴጂን ያሳያል።

መሻሻል የሚያስፈልጋቸው ሁኔታዎችን በፍጥነት ያሳያል።

ኦፐሬሽኖችዎን በጥሩ ሁኔታ እንዲቀጥሉ ያግዝዎታል።

የወደፊቱን እንዲያዩና ተግባራዊ ርምጃዎችን እንዲወስዱ ይረዳዎታል።

ውድ ተሳታፊዎች፤ በጀት በሚከተሉት ዋና ዋና ምክንያቶች ወሳኝ ነው።

በጀትዎ የብድርና የመመለሻ ስትራቴጂዎችን በማሳየት ለሚከተሉት ዝርዝሮች ያመቻቻል፡-

3.6. የበጀት አይነቶች

ውድ ተሳታፊዎች፤ እስካሁን የምታውቋቸውን አንዳንድ የበጀት ዓይነቶች ጥቀሱና ተወያዩባቸው። ለካፌው የሚሆን የሚተገበር የበጀት ዓይነት ለዩና ለምን ልዩ እንደ ሆነ ተወያዩበት።

ውድ ተሳታፊዎች፤ በጀት ማውጣት የምንችልባቸው ብዙ መንገዶች አሉ። ፍላጎታችንን መነሻ በማድረግ ለመለካት፣ ለመከታተል እና ለመግባባት የትኛው የበጀት አወጣጥ ዘዴ የተሻለ እንደ ሆነ መወሰን እንችላለን። የበጀት አወጣጥ ሂደት እንደ ድርጅቱ ይለያያል። እንደ ካፌ ያለ አነስ ያለ ድርጅት፣ የሽያጭ ትንበያ፣ የምርት በጀት ወይም የጥሬ ገንዘብ በጀት ሊኖረው ይችላል።

ትልልቅ ድርጅቶች በአጠቃላይ ዋና በጀት ያዘጋጃሉ። በጀት በተለያዩ መንገዶች ከተለያየ አቅጣጫ ሊመደብ ይችላል። ለዚህ ሞጁል የሚከተሉት ለምደባ አስፈላጊው ዓይነቶች ናቸው።

ምስል 4፡- አንዳንድ የበጀት ምደባዎች

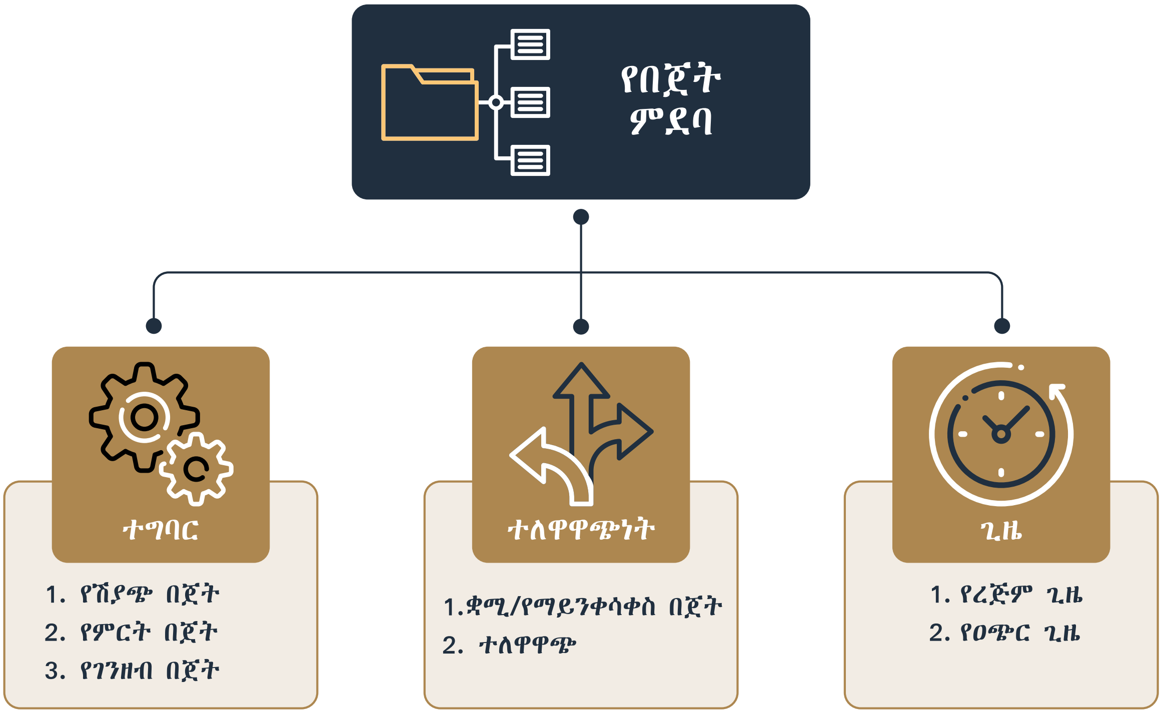

ውድ ተሳታፊዎች፤ የአንዳንድ በጀት ዓይነቶች ዐጭር መግለጫ ከዚህ በታች ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 3፡- የበጀት ምደባ

መስፈርቶች	የበጀት ዓይነቶች	መግለጫ
ተግባር	የሽያጭ በጀት	• የሽያጭ በጀት የጠቅላላ ሽያጮች ግምት ሲሆን፣ ይህም በፋይናንሺያል ወይም በቍጥር ሊገለጽ ይችላል።
	የምርት በጀት	• የምርት በጀት የሚዘጋጀው በበጀት ዘመኑ የሚገመተውን ምርት መሠረት በማድረግ ነው። • የሽያጭ ግብን ለማሳካት የምርት መርሐ ግብሩን ይመለከታል።
	የገንዘብ በጀት	• የጥሬ ገንዘብ በጀት በተወሰነ ጊዜ ውስጥ የሚገመተው የገንዘብ ፍሰት እና የቢዝነስ ንድፍ ነው። • በጣም አስፈላጊ ከሆኑት መካከል፣ በመጨረሻ ከተዘጋጁት ውስጥ አንዱ ነው።
ተለዋዋጭነት	ቋሚ በጀት	• ይህ በጀት ለአንድ ምርት ደረጃ እና ለአንድ ቅድመ ሁኔታ የተወሰነ ሆኖ የተዘጋጀ ነው። • ይህ ዒላማዎች በጥብቅ የተወሰኑበት በጀት ነው።
	ተለዋዋጭ	• ተለዋዋጭ በጀት ከተሳካው ድርጊት ጋር እንዲቀያየር ሆኖ የተነደፈ ነው።
ጊዜ	የረጅም ጊዜ በጀት	• ይህ በጀት የተዘጋጀው በረጅም ጊዜ ትንበያ እና የረጅም ጊዜ ዕቅድን ለማሳየት ነው። • በአጠቃላይ ከሦስት እስከ አሥር ዓመታት ያለውን ዕቅድ ይሸፍናል።
	የዐጭር ጊዜ በጀት	• በዚህ ረገድ በአብዛኛው የሚዘጋጀው በገንዘብ ሳይሆን ቁሳዊ መጠን ነው። • በዚህ በጀት፣ ትንበያዎች እና ዕቅዶች ከአንድ እስከ አምስት ዓመት ባለው ጊዜ ውስጥ መተግበራቸውን ከግምት ያስገባ ነው። • በአጠቃላይ የሚዘጋጀው በገንዘብ ሆኖ፣ ከረጅም ጊዜ በጀት የበለጠ ውሱን ነው።

ውድ ተሳታፊዎች፤ ከላይ ከተገለጹት የበጀት አይነቶች፣ ለካፌ መጀመር በጣም ጠቃሚና ሊተገበሩ የሚችሉ ልዩ የበጀት አይነቶችን ለይታችሁ ጠቁሙ፤ ለምን እንደ ሆነም አብራሩ።

3.7. የበጀት ዝግጅት ሂደቶች

ውድ ተሳታፊዎች፤ ሐና እና ኩማ ለካፌው የሚሆን በጀት ለመፍጠር ሊከተሏቸው የሚገቡ ርምጃዎችን ተወያዩባቸውና ውጤቱን ሪፖርት አድርጉ።

ውድ ተሳታፊዎች፤

- በጀትን ለመፍጠር የሚያስፈልጉትን ርምጃዎች ማወቅ አስፈላጊ ነው።
- በጀት እንዴት ገንዘብ መቆጠብ እና ማውጣት እንደሚቻል የሚያሳይ ዕቅድ ነው።
- በጀት የገንዘብ ምንጮችን እና የገንዘብ ፍሰትን ያካትታሉ።
- ዓመታዊ በጀት ተዘጋጅቶ በሩብ፣ በወራት፣ ወይም በሳምንታት ይከፋፈላል።
- ሐና እና ኩማ ለካፌው በጀት ለማዘጋጀት የሚከተሉትን ደረጃዎች ተግባራዊ ያደርጋሉ ተብሎ ይጠበቃል።

ምስል 5፡- በጀት ለማዳበር የሚረዱ ርምጃዎች

1 የገንዘብ ግቦችን ይገምግሙ

2 ከተለያዩ ምንጮች የሚገኘውን የገቢ መጠን ይገምቱ

3 ሁሉንም ወጭዎችና የሚፈለጉትን መጠን ይዘርዝሩ

4 ወጭዎ ከገቢዎ በላይ አለመሆኑን ያረጋግጡ

5 ምን ያህል እንደሚቆጥቡ ይወስኑ

6 ይገምግሙና እንደ አስፈላጊነቱ ያስተካክሉ

3.8. ሐና እና ኩማ በጀት ሲያዘጋጁ ግምት ውስጥ ማስገባት ያለባቸው ነገሮች

ውድ ተሳታፊዎች፣ ሐና እና ኩማ ለካፌው የሚሆን በጀት ሲቀምሩ ማስታወስ ስላለባቸው ነገሮች ተወያዩና ውጤቱን ሪፖርት አድርጉ።

ውድ ተሳታፊዎች፣ ቁልፍ ኦፕሬሽን መረጃዎች በመጠቀም ጠንካራ በጀት መፍጠር ሐና እና ኩማ ካፌው ወሳኝ ውሳኔዎችን እንዲወስኑ ይረዳቸዋል። ይህን ለማድረግ ሐና እና ኩማ በጀት ሲፈጥሩ የሚከተሉትን ምክሮች መከተል ይችላሉ:-

- ሊቆጣጠሩት የሚቻልና ትርጉም ያለው የገቢ እና የወጭ ምድቦች መፍጠር።
- ምድቦቹ ገቢንና ወጭን እንዴት መከታተል እንደሚችሉ የሚያንፀባርቁ መሆን አለባቸው።
- ምድቡን የበለጠ በመከፋፈል ለመወሰን የምድብ መጠን (ከጠቅላላው በመቶኛ) ይጠቀሙ።
- ከጠቅላላው ከ50% በላይ የሆኑ ምድቦች መከፋፈል አለባቸው።
- ከጠቅላላው ከ2% በታች የሆኑ ምድቦች ከተመሳሳይ ገቢዎች ወይም ወጭዎች ጋር መቀላቀል አለባቸው።
- ቢዝነስዎ ከኢንዱስትሪ አማካኝ ጋር የተጣጣመ መሆኑን ለማየት ከኢንዱስትሪው የፋይናንስ መረጃ አንጻር በጀትዎን ያረጋግጡ። ካልሆነ ለምን እንደ ሆነ ይወቁ ወይም አስፈላጊ ማስተካከያዎችን ያድርጉ።

3.9. የበጀት አዘገጃጀት ምርጥ ልምዶች እና ባሕርያት

ውድ ተሳታፊዎች፣ የበጀት አዘገጃጀት ምርጥ ልምዶች እና ባሕርያት በቡድን ተወያዩበት፣ ከዚያም ለተቀረው ቡድን ያብራሩ።

ውድ ተሳታፊዎች፣ ጠንካራ በጀት መፍጠር፣ ይህም እንዴት እንደሚከወን (ምርጥ ልምዶች) እንዲሁም እንዴት እንደሚሠራ (ምርጥ ባሕርያትን) ማወቅ በጣም አስፈላጊ ናቸው። የበጀት አመዳደብ ምርጥ ልምዶች እና ባሕርያት ዐጭር ዝርዝር ከዚህ በታች ባለው ሥዕል ቀርቧል።

ምስል 6፡- የበጀት አዘገጃጀት ምርጥ ልምዶች እና ባሕርያት

የበጀት አዘገጃጀት ምርጥ ልምዶች

- ወቅታዊነት
- ትክክለኛነት
- አካታችነት
- ግልጽ ሚናዎችና ኃላፊነት
- ትብብርን ማበረታታት
- የተለያዩ የበጀት ዐውዶች
- ተገቢ ቁጥጥር

የበጀት ምርጥ ባህርያት

- ተጨባጭ
- ተለዋዋጭ
- ሊለካ የሚችል
- ትክክለኛ
- ቀጣይ ሂደት

የበጀት አዘገጃጀት የተለመዱ ምርጥ ልምዶች ከዚህ በታች ተብራርተዋል።

1. ወቅታዊነት

- ወቅታዊነት በበጀት አወጣጥ ውስጥ ቁልፍ እንደ መሆኑ መጠን በበጀት ዓመቱ የፋይናንስ ግቦችዎንና ግቦችዎን በትክክል የሚያንፀባርቅ ጠንካራ በጀት ለመገንባት ቀድመው መጀመር እና ከንግድ አጋሮች የተገኙ መረጃዎችንና ግብዓቶችን በሙሉ ለመሰብሰብ በቂ ጊዜ መስጠት ያስፈልግዎታል።

2. ትክክለኛነት

- በጀትዎ የግቦችዎንና የዓላማዎችዎን ትክክለኛ ነጸብራቅ መሆናችሁ ማረጋገጥ አለብዎት።
- በአሁኑ ጊዜ ለሚሠራ ቢዝነስ በጀት እያዘጋጁ ከሆነ፣ በጀቱ ከዓመታዊ የአሠራር እና ቀጣይ ስትራቴጂክ ዕቅዶች ጋር የተጣጣመ መሆኑን ያረጋግጡ።

3. አካታችነት

- የበጀት አወጣጥ ሂደቱን አሳታፊ እና አካታች ማድረግ አለብዎ።
- ሁሉም የቢዝነስ ኃላፊነቶችን የሚጋሩ ሰዎች በበጀት አመዳደብ ሂደት ውስጥ መሳተፋቸውን ያረጋግጡ።

4. ግልጽ ሚናዎች እና ኃላፊነቶች

- በበጀት ውስጥ የሚሳተፉና ተጠያቂ የሚሆኑ የሠራተኛ አባላትን ሚናና ኃላፊነት በግልጽ መወሰን ያስፈልግዎታል፤ እንዲሁም ሚናዎችንና ኃላፊነቶችን አስቀድመው ማሳወቅ ያስፈልግዎታል።

5. ትብብርን ማበረታታት

- በበጀት አወጣጥ ሂደቱ በሁሉም ባለድርሻ አካላት መካከል ትብብርን ማበረታታት ያስፈልግዎታል።

6. የተለያዩ የበጀት ሁኔታዎች

- የበጀት አዘገጃጀት በቢዝነስ ውስጥ የተለያዩ ሁኔታዎች መኖራቸው፣ እርስዎ እና ቡድንዎ አዳዲስ ዕድሎችን ለመጠቀም ወይም በችግሮች ወይም በገንዘብ ቅነሳ ላይ ማስተካከያ ለማድረግ በፍጥነት እንዲላመዱ ያስችልዎታል።

7. ተገቢ ቁጥጥር

- በጀት የበጀት ትግበራን ለመከታተል እና ለመገምገም ይፈቅድልዎታል።

ውድ ተሳታፊዎች፤ ከላይ በቀረቡት ምክሮች መሠረት በጀት ማውጣትን አራት ቀላል ደረጃዎችን ያካተተ ዑደት ሂደት አድርገው ሊወስዱት ይችላሉ።

ደረጃ 1 - አዘጋጅ

- የሚጠበቀውን ገቢ ገንዘብ፣ ወጭና ለወደ ፊት ጥቅም ላይ የሚውለውን ገንዘብ በተቻለዎ መጠን በትክክል ይገምቱ።

ደረጃ 2 - ፍጠር

- የሚገባው ገንዘብ፣ ከሚመጣውና ለወደ ፊት ከሚቀመጠው ጋር እኩል መሆኑን አረጋግጡ። ይህ የእርስዎ በጀት ነው።

ደረጃ 3 - ተግብር

- በጀቱን ያሰናዱ እና ውሳኔ በሚያደርጉበት ጊዜ ያመሳክሩበት።

ደረጃ 4 - ገምግም

- በየጊዜው ከተገመተው በጀት አንጻር የተከሰተውን ሁኔታ ያወዳድሩና ይህን መረጃ ለቀጣዩ የበጀት ጊዜዎ ለማስተካከል ይጠቀሙበት።

ምስል 7፡- የበጀት ዑደት

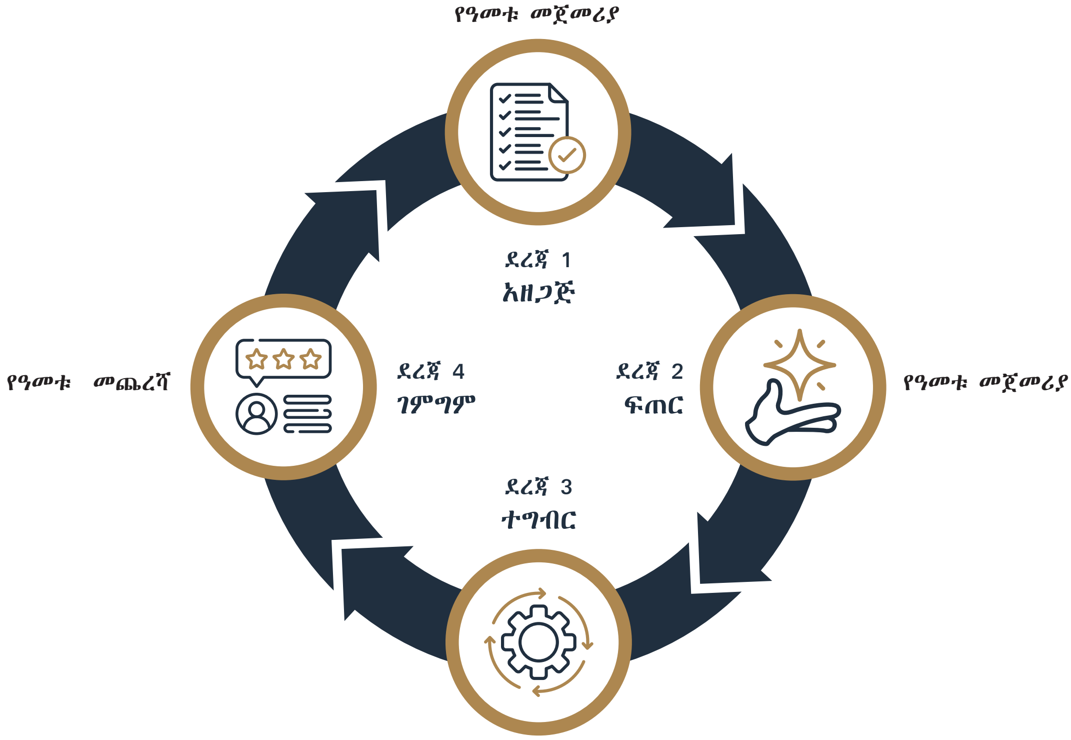

ተግባራዊ መልምጃ ለካፌው በጀት አዘጋጅ።

ለተግባር ልምምድ ከዚህ በታች የቀረበውን የበጀት አብነት በመጠቀም ለካፌው በጀት አዘጋጁ። ሥልጠናውን ሲጨርሱ የተሟላውን በጀት ያዘጋጃሉ። ለካፌው በጀት ለማዘጋጀት አስፈላጊውን ገቢና ወጭ ማስላት ያስፈልግዎታል። የገቢና ወጭ ሒሳብ ስሌት የቁጠባ አቅምዎን፣ ማለትም ካፌው በየወሩ ምን ያህል ማስቀመጥ እንደሚችል ያሳያል። አደጋ ሲያጋጥም ወይም ካፌው የፋይናንስ ሁኔታ ሲቀየር ወጭዎች መሸፈን እና ካፌው ግቡን እውን ለማድረግ በጀቱን ማስተካከል ይኖርብዎታል።

ውድ ተሳታፊዎች፣ የበጀት ማውጫ አብነት የመጀመሪያ ክፍል ሦስት መሠረታዊ ምድቦችን ማካተት ይፈልጋል፡-

1. ገቢ (ገቢ ገንዘብ፣ ለምሳሌ ደመወዝ፣ የእንስሳት ሽያጭ፣ ወዘተ.)
2. ወጭዎች (ወጭ ገንዘብ፣ ለምሳሌ አገልግሎት ክፍያ፣ የኪራይ ክፍያ፣ የትራንስፖርት ዋጋ፣ ወዘተ.)
3. ቁጠባ (በኋላ ጥቅም ላይ የሚውል ገንዘብ፣ ለምሳሌ የባንክ ሒሳብ፣ በእጅ ያለ ገንዘብ፣ ወዘተ.)

ሠንጠረዥ 4፡- የገቢ ገንዘብ ማዘጋጃ አብነት

ገቢ (ከታክስና ከልዩ ልዩ ተቀናሽ በኋላ)	መጠን (ብር)	የክፍያ ጊዜ ድግግሞሽ	ወርሀዊ ተመጣጣኝ
ቅጥር	Xxx	2	xxx
ጥቃቅን ንግድ	Xxx	2	xxx
እርሻ	Xxx	1	xxx
ግንባታ	Xxx	2	xxx
ጓደኞች	Xxx	2	xxx
ጡረታ	Xxx	1	xxx
ማህበራዊ እርዳታ	Xxx	2	xxx
ሌሎች	Xxx	3	xxx
ጠቅላላ ገቢ (ከታክስና ከልዩ ልዩ ተቀናሽ በኋላ)	Xxx		

ሠንጠረዥ 5፡- የወጭ በጀት አወጣጥ አብነት

ወጭዎች	መጠን (በብር)	የክፍያ ጊዜ ድግግሞሽ	ወርሀዊ ተመጣጣኝ
የቤት ኪራይ	Xxx	1	xxx
ምግብ	Xxx	1	xxx
መጓጓዣ	Xxx	2	xxx
ጤና	Xxx	1	xxx
ትምህርት	Xxx	2	xxx
የተለያዩ	Xxx	1	xxx
ጠቅላላ ወጭ	Xxxx		xxxx

ሠንጠረዥ 6፡- የቁጠባ በጀት አወጣጥ አብነት (ለቀጣይ ጥቅም የተመደበ ገንዘብ)

ቁጠባ	መጠን (በብር)	ተቀማጭ የተደረገበት ጊዜ ድግግሞሽ	ወርሀዊ ተመጣጣኝ
የአደጋ ጊዜ ፈንድ	Xxx	1	Xxx
የገንዘብ ግቦች	Xxx	1	Xxx
ጠቅላላ ቁጠባ	xxxx		Xxxx

ውድ ተሳታፊዎች፤ የበጀት አወጣጥ አብነት ሁለተኛው ክፍል ከመጀመሪያ ክፍል የተገኘ መረጃዎች ማጠቃያለያ ይሰጥዎታል፤ ይህም ማጠቃለያ በበጀት ውደቱ ስኬታማ እንዲሆኑ ይረዳችኋል።

ሠንጠረዥ 7፡- በጀትዎን ማመጣጠን

ለተመጣጠነ በጀት በገቢዎ፣ በቁጠባዎና በወጪዎ ላይ ማስተካከያ ያድረጉ።		
ጊዜ	በየወሩ	ሁኔታ
ጠቅላላ ገቢ	xxx	
ጠቅላላ ቁጠባ	xxx	
ጠቅላላ ወጭ	xxxx	
ልዩነት	xxx	

ተግባራዊ መልመጃ

ውድ ተሳታፊዎች፤

በአሠልጣኙ እና በአስተባባሪው መሪነት ሦስቱን የበጀት አይነቶች አብነት በመጠቀም ለካፌው ዓመታዊ በጀት አዘጋጁ፤ ረቂቅ በጀቱንም ለሌሎቹ ተሳታፊዎች ያካፍሉ።

3.10. ከበጀትዎ አይለፉ

ውድ ተሳታፊዎች፤

ከበጀትዎ እንዳያልፉ ማድረግ ይጠበቅብዎታል?

- በበጀት ዘመኑ መጨረሻ ላይ የቢዝነስዎ የፋይናንስ ስኬት ወይም ጉድለቶች በጀቱን ምን ያህል እንደተቀናበሩ፣ እንደተከተሉና እንዳስተካከሉ የሚያሳይ ይሆናል።
- በሳምንት፣ በወር እና በዓመት ትክክለኛ የፋይናንስ ውጤቶችን ከበጀትዎ ጋር ማነፃፀር እና ልዩነቶቹን መከታተል በጣም አስፈላጊ ነው።
- የእርስዎን ትክክለኛ እና የበጀት ልዩነቶችን መከታተል እና መጠቀም ለወደፊቱ ማሻሻያዎችን እና ዕቅዶችን ለማዘጋጀት ይረዳል።

ውድ ተሳታፊዎች፤

ከበጀትዎ አለመውጣትዎን ማረጋገጫ ብዙ መንገዶች አሉ። ስፕሬድ ሺት ወይም ለጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች የተዘጋጀውን መተግበሪያ (አፕሌኬሽን) መጠቀም ይቻላል። በጀት ሲያዘጋጁ በጀትዎ ውስጥ ለመኖር መሞከርና እና ራስን መገሰጽ አስፈላጊ ነው። ወደ ውስጥ እና ወደ ውጭ የሚወጣውን ሁሉ ለመመዝገብ ማስታወሻ ደብተር ማስቀመጥና ለተለያዩ ነገሮች በማጠራቀሚያ ጠርሙሶች ውስጥ አካፍሎ ገንዘብ ማስቀመጥ ይቻላል (ለምሳሌ፣ ሠርግ/የቀብር ሥነ ሥርዐቶች፣ መጓጓዣ፣ የትምህርት ቤት ክፍያዎች)።

ምስል 8፡- ከበጀትዎ እንዳያልፉ የሚረዱ ጠቋሚዎች

1. ምን ላይ ወጭ ማድረግ እንዳቀዱ ደጋግመው ራስዎን ይጠይቁ።
2. በበጀትዎ ውስጥ ላልተጠበቁ ወጭዎች ገንዘብ ያስቀምጡ።
3. እንዳያጠፉት ለመከላከል የሚቆጥቡትን በቀላሉ በማይገኝ ቦታ ያስቀምጡ።
4. የሚያወጡትን ሁሉ መዝግበው ይከታተሉ።
5. ከተመደበው በጀት በላይ እንዳላወጡ እርግጠኛ ይሁኑ።
6. ለአንዳንድ ጉዳይ ብዙ ገንዘብ ካወጡ ለሌላው ያነሰ ገንዘብ ያውጡ።
7. የታቀዱ ወጭዎችን የሚቀንሱባቸውን መንገዶች ዝርዝር ያዘጋጁ።

3.11 ማጠቃለያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ በሞጁሉ ውስጥ በጀት የማውጣት መሠረታዊ ክህሎትና ከበጀትዎ እንዳያልፉ የሚረዱ መረጃዎችን ተምረዋል። በተጨማሪም፣ በበጀት ዓላማ ምን እንደምናደርግ እንዲሁም ለምን አስፈላጊ እንደ ሆነ ግንዛቤ አግኝተዋል። በጀት ማውጣት ለሥራዎ ወሳኝ መሣሪያ ነው። ቢዝነሱን በብቃት ለማስተዳደር የበጀትን ጥቅም አትኩሮት ይሰጣል። ይህ ሞጁል በጀት ለማዘጋጀትና ለመጠበቅ የሚረዱ ምርጥ ልምዶችን ነቅሶ አውጥቷል። በመጨረሻም፣ ይህ ሞጁል የዕለት ተዕለት ድርጊትዎን ሳያዛንፉ እንዴት ከበጀትዎ እንዳያልፉ የሚረዱ ጥቆማዎችን ይሰጥዎታል። በበጀት ሞጁል ውስጥ የተወያየንባቸው ቁልፍ ነገሮች ከዚህ እንዲሚከተለው ተጠቃልለዋል።

- በጀት የቢዝነስዎን ስኬት ለመለካት ስለሚያግዝ የአጠቃላይ የንግድ ዕቅድዎ አካል መሆን አለበት። ገቢዎን በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ከሚያስፈልጉት የኑሮ ወጭዎች፣ ቁጠባና ኢንቨስትመንት መካከል የሚከፋፍል ዕቅድ ነው። የቢዝነስ ግቦችንና ዓላማዎችን ይገልጻል።
- የፋይናንስ በጀት በዋናነት በመተንበያ እና እና የቁጥጥር መሣሪያ ነው። የቢዝነሱ ትግበራ ሥራ ከመጀመሩ በፊት አስቀድሞ ይዘጋጃል። ከጊዜ አንጻር መጀመርያ እና መጨረሻ ያለው የተወሰነ ጊዜ ይኖረዋል። ሆኖም ከመተግበሩ በፊት በአመራሩ ይጸድቃል። በጀቱ ካፒታልና ተደጋጋሚ ወጭዎችን በሥራ ላይ ያውላል።
- በጀት ለምትፈልጉት ነገር ለመክፈል እና ለወደ ፊት ለምትፈልጉት ነገር እንድታጠራቅሙ ይረዳችኋል። ስለ ቁጠባ እና ኢንቨስትመንት ውሳኔ ማድረግን ያበረታታል። ገንዘብዎን ለመቆጣጠር እና የፋይናንስ ግቦችን ለማሟላት ያግዛል። ቢዝነስዎን በተቀላጠፈ ሁኔታ ለማስኬድ የበለጠ የቁጥጥር ስሜት ይሰጥዎታል፤ እንደ ዕቅድ መሣሪያም ሆኖ ያገለግላል።
- የውጤታማ የበጀት አወጣጥ አስፈላጊነት የሚከተሉትን ያጠቃልላል፦ የከፍተኛ አመራር ድጋፍ፣ የቡድን ሥራ፣ ተጨባጭ ዓላማዎች እና የተዋጣለት የሪፖርት አቀራረብ ሥርዓት። በሚከተሉት ዋና ምክንያቶች የተነሣ በጀት ለንግድ ሥራ ስኬት ወሳኝ ነው። የገንዘብ ፍሰትን ለመተንበይ እና ያልተጠበቁ ክስተቶችን ለማስወገድ ይረዳል፤ እንደ ብድር መክፈያ ስትራቴጂም ሆኖ ያገለግላል።
- በጀት ለንግድ ሥራ ስኬት ወሳኝ የሚሆነው በሚከተሉት ዋና ዋና ምክንያቶች ነው። የገንዘብ ፍሰትን ለመተንበይ እና ያልተጠበቁ ነገሮችን ለማስወገድ ይረዳል፣ እንደብድር መክፈያ ስትራቴጂ ሆኖ ያገለግላል፣ መሻሻል የሚያስፈልጋቸውን ቦታዎች በፍጥነት ያሳያል፣ የወደፊቱን ዕቅድ ለማውጣት እና ርምጃ ለመውሰድ ይረዳል።
- በጀት የተለያየ መልክ ሊኖረው ይችላል። የሽያጭ በጀት፣ የምርት በጀት፣ የገንዘብ በጀት፣ የረዥም ጊዜ በጀት፣ የመካከለኛ ጊዜ በጀት እና የዐጭር ጊዜ በጀት። የሽያጭ በጀት በፋይናንሺያል ወይም በቍጥር ሊገለጽ የሚችል አጠቃላይ የሽያጭ ግምት ነው። የምርት በጀት የሚዘጋጀው ለበጀት ጊዜ በተገመተው ምርት መሠረት ነው።
- የጥሬ ገንዘብ በጀት በተወሰነ ጊዜ ውስጥ የሚገመተው ገቢና ወጭ የቢዝነሱ ረቂቅ ነው። የረጅም ጊዜ በጀቶች በረጅም ጊዜ ትንበያ ተዘጋጅተው የረዥም ጊዜ ዕቅድን ያሳያሉ። የዐጭር ጊዜ በጀት ከአንድ እስከ አምስት ዓመት የሚያገለግሉ ትንበያን እና ዕቅዶችን ያሳያሉ።
- በጀት ለማዘጋጀት የሚከተሉትን ሂደቶች መከተል ይጠበቅብዎታል። የፋይናንሺያል ግቦችን ይገምግሙ፣ ከተለያዩ ምንጮች የሚገኘውን የገቢ መጠን ይገምቱ፣ ሁሉንም ወጭዎች እና የሚፈለገውን መጠኖች ይዘርዝሩ፣ ወጭዎችዎ ከገቢዎ በላይ አለመሆናቸውን ያረጋግጡ፣ ምን ያህል እንደሚፈልጉ ይወስኑ። የጊዜ ወሰን በማስቀመጥ እና በጀቱን በመገምገም በሰዓቱ ያስተካክሉ።
- በበጀት አወጣጥ ውስጥ ካሉት ምርጥ ተሞክሮዎች መካከል፦ ትክክለኛነት፣ አካታችነት፣ ግልጽ ሚናዎች እና ኃላፊነቶች፣ ትብብርን ማበረታታት፣ የተለያዩ የበጀት ሁኔታዎች እና ትክክለኛ ቁጥጥር ናቸው።
- በመጨረሻም፣ በበጀት ዘመኑ መጨረሻ ላይ የንግድዎ የፋይናንስ ስኬት ወይም ጉድለቶች እርስዎ እንዴት በትክክል እንዳቀናበሩት፣ እንደተከተሉ እና በጀቱን እንዳስተካከሉ የሚያሳይ ነጸብራቅ ይሆናል።

3.12. የበጀት አዘገጃጀት ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. በዚህ ሞጁል ስለ የበጀት አዘገጃጀት ጽንሰ ሐሳብ በተማራችሁት ነገር ደስተኛ ናችሁ?
2. ከላይ የቀረቡት የጽንሰ ሐሳብ እና የንድፈ ሐሳባዊ ማብራሪያዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት የሚረዱ ይመስላችኋል? እንዴት እንደ ሆነ ግለጹ።
3. ስለ በጀት ማውጣት በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አገኛችሁ? ቢዝነስን ማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. የበጀት አዘገጃጀት ጥቅሞችን ተወያዩ እና እንዴት ለቢዝነስዎ እና ለቤተሰብዎ ጠቃሚ እንደ ሆነ ያብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ውስጥ ከተገለጹት መረጃዎች ውስጥ ምን ያህሉን ቢዝነስዎን ለማስተዳደር ሊተገብሯቸው ይችላሉ?

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቍጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቍጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቍጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቍጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቍጥር 5 --------ቡድን 5

4

ሞጁል አራት

የሒሳብ መዝገብ አያያዝ/የአካውንቲንግ መሠረታዊ ነጥቦች

እንኳን ወደ ሞጁል አራት በደህና መጡ። ይህ ሞጁል በትንሽ ቢዝነስ ዐውድ ውስጥ የሒሳብ አያያዝን ምንነት እና ጥቅሞች በዐጭሩ ያስገነዝባል። በዚህ ሞጁል ስለ የሒሳብ አያያዝ አስፈላጊነት እና መሠረታዊ ጽንሰ ሐሳቦች፣ መሠረታዊ የአካውንቲንግ የተለመዱ የፋይናንስ ዘገባዎችን እና የፋይናንሺያል ሪፖርት አካላትን ይማራሉ። የሒሳብ መዝገብ አያያዝ ጥቃቅን፣ አነስተኛና፣ መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች ፋይናሳንቸውን እንዴት በብቃት እንደሚያስተዳድሩ፣ የታክስ ሕጎችን እንዲያከብሩ፣ ስለ ወደፊቱ ዕቅድ እንዲያወጡ እና የገንዘብ ድጋፍ እንዲያገኙ ይረዳል። ትክክለኛ የፋይናንስ መዝገቦችን በመያዝ ቢዝነሶች ውጤታማነታቸውን፣ ተአማኒነታቸውን እና አጠቃላይ ስኬታቸውን ሊያሻሽሉ ይችላሉ።

የሥልጠናው ግቦች

ይህን ሞጁል ሲጨርሱ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ፡-

- የሒሳብ መዝገብ አያያዝን ትርጉም እና ዓላማ ይረዳሉ፤
- መሠረታዊ የሒሳብ መዝገብ አያያዝ ጽንሰ ሐሳቦችን እና መርሆዎችን ያውቃሉ፤
- በሒሳብ መዝገብ አያያዝ ውስጥ የተካተቱትን ዋና ዋና ክፍሎችንና ሂደቶችን ይለያሉ፤
- የፋይናንስ መዝገቦችን ውጤታማ በሆነ መንገድ ለማደራጀት እና ለማቆየት የሚረዱ ክህሎትን ያዳብራሉ፤
- የቢዝነስ ልውውጦችን በትክክል ለመተንተን እና ለመመዝገብ የአካውንተኒንግ ቀመሮችን ተግባራዊ ያደርጋሉ፤
- የተለያዩ የፋይናንስ ሪፖርቶችን፣ ተጠቃሚዎችን እና የመረጃ ፍላጎቶቻቸውን ይለያሉ፤
- የታክስ አስተዳደርን ምንነት እና ጥቅሞችን ይረዳሉ።

የሥልጠና ዘዴዎች

- የአእምሮ ማነቃቂያ
- ንግግር መስጠት
- አቀራረብ
- ጉዳይ ጥናቶች
- ውይይት
- ሚና መጫወት
- ኢ-ትምህርት

ርዝመት

7 ሰዓታት

የሥልጠና መርጃዎች

- ፖስተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ትምህርታዊ ቪዲዮዎች
- ማስታወሻ ደብተር
- እርሳስ/እስክርቢቶ

የሞጁሉ ይዘት

- የሒሳብ መዝገብ አያያዝ ጽንሰ ሐሳብ
- የሒሳብ መዝገብ አያያዝ ጥቅሞች
- መሠረታዊ የሒሳብ መዝገብ አያያዝ ጽንሰ ሐሳቦችና መርሆዎች
- ለውጤታማ የሒሳብ መዝገብ አያያዝ ቁልፍ ጥቆማዎች
- የፋይናንስ ሪፖርት ማቅረቢያ ዓላማና ተጠቃሚዎች
- መሠረታዊ የአካውንቲንግ ቀመር
- የግብር እና የግብር አስተዳደር

መንደርደሪያ

ውድ ተሳታፊዎች፣ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ይመልሱ፦

- የሒሳብ መዝገብ አያያዝ ምንድን ነው?
- ሒሳብ መዝገብ አያያዝ ቢዝነስዎን እንዴት መርዳት ይችላል ብለው ያስባሉ?

4.1. የሒሳብ አያያዝ ጽንሰ ሐሳብ

የሒሳብ አያያዝ ምንድን ነው?

የሒሳብ አያያዝ ፋይናንሺያል ልውውጦችን የመመዝገብና የመከታተል ሂደት ነው። የሒሳብ አያያዝ ትርጓሜ እና ፍላጎትን መረዳት ወሳኝ ነው። የሒሳብ አያያዝ የፋይናንስ ግብይቶችን ስልታዊ በሆነ መንገድ መቅዳት፣ ማደራጀት እና መከታተል፣ እንዲሁም ትክክለኛ እና አስተማማኝ የፋይናንስ መረጃን ማረጋገጥ የኩባንያውን የፋይናንስ ጤንነት በግልጽ ያሳያል። ገቢን እና ወጭን ለመቆጣጠር ይረዳል። በመረጃ ላይ የተመሠረተ ውሳኔ አሰጣጥን ያመቻቻል። ሐና እና ኩማ ትርፋማነታቸውን እንዲገመግሙ፣ ወጭያቸውን እንዲቆጣጠሩ፣ የንግድ ሞዴላቸውን ስኬታማነት እንዲገመግሙ እና የፋይናንስ ደንቦች መከበራቸውን ለማረጋገጥ ያስችላቸዋል። ይህም ለገንዘብ መረጋጋት እና ለድርጅታቸው ዕድገት መሠረት ነው።

4.2. የሒሳብ አያያዝ ጥቅሞች

ሒሳብ አያያዝ ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ገቢያቸውንና ወጭያቸውን ለመመዝገብ ያስችላቸዋል። ስለሆነም ከታች የተዘረዘሩትን ጨምሮ በርካታ ጥቅሞችን ያስገኛል።

1. የተሻለ የፋይናንሺያል አስተዳደር፦ የሒሳብ አያያዝና የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ገቢና ወጭን እንዲከታተሉ እና ፋይናንሳቸውን በብቃት እንዲቆጣጠሩ ያግዛል።
2. የተሻሻለ የገንዘብ ፍሰት አስተዳደር፦ የሒሳብ አያያዝ ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የገንዘብ ፍሰታቸውን እንዲቆጣጠሩ ያግዛቸዋል። በወጭና በኢንቨስትመንት ላይ የተሻለ ውሳኔ እንዲወስኑ ያስችላቸዋል።
3. የተሻለ የቢዝነስ ዕቅድ፦ የሒሳብ አያያዝ ጠቃሚ የሆኑ የፋይናንሺያል መረጃዎችን ያቀርባል። ይህም የቢዝነስ ሥራ ዕቅዶችን ለመፍጠር እና ለቢዝነስ ድርጅቶች ትንበያዎችን በመፍጠር ስለ ወደፊቱ ዕድገትና ልማት በመረጃ ላይ የተመሠረተ ውሳኔ እንዲሰጥ ያደርጋል።
4. ቀላል የፋይናንስ አቅርቦት፦ ትክክለኛ የፋይናንስ መዛግብት ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ብድር ወይም ሌላ አይነት ፋይናንስ ከባንክ ወይም ከሌሎች አበዳሪዎች በቀላሉ እንዲያገኙ ያደርጋል።
5. ብቃት መጨመር፦ የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሒሳብ አያያዝ የፋይናንስ ሒደታቸውን በማቀናጀት፣ ፋይናንሳቸውን ለመቆጣጠር የሚፈጀውን ጊዜና ግብዓት እንዲቀንሱ እና ለሌሎች አስፈላጊ የቢዝነስ ሥራዎች የሚሆኑ ሀብቶችን ነጻ ለማድረግ ይረዳል።
6. የተሻሻለ ተአማኒነት፦ ትክክለኛ የፋይናንስ መዛግብት ከደንበኞች፣ አቅራቢዎች እና ሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር ተአማኒነትን ለመገንባት ይረዳል። ይህም የተሳካለት ቢዝነስ ለመፍጠርና አስተማማኝ የገበያ ተፈላጊነት ለመመሥረት ወሳኝ ሊሆን ይችላል።
7. ትክክለኛ የታክስ ሪፖርት ማቅረብ፦ የሒሳብ አያያዝ ሁሉም የፋይናንስ ግብይቶች በትክክል እንዲመዘገቡ እና የታክስ ተመላሾችን በቀላሉ ለማዘጋጀት እና ለማስመዝገብ ያስችላል። ትክክለኛ የታክስ አስተዳደር የቢዝነስ ቅጣቶችን እና ሕጋዊ ጉዳዮችን ለማስወገድ ወሳኝ ነው።

4.3. መሠረታዊ የሒሳብ አያያዝ ጽንሰ ሐሳቦች እና መርሆዎች

የአካውንቲንግ መሠረታዊ ጽንሰ ሐሳቦችን መረዳት ለውጤታማ የፋይናንስ አስተዳደር እና ቢዝነስ ውሳኔ አሰጣጥ ወሳኝ ነው። ከዚህ ቀጥሎ በመሠረታዊ የአካውንቲንግ ጽንሰ ሐሳቦች ላይ አንዳንድ ነጥቦች ቀርበዋል።

የድርጅት ጽንሰ ሐሳብ (Entity):- ቢዝነሱ ከባለቤቶቹ የተለየ ሕጋዊ እና የፋይናንስ አካል ተደርጎ መታየት አለበት።

የገንዘብ መለኪያ ጽንሰ ሐሳብ:- የቢዝነስ ልውውጡ ግብይት ተመዝግቦ ሪፖርት የሚደረገው በገንዘብ አግባብ ነው። ይህም ገቢ፣ ወጭና ንብረት የመሳሰሉትን የቢዝነስ ሂደቶች ለመቆጣጠርና ለመለካት የሚፈቅድ ነው።

የቀጣይነት ጽንሰ ሐሳብ:- በቢዝነሱ ተቃራኒ የሆነ ማስረጃ እስካልቀረበ ድረስ፣ ሥራውን እንደሚቀጥል መታሰብ ይኖርበታል። ይህም ጽንሰ ሐሳብ፣ ኩባንያው ሥራውን ይቀጥልና ግዴታውን ይወጣል ከሚል በመነሣት ፋይናንሻል መግለጫዎች እንዲዘጋጁ ይፈቅዳል።

ተዛማጅ ጽንሰ ሐሳብ:- ቢዝነሱ በተመሳሳይ የአካውንቲንግ ዘመን ወጭውን ከገቢው ጋር ማዛመድ ይኖርበታል። ለምሳሌ፣ ካፌውን በተመለከተ ጥሬ ቡና ለመግዛት የሚወጡት ወጭዎች በተመሳሳይ ወቅት ከቡና ሽያጭ ከሚገኘው ገቢ ጋር የሚጣጣሙ መሆን አለባቸው። ይህ ጽንሰ ሐሳብ ለእያንዳንዱ አካውንቲንግ ዘመን ትክክለኛ የተጣራ ገቢን ለመወሰን ይረዳል።

ወጥነት ያለው ጽንሰ ሐሳብ:- ወጥ የሆነ የሒሳብ አያያዝ ዘዴዎችንና አሠራሮችን በሁሉም ጊዜያት መተግበር አለባቸው። የፋይናንሺያል ሪፖርቶች ወጥነት ወደ ፊት የፋይናንስ መረጃን በሚቀርብበት ጊዜ ተመጣጣኝነት እና አስተማማኝነትን ያረጋግጣል።

የመለኪያ መርሆዎች

ታሪካዊ ወጭ:- ቢዝነሱ ንብረቶቹን በታሪካዊ ወጭ መዝግቦ መያዝ አለበት። ይህም ንብረቶቹን ለማግኘት የወጣው የመጀመሪያው ወጭ ነው። ይህ ጽንሰ ሐሳብ ፋይናንሻል መግለጫው የዕለቱን ትክክለኛ ዋጋ በማረጋገጥ ለውሳኔ መስጠት አስተማማኝ መሠረት ይሰጣል።

ፍትሐዊ ዕሴት መርሕ:- ንብረቶችና ዕዳዎች በተመጣጣኝ ዋጋ ሪፖርት መደረግ እንዳለባቸው ይደነግጋል (ንብረትን ለመሸጥ ወይም ዕዳን በመክፈል የተቀበለው ዋጋ)።

4.4. ውጤታማ የሒሳብ አያያዝ ቁልፍ ደረጃዎች

ውጤታማ የሒሳብ አያያዝ መሠረታዊ ደረጃዎችን መረዳትን ይጠይቃል። የቢዝነስ ድርጅቶች የፋይናንሻል ግብይቶቻቸውን በዘዴ በመመዝገብ እና በማደራጀት ውጤታማ የሒሳብ አያያዝን ማረጋገጥ አለባቸው።

1. አካውንቶች

ይህ የፋይናንስ ግብይቶችን ለመመዝገብ የሚያገለግሉ የሁሉም ሒሳቦች እንደ ሽያጭ፣ ወጭ፣ ክምችት እና ንብረት ያሉትን ዝርዝር ያጠቃልላል። ይህም የግብይቶችን በትክክል ማደራጀትና ለመመደብ ይረዳል። ከዚህ ቀጥሎ ለካፌው የተዘጋጀ የአካውንት ቻርት ናሙና ቀርቧል።

1. የንብረቶች ዝርዝር

1.1. በእጅ ያለ ጥሬ ገንዘብ
1.2. የገቢ አካውንቶች
1.3. ክምችት (ጥሬ፣ ምግብ፣ ሸቀጣ ሸቀጥ)
1.4. ቅድመ ክፍያ ወጭዎች
1.5. መሣሪያዎች እና ዕቃዎች

2. የተጠያቂነት አካውንቶች

2.1. ወጭ አካውንት
2.2. የተጠራቀሙ ወጭዎች
2.3. የሚከፈል ብድር

3. ኤኩቲ (Equity) አካውንትስ

3.1. ካፒታል (የሐና ኢንቨስትመንት)
3.2. ካፒታል (የኩማ ኢንቨስትመንት)
3.3. የተቀመጡ ገቢዎች

4. የገቢ አካውንቶች

4.1. ከቡና ሽያጭ
4.2. ከምግብ ሽያጭ
4.3. ከሸቀጦች ሽያጭ
4.4. ከምግብ መጠጥ አገልግሎት

5. 5. የወጭ አካውንቶች

5.1. የተሸጡ ዕቃዎች ዋጋ
5.2. የኪራይ እና የሊዝ ወጭዎች
5.3. መገልገያዎች
5.4. ደሞዝ
5.5. የሠራተኛ ጥቅማ ጥቅሞች
5.6. ማርኬቲንግ እና ማስታወቂያ
5.7. አቅርቦቶች እና ንጥረ ነገሮች
5.8. የመሣሪያዎች ጥገና
5.9. ኢንሹራንስ
5.10. የሙያ ክፍያዎች (ለምሳሌ ሕጋዊ፣ የሒሳብ አያያዝ)
5.11. የዋጋ ቅነሳና ስረዛ
5.12. የባንክ ክፍያዎች
5.13. የተለያዩ ወጭዎች

ማሳሰቢያ፡- ይህ አጠቃላይ የሒሳብ ቻርት ሲሆን፣ ቢዝነስዎ ልዩ ፍላጎቶች እና አወቃቀሮች በመነሣት ማሻሻል ወይም ማስፋት ይችላሉ። የሒሳብ ሠንጠረዥን በትክክል ቢዝነስዎ ጋር ለማዋሀድ አካውንታንት ወይም የሒሳብ አያያዝ ባለሙያ ጋር መማከር ይጠበቃል።

2. የሽያጭ ምዝገባ

ሽያጭ ማለት ዕቃን ወይም አገልግሎትን በገንዘብ መቀየር ነው።

ፖይንት ኦፍ ሴል (PoS) ዘዴ ሽያጭን በፍጥነት ለመከታተልና ለመመዝገብ ተመካሪ ነው። ይህ ዘዴ ቀን፣ ጊዜ፣ የተሸጡ ምርት እና የአከፋፈል ዘዴ መያዝ አለበት። የዕለቱን ትክክለኛ ሽያጭ ሪኮርድ በመስጠት የማጣጣሙን ሂደት ቀላል ያደርገዋል።

የሚከተለው የካፌው የሽያጭ ምዝገባ ሠንጠረዥ ናሙና ነው።

ግብይት	ቀን	ጊዜ	ምርት	ብዛት	ነጠላ ዋጋ	ጠቅላላ ዋጋ
1	9/16/2023	10:30 am	ካፑቺኖ	10	40.00	400.00
2	9/16/2023	10:35 AM	ላቴ	1	40.00	40.00
3	9/16/2023	10:40AM	ኤስፕሬሶ	2	35.00	70.00
4	9/16/2023	10:45 AM	ኤስፕሬሶ	3	35.00	105.00
5	9/16/2023	10:50AM	ሙፊን	2	25.00	50.00
6	9/16/2023	10:55 AM		2	32.00	64.00
7	9/16/2023	11:00 AM	ቡና	2	15.00	30.00
8	9/16/2023	11:05 AM	ሻይ	2	15.00	30.00
9	9/16/2023	11:10 AM	ሻይ	2	32.00	64.00
10	9/16/2023	11:15 AM	ቡና	3	32.00	96.00
					ጠቅላላ ሽያጭ ብር	949.00

ከላይ ያለው የሽያጭ መዝገብ ናሙና ቅጽ ሲሆን፣ እንደ ምርጫዎ መቀየር ይችላሉ። የዚህ አይነት የሽያጭ መዝገብ በመጠቀም የቢዝነስ ድርጅቶች ዕለታዊ ሽያጮችን መከታተል፣ ተፈላጊ ምርቶችን መተንተን፣ የደንበኛ ምርጫዎችን መከታተልና አጠቃላይ የቢዝነሱን አፈጻጸም መገምገም ይችላሉ። የዚህ አይነት መረጃ በዕውቀት ላይ የተመሠረተ የቢዝነስ ውሳኔዎችን ለማድረግ፣ ንብረቶች አስተዳደርን ከፍ ለማድረግና የደንበኞችን እርካታ ለማሻሻል ይጠቅማል።

3. ወጭን መከታተል

ወጭ ማለት ገቢ ለማግኘት የሚከፈሉ ወይም ጥቅም ላይ የሚውሉ ሀብቶችን ይመለከታል። የቢዝነስ ድርጅቶች ለቢዝነሱ የወጡ ሁሉንም ወጭዎች መከታተል አለባቸው። ወጭዎችን አግባብነት ባላቸው አካውንቶች ማለትም እንደ ኪራይ፣ መገልገያ፣ ንብረት፣ ደሞዝ፣ አቅርቦቶች መድቧቸው። ደረሰኞችን እና የዋጋ ዝርዝር እንደ ደጋፊ ሰነዶች ያስቀምጡ።

ለካፌው የተዘጋጀ ወጭ መከታተያ ሠንጠረዥ ናሙና ይመልከቱ።

ቀን	ምድብ	የወጭ መግለጫ	መጠን (ብር)
2023-09-01	ኪራይ	ወርሀዊ የሱቅ ኪራይ	2500.00
2023-09-05	መገልገያዎች	የኤሌክትሪክ ክፍያ	200.00
2023-09-10	አቅርቦቶች	ጥሬ ቡና	300.00
2023-09-12	ግብይት	ማህበራዊ ሚዲያ ማስታወቂያ	150.00
2023-09-15	መሣሪያዎች	ኤስፕሬሶ ማሽን ጥገና	120.00
2023-09-16	ደሞዝ	ባሪስታ ደሞዝ	800.00
2023-09-18	ኢንሹራንስ	የቢዝነስ ተጠያቂነት ኢንሹራንስ	250.00
2023-09-22	መገልገያዎች	የውሃ ሒሳብ	50.00
2023-09-25	አቅርቦቶች	ወተት እና ሽሮፕ	100.00
2023-09-30	የገበያ ማስተዋል	በራሪ ወረቀቶችን ማተም	50.00
		ጠቅላላ ወጭዎች ብር	4,520.00

ከላይ ያለው የወጭ መከታተያ ፎርም ናሙና ሲሆን፣ እንደ ምርጫዎ መቀየር ይችላሉ። ይህ የወጭ መከታተያ ሠንጠረዥ ሐና እና ኩማ የቢዝነስ ሥራ ወጭያቸውን እንዲመዘግቡ፣ በተለያዩ ምድቦች ወጭያቸውን እንዲቆጣጠሩ እና አጠቃላይ ወጭዎቻቸውን እንዲተነትኑ ያስችላቸዋል። የቢዝነሱን የፋይናንስ መረጋጋትና ስኬት ለማረጋገጥ የፋይናንስ ጤንነታቸውን፣ በጀታቸውን በብቃት መገምገም እና በመረጃ ላይ የተመሠረተ ውሳኔ ማድረግ ይችላሉ።

4. ገንዘብን ማስተዳደር

የገንዘብ መመዝገቢያ ደብተርና ካሽ ረጂስተር ይኑርዎ። ትክክለኛነቱን ለማረጋገጥና አለመጣጣምን ለመለየት በየቀኑ ከካሽ ረጂስተሩ ጋር ያጣጥሙ።

5. ከባንክ ማስታረቅ

የቢዝነስ ባንክ ሒሳቦችን በመደበኛነት በሒሳብ አያያዝ ሥርአት ውስጥ ካሉት መዛግብት ጋር ያስታርቁ። የሌሉ ግብይቶችንና ስሕተቶችን ለመለየት የባንክ መግለጫዎችን ከተመዘገቡት ግብይቶች ጋር አነጻጽሩ።

6. የኢንቬንቶሪ ማኔጅመንት

የካፌውን የጥሬ ቡና የአቅርቦቶችና ሌሎች ዕቃዎችን መጠንና ዋጋ ለመከታተል፣ የኢንቬንተሪ ማኔጅመንት ሲስተም ይኑርዎ። ግዢን፣ ሽያጭን እና ማናቸውንም እንደ መበላሸትና ብክነት ያሉ ማስተካከያዎችን በየጊዜው ያድረጉ።

7. የደመወዝ መዝገቦች

ትክክለኛ የሠራተኛ ደሞዝ፣ ጥቅማጥቅሞች እና ተቀናሽ መዝገቦችን ይከተሉ። ይህም የተሠራ ሰዓትን መከታተል፣ የደመወዝ ታክስን ማስላት እና የሠራተኛ ሕጎች መከበራቸውን ያረጋግጣል። የደመወዝ ክፍያ ሶፍትዌርን ይጠቀሙ፤ አለበለዚያ ለጥራትና ትክክለኛነት ሲባል ወይም የደመወዝ አገልግሎትን ለሌላ ድርጅት ይስጡት።

I. የፋይናንስ መግለጫዎች:- የገቢ መግለጫውን (የትርፍ እና ኪሳራ መግለጫ) እና የፋይናንስ ሁኔታ መግለጫን በመደበኝነት ያዘጋጁ።

- እንደ ቡና ማእከል ላሉ ንግዶች በብዛት ጥቅም ላይ የሚውሉ ሁለት የናሙና የሒሳብ መግለጫዎች እዚህ አሉ። የገቢ መግለጫው (የትርፍ እና ኪሳራ መግለጫ) እና የፋይናንስ አቋም መግለጫ (ሚዛን ወረቀት)።

II. የገቢ መግለጫ:- የተወሰነ ጊዜ ገቢዎችንና ወጭዎችንና የዚህ የተጣራ ገቢና የተጣራ ኪሳራ ያሳያል።

- የተጣራ ገቢ:- ገቢዎች ከወጭዎች ሲበልጡ
- የተጣራ ኪሳራ:- ገቢዎች ከወጭዎች ሲያንሱ

III. የፋይናንስ ሁኔታ መገለጫ:- ዕሴቶችን፣ ተጠያቂነትን እና የባለንብረቱን ኤኲቲ (Equity) ያሳያል።

የገቢ መግለጫ (የትርፍ እና ኪሳራ መግለጫ)

ካፌው የገቢ መግለጫ 30-ሐምሌ-15 ላለቀው ዓመት	
ሽያጮች	ብር XXX,XXX
የተሸጡ ዕቃዎች ዋጋ	ብር (XXX,XXX)
ጠቅላላ ትርፍ	ብር (XXX,XXX)
የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች	
• ኪራይ	ብር (XX,XXX)
• መገልገያዎች	ብር (XX,XXX)
• ደመወዝ	ብር (XX,XXX)
• ማስተዋወቅ	ብር (XX,XXX)
• ሌሎች ወጭዎች	ብር (XX,XXX)
ጠቅላላ የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች	ብር (XXX,XXX)
የተጣራ ገቢ	ብር XX,XXX

ማስታወሻ:- የገቢ መግለጫው እስከ ሰኔ 30 ቀን፥ 2015 ዓ.ም. የነበረውን የገቢ፣ የወጭ እና የታየውን የተጣራ ገቢ ያሳያል። አጠቃላይ ትርፍን ለማስላት ከሽያጩ ውስጥ የተሸጡትን ዕቃዎች ዋጋ ይቀንሳል። ከዚያም እንደ የቤት ኪራይ፣ የመገልገያ ዕቃዎች፣ የደመወዝ ክፍያ፣ የማርኬቲንግ እና ሌሎች የሥራ ማስኬጃ ወጭዎችን በመቀነስ የተጣራ ገቢ ላይ ይደርሳል። የተጣራ ገቢው በተጠቀሰው ጊዜ ውስጥ ቢዝነሱ ያስገኘውን ትርፍ ወይም ኪሳራ ይወክላል።

ቢዝነስዎ ትንሽ ከሆነ እና መደበኛ የፋይናንስ ሪፖርት ማድረግ የማይፈልግ ከሆነ፣ ገቢዎችን እና ወጭዎችን ለማስላት የሚከተለውን ፎርማት መጠቀም ይችላሉ።

ገቢዎች (+)			ወጭዎች (-)		
ቀን	መግለጫ	መጠን	ቀን	መግለጫ	መጠን
xx	xxx	Xxx	xxx	xxx	xxx
xx	xxx	Xxx	xxx	xxx	xxx
ጠቅላላ ገቢዎች		Xxx	ጠቅላላ ወጭዎች		xxx

የፋይናንስ አቋም መግለጫ (ባላንስ ሺት)

ካፌው የፋይናንስ አቋም መግለጫ (ባላንስ ሺት) ከሐምሌ 1፥ 2014 ዓ.ም. ጀምሮ	
ንብረቶች	
• ጥሬ ገንዘብ እና አቻው	ብር XX,XXX
• የገቢ አካውንቶች	ብር XX,XXX
• የንብረት ቆጠራ	ብር XX,XXX
• የተከፈሉ ወጭዎች	ብር XX,XXX
ጠቅላላ ንብረቶች	ብር XXX,XXX
ዕዳዎች	
• ተከፋይ አካላት	ብር XX,XXX
• የዐጭር ጊዜ ብድር	ብር XX,XXX
• የተጠራቀሙ ወጭዎች	ብር XX,XXX
ጠቅላላ ዕዳዎች	ብር XXX,XXX
ኤኩቲ (Equity)	
• የባለቤቶች ካፒታል	ብር XXX,XXX
• የተጠራቀሙ ገቢዎች	ብር XX,XXX
ጠቅላላ ኤኩቲ (Equity)	ብር XXX,XXX
ጠቅላላ ዕዳዎች እና ኤኩቲ (Equity)	ብር XXX,XXX

ማስታወሻ፡- የሒሳብ መዛግብቱ የኩባንያውን የተወሰነ ቀን የፋይናንሺያል አቋም ገጽታ ያቀርባል። ይህም የዕሴቶችን (ካሽ፣ የሚጠበቁ ገቢዎች፣ ኢንቨንተሪ፣ የተጠራቀሙ ወጭዎች)፣ ዕዳዎች (የሚከፈሉ፣ የዐጭር ጊዜ ብድሮች፣ የተጠራቀሙ ዕዳዎች)፣ እንዲሁም ኤኩቲ (Equity) (የባለቤቱ ካፒታል፣ እና የተጠራቀሙ ገቢዎች) ዝርዝር ያሳያሉ። አጠቃላይ ዕሴት ጠቅላላ ዕዳና ኤኩቲ (Equity) እኩል ሲሆን፣ የኩባንያውን የፋይናንስ ዋጋ ያመለክታል።

እነዚህ የሒሳብ መግለጫዎች የፋይናንስ አፈጻጸምና አቋም ለመከታተል እና ለመተንተን ይረዳሉ። በተጨማሪም ትርፋማነትን ለመከታተል፣ ወጭዎችን ለመቆጣጠር፣ የፋይናንስ ውሳኔዎችን ለማድረግና የቢዝነሱን ጤናማነት ለባለሀብቶች ወይም ለባለድርሻ አካላት ለማቅረብ አስፈላጊ ናቸው።

8. መጠባበቂያና ደህንነት

የፋይናንሺያል መረጃዎች እንዳይጠፉ ወይም እንዳይበላሹ በየጊዜው ምትክ ያስቀምጡ። ጥብቅ ሰርቨሮችን በመቀጠምና ያልተፈቀደላቸው ሠራተኞችን ለማገድ ወሳኝ መረጃዎችን ለመጠበቅ የደህንነት ርምጃዎች መውሰድ አለብዎ።

9. ወቅታዊ

አዝማሚያዎችን በመለየት፣ ወጭን ለመተንተንና ቢዝነስ አጠቃላይ የፋይናንስ ጤናማነትን ለመገምገም በየጊዜው የፋይናንስ መዝገቦችን ይመልከቱ። ይህም የቢዝነስ ኃላፊዎችዎ በመረጃ ላይ የተመሠረተ ውሳኔ እንዲወስኑ እና መሻሻል ያለባቸውን ቦታዎች እንዲለዩ ያስችላቸዋል።

አካውንታንት ወይም የሒሳብ አያያዝ ባለሙያ ጋር በመመካከር የአካባቢ ደንቦችን መከበራቸውን ለማረጋገጥ፣ የሒሳብ አያያዝ ሂደታቸውን ለማጎልበትና ከቢዝነሳቸው ጋር በተያያዙ ምርጥ ተሞክሮዎች ላይ ምክር እንዲቀበሉ ይመከራል።

መልመጃ (የትርፍ ስሌት)

ከዚህ ቀጥሎ በተሰጠው መረጃ ላይ በመመርኮዝ ለትንሽ የቡና ቢዝነስ ትርፍ የሚሆን ለማስላት የሚከተለውን ተግባራዊ የቊጥር መልመጃ ይመልከቱ።

ግምቶች፡-

አማካይ ዋጋ ለአንድ ቡና፡- 25.00 ብር

አማካይ የቀን ደንበኞች ብዛት፡- 100

በወር ውስጥ የሥራ ቀናት ብዛት፡- 30

ወርሀዊ ኪራይ፡- 10,000.00 ብር

ወርሀዊ መገልገያዎች፡- 2,000.00 ብር

ወርሀዊ ደሞዝ፡- 12,000.00 ብር

ሌላ ወርሀዊ የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች፡- ብር 5,000.00

አሁን ትርፉን ደረጃ በደረጃ እናሰላለን።

የገቢ ስሌት:-

አማካኝ የቀን ገቢ = አማካኝ የቀን ደንበኞች ብዛት አማካይ ዋጋ ለአንድ ቡና

=100 X 25=2,500.00 ብር

ወርሀዊ ገቢ =አማካኝ የቀን ገቢ X በወር ውስጥ የሥራ ቀናት ብዛት

=2,500.00 X 30=75,000.00 ብር

የተሸጡ ዕቃዎች ዋጋ ስሌት:-

ንጥረ ነገሮችን እና ማሸጊያዎችን ጨምሮ የአንድ ቡና ዋጋ በአማካይ 10.00 ብር ነው እንበል።

ወርሀዊ የተሸጡ ዕቃዎች ዋጋ = አማካይ ዋጋ ለአንድ ቡና X በወር ውስጥ የተሸጡ የቡናዎች ብዛት (የተለየ መረጃ ስለሌለን 80 በመቶው ገቢ የሚገኘው ከቡና ሽያጭ ነው ብለን እናስብ)።

በወር ውስጥ የሚሸጡ የቡናዎች ብዛት = የወሩ ገቢ X 0.8 /በአማካይ የአንዱ ቡና ዋጋ

= 75,000 X 0.8 /25 = 2,400.00

ወርሀዊ የተሸጡ ዕቃዎች ዋጋ = አማካይ ዋጋ ለአንድ ቡና X በአንድ ወር ውስጥ የተሸጡ የቡናዎች ብዛት

=10 X 2,400 = ብር 24,000.00

የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች ስሌት:-

ወርሀዊ የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች = ወርሀዊ ኪራይ + ወርሀዊ መገልገያዎች + የወር ደሞዝ + ሌሎች ወርሀዊ የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች

=10,000 + 2,000 + 12,000 + 5,000= ብር 29,000.00

ጠቅላላ ትርፍ ስሌት:- ጠቅላላ ትርፍ = የወር ገቢ - ወርሀዊ የተሸጡ ዕቃዎች ዋጋ

=75,000 - 24,000 = ብር 51,000.00

የተጣራ ትርፍ ስሌት:- የተጣራ ትርፍ = ጠቅላላ ትርፍ - ወርሀዊ የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች

=51,000 - 29,000 = ብር 22,000.00

ታሳቢውን መሠረት በማድረግ ትንሽ ቢዝነስ በወር 22,000.00 ብር የተጣራ ትርፍ ያስገኛል።

እባክዎን ልብ ይበሉ! እነዚህ ስሌቶች በቀረቡት ግምቶች ላይ የተመሠረቱ ስለ ሆነ ትክክለኛዎቹ ዕሴቶች ሊለያዩ ይችላሉ። ልዩ ወጭዎች፣ የመግዣ ዋጋዎች እና ትርፎች ላይ በመመርኮዝ እያደገ ሲሄድና ሁኔታዎች ሲለዋወጡም በመደበኝነት መገምገምና ስሌቱን ማስተካከል ጠቃሚ ነው።

4.5. የፋይናንስ ሪፖርት ተጠቃሚዎች እና ዓላማው

የፋይናንስ ሪፖርት ዓላማ ለውሳኔ ሰጭዎች (ተጠቃሚዎች) ጠቃሚ መረጃ መስጠት ነው። ይህም ከባለድርሻ አካላት ጋር ለመነጋገር የሚያገለግል ቋንቋ ነው።

ውድ ተሳታፊዎች፤ የኩባንያችሁን የፋይናንስ ሪፖርቶች ተጠቃሚ ሊሆኑ የሚችሉት እነማን ናቸው ብለው ያስባሉ? ለምን ዓላማ?

የፋይናንስ ሪፖርቶች ተጠቃሚዎች ሊሆኑ የሚችሉ ለድርጅቱ ከውስጥም ሆነ ከውጭ ሊሆኑ ይችላሉ።

የውስጥ ተጠቃሚዎች:

ሥራ አስኪያጆች:- አፈጻጸሙን ለመተንተን እና ስልታዊ ውሳኔዎችን ለማድረግ

ሠራተኞች:- የኩባንያውን የፋይናንስ ጤና እና መረጋጋት ለማወቅ

የውጭ ተጠቃሚዎች:

ባለሀብቶች:- አደጋን ለመተንተን እና በኩባንያው ውስጥ ኢንቨስት ለማድረግ ወይም ላለማድረግ እንዲመች ለመገምገም

አበዳሪዎች:- ብድር እና ወለድ የመክፈል አቅምን ለመወሰን

አቅራቢዎች:- ያልተከፈሉ ሒሳቦችን በሙሉ እና በወቅቱ የመክፈል ችሎታን ለመገምገም

ደንበኞች:- ኩባንያው መረጋጋት እና ቀጣይነት ያለው አገልግሎት እና ድጋፍ የመስጠት ችሎታ ያለው መሆኑን

መንግሥት:- ለግብር አወሳሰን እና ፖሊሲ ውሳኔ አሰጣጥ

ሕዝቡ:- በአጠቃላይ የፋይናንስ ድርጅቶች ጥንካሬ እና መረጋጋት ላይ ፍላጎት ስላላቸው

ተፎካካሪዎች:- አፈጻጸሙን በመመርመር ሊኖር የሚችልን ድክመት ለማወቅ

ተንታኞች:- ጋዜጠኞች፣ ተመራማሪዎች እና የደረጃ አሰጣጥ ኤጀንሲዎች ለኢንዱስትሪ አፈጻጸም ግምገማ ይጠቀሙበታል

ልዩ ፍላጎት ያላቸው ቡድኖች:- ማህበራዊ ተጽእኖውን በመገምገም ማሳመን (ሎቢ) ለማድረግ

የነጋዴ ማህበር:- የኩባንያውን ሠራተኞች የመክፈል አቅም እና የወደፊት የደመወዝ ጥያቄዎችን እንደሚመለስ ለመተንተን

ስለሆነም ሪፖርቶችዎ ብዙ ተጠቃሚዎች ስላሏቸው ከባለአክሲዮኖች ጋር ቀና ግንኙነት ለመፍጠር እና ግብዎን ለማሳካት የሚያስችል ጠንካራ የሒሳብ አሠራርን መንደፍ እና መተግበር ያስፈልግዎታል።

4.6 የአካውንቲንግ ቀመር

መሠረታዊ የአካውንቲንግ ቀመር እንደሚያሳየው:

ንብረት = ዕዳዎች + የባለቤት ኤኲቲ (Equity)

ዝርዝር ያለው የአካውንቲግ ስሌት በሚከተለው ምስል ቀርቧል።

ምስል 9፡- ዝርዝር ያለው የአካውንቲንግ ስሌት

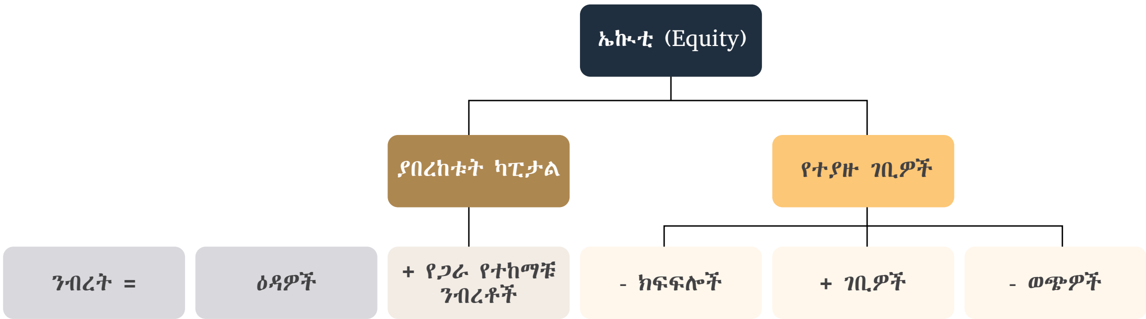

ንብረቶች

በቢዝነሱ የተያዙ እና በወደ ፊቱ ቢዝነሱን ይጠቅማሉ ተብለው የሚጠበቁ ዕሴቶች ናቸው። ወቅታዊ ወይም ቋሚ ሊሆኑ ይችላሉ።

ወቅታዊ ንብረቶች፡- በጥሬ ገንዘብ፣ በጥሬ ገንዘብ አቻ ወይም በድርጅቱ መደበኛ የሥራ ዑደት ውስጥ ለማጠራቀም፣ ለመሸጥ ወይም ለፍጆታ የተያዙን ንብረቶች ወይም በሚቀጥሉት 12 ወራት ውስጥ ለንግድ የተያዙ ንብረቶች ናቸው። እነዚህም፡-

- ገንዘብ
- እንቬንቶሪዎች
- የሚሰበሰቡ አካውንቶች

ቋሚ ንብረቶች/የአሁኑ ያልሆኑ ንብረቶች ለረጅም ጊዜ ይቆያሉ። እነዚህም፡-

- ሕንጻዎች
- የቤት ዕቃዎች
- መገልገያዎች
- ማሽን
- የሞተር ተሽከርካሪዎች

የዋጋ ቅነሳ፡- በማርጀቱ እና በመበላሸቱ ምክንያት የንብረት ዋጋ መቀነስ ነው።

ዕዳዎች

ለሌሎች የሚከፈሉ ዕዳዎች ናቸው፤ ለምሳሌ:-

- ለአቅራቢዎች የሚከፈሉ ዕዳዎች (ተከፋፋይ፣ አካውንት)
- ለባንክ ወይም ለሞርጌጅ ኩባንያ የሚከፈል ዕዳ (የሚከፈል የባንክ ብድር እና የሚከፈል የሞርጌጅ ብድር)
- የአሁን ወይም የረጅም ጊዜ ሊሆኑ ይችላሉ።

የአሁኑ ዕዳዎች

ወቅታዊ ተጠያቂነት፤

- በድርጅቱ መደበኛ የሥራ ዑደት ውስጥ መጠናቀቅ ያለባቸው ዕዳዎች
- በ12 ወሮች ውስጥ የሚከፈል
- ለንግድ የተያዘ
- ከ12 ወራት በላይ ለሚተላለፍ ክፍያ ብቁ ያልሆኑ

ለምሳሌ:-

- ክፍያው የደረሰ አክሩልስ (Acruals)
- ማንኛውም በቅድሚያ የተከፈለ ተመላሽ
- አበዳሪዎች (ገንዘብ ያለብዎ ሰዎች)

የረጅም ጊዜ ዕዳዎች:- ለመክፈል ከአንድ አመት በላይ ይወስዳሉ።

- ምሳሌ:- የረጅም ጊዜ የባንክ ብድር

የባለቤትነት መብት የሚያመለክተው:-

- ሁሉንም ዕዳዎች ከተቀነሰ በኋላ የሚቀረው የንብረት ዋጋ
- ሥራውን ለመጀመር በባለቤቱ የተደረጉ ኢንቨስትመንቶች
- በቢዝነሱ ሂደት የተገኘ ትርፍ (ወይም ኪሳራ)

ገቢ

ገቢ ዕቃዎችን እና/ወይም አገልግሎቶችን ለደንበኞች በመሸጥ የሚገኘው ነው። እነዚህም:-

- ዕቃዎችን ማምረት እና መሸጥ
- ዕቃዎችን መግዛት እና መሸጥ
- አገልግሎት መስጠት (ለምሳሌ ትራንስፖርት የሚሰጥ የታክሲ ሹፌር)

ወጭ

ወጭ ንግድን ለማስኬድ የሚከፈል ሲሆን፣ በተለይም ኪራይ፣ ደሞዝ፣ መገልገያዎች፣ ስልክ፣ አቅርቦቶች እና ማስታወቂያን ጨምሮ ገቢ ለመፍጠር ከቢዝነስዎ የሚወጣው ገንዘብ ነው። ምክንያቶቹ የሚከተሉትን ያካትታሉ።

ቁሳቁሶች ወይም ግብአቶች

(እንደ ዓሣ እና ለዓሣ መጥበሻ የሚሆን የማገዶ ዕንጨት፣ ለልብስ የሚሆን ጨርቅ፣ ለዳቦ መጋገር የሚሆን ዱቄት)

አገልግሎቶች እንደ:-

- መጓጓዣ (ታክሲ፣ አውቶቡስ)

- የገበያ አዳራሽ
- ኤሌክትሪክ
- ኪራይ

ደሞዝ

ሰዎች በቢዝነስዎ እየረዱዎት ከሆነ ደመወዝ ሊከፈላቸው ይገባል።

የመገልገያ ዕቃዎች እና ቁሳቁሶች ጥገናና፣ ምትክ ማሽን ለመጠገን፣ ዕቃ ሲያልቅ ለመተካት ወይም ያልተጠበቁ ወጭዎችን ለመክፈል የተለየ ገንዘብ መያዝ አለበት።

ትርፍ

ትርፍ በገቢ እና ወጭ መካከል ያለው ልዩነት ነው።

- ትርፍ የሚገኘው ገቢ ከወጭ በላይ ከሆነ ነው።
- ከገቢው የበለጠ ወጭ ኪሳራ ያስከትላል።

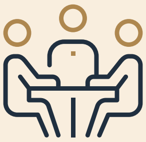

ውድ ተሳታፊዎች፤ የራሳችሁ ንግድ እንዳላችሁ ገምቱና የንብረት አይነቶችን፣ ዕዳዎችን፣ የገቢ ምንጮችን እና የወጭ አይነቶችን ዘርዝሩ።

4.7. የግብር ተፈጥሮ እና ጥቅሞች

ግብር እና የግብር አስተዳደር

የአእምሮ ማነቃቂያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፤

- ግብር ምንድን ነው?
- ለምን ግብር መክፈል ይጠበቅብዎታል?
- ግብርን እንዴት ማስተዳደር ይችላሉ?

ግብር በማንኛውም ግለሰብ ወይም ድርጅት ላይ ለሕዝብ ጥቅም እንዲውል በማሰብ በመንግሥት የሚጣል አስገዳጅ ክፍያ ወይም የፋይናንስ ቻርጅ ነው።

የታክስ መለያ ቊጥር (TIN) መያዝ

ቢዝነስ በሚመሠረትበት ጊዜ፣ የታክስ መለያ ቊጥር (TIN) እንዲኖረው ያስፈልጋል። ይህም ለታክስ ዓላማ ለቢዝነሶች የተመደበ ልዩ መለያ ቊጥር ነው። የንግዱ ዓይነት ምንም ይሁን ምን፣ የታክስ መለያ ቊጥር (TNT) ማግኘት ለብዙ ምክንያቶች አስፈላጊ ነው።

1. የግብር ግዴታዎች፡- ልክ እንደ ሌላው ቢዝነስ ካፌው በኢትዮጵያ መንግሥት የሚጠበቅበትን የግብር ግዴታ መወጣት ይኖርበታል። ይህም የግብር ተመላሾችን ማሳወቅ፣ ገቢና ወጭን ሪፖርት ማድረግ እና እንደየግብሩ ዓይነት የገቢ ግብር፣ የተጨማሪ ዕሴት ግብር ወይም ሌላ ተዛማች ግብሮችን መክፈልን ይጨምራል።
2. የሕግ ተገዢነት፡- ያለ የታክስ መለያ ቊጥር (TIN) የሚካሄድ ቢዝነስ ሕጋዊ ችግርን እና ቅጣትን ያስከትላል። የታክስ መለያ ቊጥር ለታክስ ባለሥልጣናት የቢዝነስ ሕግን ማክበር ለመከታተልና ለመቆጣጠር የሚያገለግል ይፋዊ መታወቂያ ቊጥር ነው።
3. የቢዝነስ ልውውጦች፡- የታክስ መለያ ቊጥር በተለያዩ የንግድ ልውውጦች ለመሣማራት ያስችላል። ቢዝነስ ባንክ አካውንት ሲከፈት ከአቅራቢዎች ወይም ቸርቻሪዎች ጋር ኮንትራት መዋዋል እና በመንግሥት ጨረታ ወይም ውል ውስጥ ለመሣተፍ ያስችላል።
4. የሠራተኛ ደሞዝ መክፈያ እና ተቀናሽ ግብር፡- ካፌው ሠራተኞችን ለመቅጠር ካቀደ የታክስ መለያ ቊጥር (TIN) መያዝ ለደመወዝ መክፈል አገልግሎት አስፈላጊ ነው። ቢዝነሱ የገቢ ግብር እና የማህበራዊ ዋስትና መዋጮን ጨምሮ ከሠራተኛ ደሞዝ ላይ ግብር እንዲቀንስ ያስችለዋል።
5. የመንግሥት አገልግሎት ማግኘት፡- አንዳንድ የመንግሥት አገልግሎቶችን ለማግኘት ወይም ከቢዝነስ ሥራ ጋር የተያያዙ እንደ የመንጃ ፈቃድ እና በመንግሥት የተደገፉ ፕሮግራሞ ላይ መሳተፍ የመሳሰሉ ጥቅማ ጥቅሞችን ለማግኘት የታክስ መለያ ቊጥር (TIN) ሊያስፈልግ ይችላል።

ስለዚህ ለቢዝነሱ የሚሆን የታክስ መለያ ቊጥር (TIN) መያዝ ግብር ደንቦችን ማክበርን፣ የንግድ ልውውጦችን ማመቻቸት እና ቢዝነሱ የታክስ ግዴታዎችን ሲወጣ በሕጋዊ መንገድ እንዲሠራ ያስችለዋል።

ቢዝነሶች ለምን ግብር ይከፍላሉ?

ግብር ለመንግሥት የሚከፈለው ለተለያዩ ዓላማዎች (ጥቅማ ጥቅሞች) ሲሆን፣ ከእነዚህም መካከል፡-

1. የሕዝብ አገልግሎቶችን ለመደገፍ፡- ግብር አስፈላጊ የሕዝብ አገልግሎቶች (እንደ ጤና አጠባበቅ፣ የትምህርት መሠረተ ልማት እና የሀገር መከላከያን) ፋይናንስ ያደረጃል።
2. ሀብትን ለማከፋፈል፡- ግብር ከሀብታም የህብረተሰብ ክፍሎች ድሆች በመጋራት ልዩነትን ይቀንሳል።
3. ኢኮኖሚውን ለመቆጣጠር፡- ግብር በኢኮኖሚ ባሕርይ ላይ ተጽዕኖ ያሳድራሉ። ለምሳሌ፣ ኢንቨስትመንትን ወይም ፍጆታን ማሳደግ እና የዋጋ ግሽበትን በመቀነስ።
4. የማህበራዊ ደህንነት ፕሮግራሞችን ለመደገፍ፡- ግብር በማህበራዊ ደህንነት ፕሮግራሞች (እንደ የሥራ አጥነት ጥቅማ ጥቅሞች እና ማህበራዊ ዋስትናዎችን) ፋይናንስ ያደርጋል።
5. የመንግሥትን ዕዳ ለመክፈል፡- ግብር የመንግሥትን ዕዳ ለመክፈል እና መንግሥት አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ መበደሩን እንዲቀጥል ለማድረግ ያግዛል።

ውድ ተሳታፊዎች፣ የራሳችሁ ቢዝነስ እንዳላችሁ ገምቱና ድርጅታችሁ ሊከፍል ይገባዋል የምትሉትን አይነት የግብር ምድቦች ዘርዝሩ።

4.8. ግብር እንዴት ይተዳደራል?

የግብር አስተዳደር በተለይ ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ውስጡን ሀብት ስላላቸውና የተለየ የግብር መመሪያ ስለሌላቸው ወሳኝ ነው።

ከዚህ በታች እንዴት ግብርን ማስተዳደር እንደሚቻል የሚጠቁሙ ነጥቦች ተዘርዝረዋል።

1. ትክክለኛ መዝገቦችን መያዝ:- የአካውንቲንግ ሶፍትዌር ይጠቀሙ፤ አለበለዚያ የሒሳብ አያያዝ ባለሙያ ይቅጠሩ።
2. የተለያየ የቢዝነስ እና የግል ፋይናንስ:- ግራ መጋባትን ለማስወገድ እና በግብር ተመላሽዎ ላይ የቢዝነስ ወጭዎችን ብቻ እንደሚጠይቁ ለማረጋገጥ የግል እና የቢዝነስ ፋይናንስዎን ይለያዩ።
3. የግብር ግዴታን መረዳት:- የግብር ግዴታዎን ይረዱ። የግብር ዓይነቶችን ጨምሮ መክፈል ያለብዎትን የጊዜ ገደቦችን እና የክፍያ መርሐ ግብሮችን ያካትታል።
4. ከግብር ተቀናሽ ተጠቃሚ ይሁኑ:- የግብር ተጠያቂነትን በመቀነስ ሁሉንም የግብር ተቀናሾችና ቢዝነስዎ ያሉትን ዱቤዎች ይለዩ። ለምሳሌ:- ከቤት ኪራይ፣ ደመወዝ የመገልገያዎች እርጅና ወጭዎችን መቀነስ ይችላሉ።
5. የኢንተርኔት ግብር መክፈል:- በኢንተርኔት ግብር ክፍያ አገልግሎቶችን መጠቀም የግብር ክፍያ ሂደቱን ለማቃለል እና ስሕተቶችን ለማስወገድ ያገለግላል።
6. ባለሙያን ማማከር:- የግብር ሕጎችን እና መመሪያዎች መከበራቸውን ለማረጋገጥ እና የግብር ቁጠባን ከፍ ለማድረግ ከግብር ባለሙያ ወይም የሒሳብ ባለሙያ ምክር ይጠይቁ።
7. ግብርን ማቀድ:- የገንዘብ ፍሰት ችግሮችን ለማስወገድ ለግብር ክፍያ በቅድሚያ ዕቅድ ያውጡ። ለግብር ክፍያዎች ገንዘቦችን በመመደብ ቅጣቶችን እና የወለድ ክፍያዎችን ለማስወገድ በወቅቱ ክፍያ ይፈጽሙ።

4.9. ማጠቃለያ

የሒሳብ አያያዝ በቢዝነስ ውስጥ የፋይናንስ ግብይቶችን የመመዝገብ እና የማደራጀት ስልታዊ ሂደት ነው። ትክክለኛና ወቅታዊ የገቢ፣ የወጭ፣ የንብረትና የዕዳ መዝገቦችን መያዝን ያካትታል። የሒሳብ አያያዝ በቢዝነስ ውስጥ ለፋይናንስ አስተዳደር እና ውሳኔ አሰጣጥ መሠረት ሆኖ ያገለግላል።

የሒሳብ አያያዝ ጥቅማ ጥቅሞች የቢዝነሱን ግልጽ የሆነ የፋይናንሺያል ምስል ማቅረብ፣ በመረጃ ላይ የተመሠረተ ውሳኔ አሰጣጥን ማመቻቸት፣ የግብር ደንቦች መከበራቸውን ማረጋገጥ፣ በበጀት አወጣጥና ትንበያ ላይ እገዛ ማድረግ እንዲሁም ትክክለኛ የፋይናንስ ሪፖርት ማድረግን ያካትታል።

መሠረታዊ የአካውንቲንግ መርሆዎች የሒሳብ አያያዝን አሠራር ይጠቁማሉ። እነዚህ መርሆዎች የመሰብሰቢያ መሠረት፣ ወጥነት፣ ቁሳቁስ (materiality) እና ድርብ መግቢያ (double entry) የሒሳብ አያያዝን ያካትታሉ። እነዚህን መርሆዎች ማክበር ትክክለኛነትን፣ ወጥነትን እና የፋይናንሺያል ዘገባዎችን አስተማማኝነት ያረጋግጣል።

ውጤታማ የሒሳብ አያያዝ ቁልፍ ርምጃዎች የሒሳብ ሠንጠረዥን መጠበቅ፣ ግብይቶችን በትክክል መመዝገብ እና የሒሳብ መግለጫዎችን ማዘጋጀት ያካትታሉ። እነዚህ ሂደቶች የፋይናንስ መረጃውን ተአማኒነት ማረጋገጥ እንዲሁም ጠንካራ መሠረት በፋይናንስ ትንታኔ እና ሪፖርት መቅረብ ላይ ይደገፋሉ።

መሠረታዊ የአካውንቲንግ ቀመር (ንብረቶች = ዕዳዎች + ኤኩቲ) (double-entry) የሒሳብ አያያዝ መሠረት ነው። የፋይናንሺያል መዝገቦች በተመጣጣኝ ሁኔታ መቆየታቸውን ማረጋገጥና፣ በንብረቶች፣ በዕዳዎች እና ኤኩቲ ላይ በሚደረጉ ግብይቶች ላይ ያለውን ተጽእኖ መነሻ ይሆናል። ለማጠቃለል፣ የፋይናንስ ሪፖርቶች የሚዘጋጁት እንደ ኢንቨስተሮች፣ አበዳሪዎች እና ማኔጅመንት ያሉ ባለድርሻ አካላት ተዛማጅና አስተማማኝ የፋይናንስ መረጃ በመስጠት፣ የፋይንስ ሪፖርቱ ተጠቃሚዎች በዕውቀት ላይ የተመሠረተ ውሳኔ ለመስጠት፣ የቢዝነሱን እንቅስቃሴ እና አቋም ለመመርመርና ግዴታውን ለመወጣት፣ ያለውንም ችሎታ ለመገምገም በዚህ መረጃ ላይ ይመሠረታሉ።

የግብር እና የግብር አስተዳደር የግብር ደንቦችን ግብር ስትራቴጂዎችን ማቀድ እና ተገዢነትን ማረጋገጥ ይመለከታል። ውጤታማ የግብር አስተዳደር የግብር ዕዳዎችን ለመቀነስ፣ ያሉትን ተቀናሾች እና ክሬዲቶች ለመጠቀም እና የግብር ግዴታቸውን እንዲወጡ ያግዛል።

በአጠቃላይ ጤናማ ተቀባይነት ያለው የአካውንቲንግ መርሆዎችን መሠረት ያደረገ የሒሳብ አያያዝ፣ የፋይናንስ ሪከርዶች በመጠበቅ፣ ውሳኔዎችን በማመቻቸት እና ትክክለኛ እንዲሁም አስተማማኝ የፋይናንስ መረጃን ለባለድርሻ አካላት በማቅረብ

ረገድ ወሳኝ ሚና ይጫወታል።

4.10. በሒሳብ አያያዝ መሠረታዊ ነገሮች የሚመለሱ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቍጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቍጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቍጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቍጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቍጥር 5 --------ቡድን 5

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. በዚህ ሞጁል ውስጥ ስለ የሒሳብ አያያዝ መሠረታዊ ነገሮች በመማራችሁ ደስተኛ ናችሁ?
2. በሒሳብ አያያዝ/አካውንቲንግ ላይ የሚቀርቡት ጽንሰ ሐሳባዊ፣ ንድፈ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ ማብራሪያዎች/ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት የሚረዱ ይመስላችኋል? እንዴት? አብራሩ።
3. አሁን ስለ ሒሳብ አያያዝ/አካውንቲንግ በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አግኝታችኋል? ቢዝነስን ለማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. አካውንት መመዝገብ/ሪከርድ የመያዝ ጥቅሞችን መለየት እና መወያየት ለቢዝነሳችሁ እና ለቤተሰባችሁ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ውስጥ ከተብራሩት መረጃዎች ውስጥ ምን ያህሉን ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር በተግባር ማዋል ትችላላችሁ?

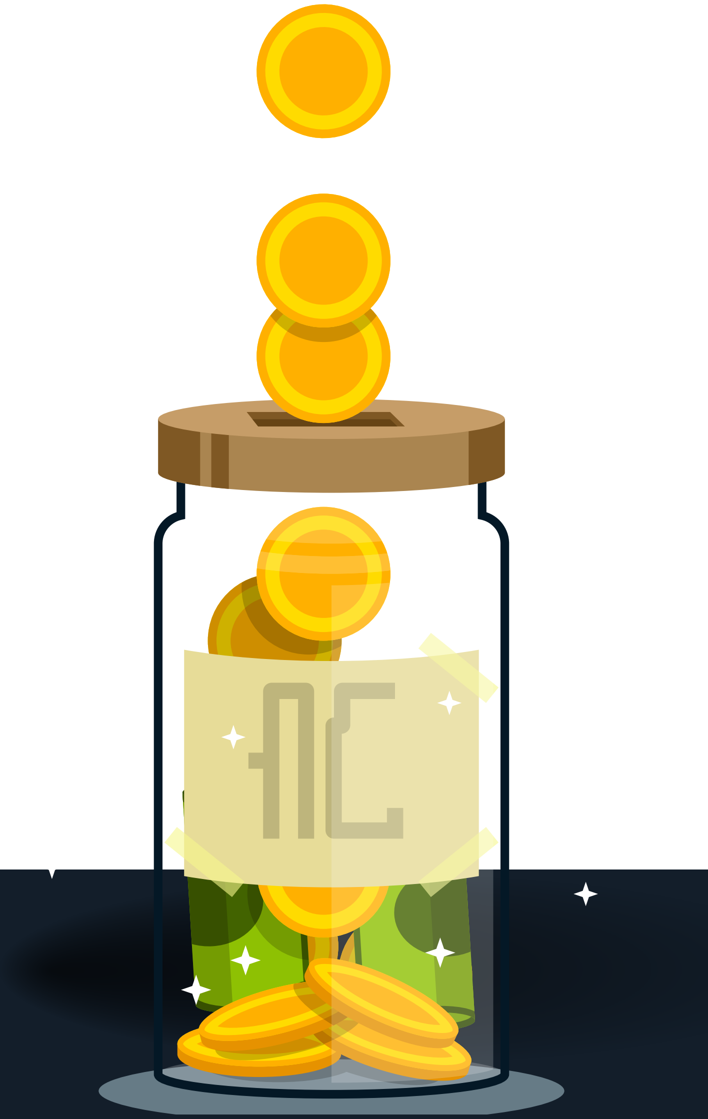

5

ሞጁል አምስት

ቁጠባ

ትችላለህ! እንኳን ወደ ሞጁል አምስት በደህና መጡ።

በዚህ ሞጁል ውስጥ የቁጠባን አስፈላጊነት፣ እንዴት እና የት መቆጠብ፣ እንዲሁም እንዴት የቁጠባ ዕቅድ እንደሚዘጋጅ ይማራሉ። ዓላማውም የተለያዩ የቁጠባ ዘዴዎችን፣ ጥቅሞችንና፣ ጉዳቶቻቸውን እንዲገነዘብ ማስቻል ነው። በቁጠባ ግቦች እና ምርቶች የቁጠባ ውጤት መካከል ትስስር መፍጠር እንዲችሉ ነው።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ:-

- ቁጠባ ምን እንደ ሆነና ለምን እንደሚያስፈልግ ይረዳሉ፤
- የቁጠባ ግቦችን ያውቃሉ፤
- የቁጠባ ዕቅዶች እንዴት እንደሚሠሩ ይረዳሉ፤
- ተገቢ የቁጠባ ውጤቶችን አወዳድረው ይመርጣሉ።

የሥልጠና ዘዴዎች

- የአዕምሮ ማነቃቂያ
- ንግግር
- የዝግጅት አቀራረብ
- መልማጃዎች
- ውይይት
- ሚና መጫወት
- ማሠልጠን
- ማስመሰል
- ኢ-ትምህርት

የሥልጠና መርጃዎች

- ሥዕላዊ መግለጫ
- ፖስተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ትምህርታዊ ቪዲዮዎች
- ማርከሮች
- ማስታወሻ ደብተር
- እርሳስ/ስክርቢቶ

ሞጁል ይዘት

- ቁጠባ ምንድን ነው?
- የቁጠባ ምክንያቶች
- የቁጠባ ግቦች
- የቁጠባ ዘዴዎች
- የት እንደሚቆጠብ ለመወሰን አስፈላጊ ነጥቦች
- የቁጠባ ዕቅድ ማውጣት

ርዝመት

7 ሰዓታት

5.1. ቁጠባ ምንድን ነው?

የአእምሮ ማነቃቂያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ በቡድን ሆናችሁ ቁጠባ ምን እንደ ሆነና ሰዎች ለምን እንደሚቆጥቡ ተወያዩ።

ቁጠባ ማለት ገቢው ለዕቃዎችና ለአገልግሎቶች ፍጆታ ከዋለ በኋላ የሚቀረው ገንዘብ ነው። አሁን ከምታገኙት የተወሰነውን ለወደ ፊት ጥቅም ላይ ማዋል ልማድ ነው። አንድ ጊዜ ብቻ ሳይሆን ለብዙ ጊዜ የሚደረግ ነው። እንደ ጥሩ የገንዘብ ማኔጅመንት ቁልፍ፣ ቁጠባ ግለሰቦች እና ቤተሰቦች አደጋዎችን እንዲቆጣጠሩ፣ ድንገተኛ ሁኔታዎችን እንዲቋቋሙ፣ ገቢን ቀለል ለማድረግ፣ ንብረቶችን ለማሳደግ እና የፋይናንስ ግቦችን እንዲያሳኩ ይረዳል።

5.2. የቁጠባ ምክንያቶች

ለቁጠባ ብዙ ምክንያቶች አሉ፤ አብዛኛዎቹም ምክንያቶች ከሚከተሉት ሦስት ምድቦች ውስጥ በአንዱ ይካተታሉ፡-

1. ያልተጠበቁ የሕይወት ዑደት ክስተቶች አደጋዎች፤ ለምሳሌ የጤና፣ እሳት፣ ጎርፍ፣ የመሬት መንሸራተት፣ የቤተሰብ መታመም፣ ወዘተ.። ቁጠባ ከሌለ ለእነዚህ ወጭዎች ገንዘብ ስለምንበደር ለተጨማሪ የፋይናንስ እና የስሜት ተግዳሮቶች እንዳረጋለን።
2. ለሚጠበቀው የሕይወት ዑደት ክስተቶች፤ ለምሳሌ ጋብቻ፣ ለቤተሰብ ትምህርት፣ ምግብ፣ ወዘተ.። እነዚህ ፍላጎቶች ተጨማሪ ገንዘብ ያስፈልጋቸዋል።
3. የረጅም ጊዜ ግቦችን ለማሳካት እና ንብረቶችን ለመሰብሰብ፤ ለምሳሌ ቤት መሥራት ወይም መግዛት፣ ቢዝነስ መጀመር ወዘተ.። ንብረት ማለት እርስዎ የያዙት እና የረዥም ጊዜ ዋጋ ያለው ነገር ነው። አስፈላጊ ከሆነ ንብረት ተሽጦ ወደ ገንዘብ መቀየር ይቻላል። እንደ ቤት የመሳሰሉ አንዳንድ ንብረቶች ከተከራዩ ገቢ ሊያመጡ ይችላሉ። ያለ ቁጠባ እነዚህን የረጅም ጊዜ ዋስትና ሊሰጡን የሚችሉ ንብረቶችን መግዛት አስቸጋሪ ይሆናል።

በሌላ በኩል፣ የምጣኔ ሀብት ባለሙያ ውኬይንስ (1936) ለቁጠባ ስምንት ምክንያቶችን ለይቷል፡-

1. የቅድመ ጥንቃቄ ተነሳሽነት፡- ያልተጠበቁ ድንገተኛ ሁኔታዎችን ለመከላከል መጠባበቂያ መሰናዳትን ያመለክታል።
2. የነጻነት ተነሳሽነት፡- የነጻነት ስሜት መኖርና ነገሮችን የመፈጸም ሥልጣን መኖር ምንም እንኳን ግልጽና የተወሰነ ርምጃ ለመውሰድ የሚያችል ባይሆንም።
3. የሕይወት ዑደት ተነሳሽነት፡- በገቢ እና በግለሰቡ ፍላጎቶች መካከል ወደ ፊት የሚጠበቀውን ግንኙነት ማቅረብን ያመለክታል።
4. የጊዜያዊ መተካካት ተነሳሽነት፡- ፍላጎትን እና አድናቆትን ማጣጣምን ያመለክታል።
5. የማሻሻያ ተነሳሽነት፡- ቀስ በቀስ እየጨመረ በሚሄድ ወጭ ማጣጣምን ያመለክታል።
6. የኢንተርፕራይዝ ተነሳሽነት፡- ግምታዊ ወይም ቢዝነስ እንቅስቃሴን ለማከናወን የሚያስፈልጉትን ግብዓቶች ማስጠበቅን የሚያመለክት ሲሆን፣ የሚተገበረውም ገንዘብ ኢንቨስት በማድረግ ነው።
7. የስግብግብነት ተነሳሽነት፡- ፍጹም ሰቆቃን ማርካትን፣ ማለትም ምክንያታዊ ያልሆነ ነገር ግን ችክ ያለ ወጭ የሚከላከል ባሕርይ ነው። ሌሎች ዓላማዎች ከተሟሉ በኋላ የሚቀሩ በቂ ሀብቶች እንዳሉ የሚገምት ከመጥፎነት ጋር የተያያዘ ነው።
8. የውርስ ተነሳሽነት፡- ሀብትን ለማውረስ ትልቅ ውርስ መተውን ያመለክታል።

ከዚህ በታች ያለው ምስል የስምንቱን የቁጠባ ምክንያቶችን በተዋረድ ያሳያል።

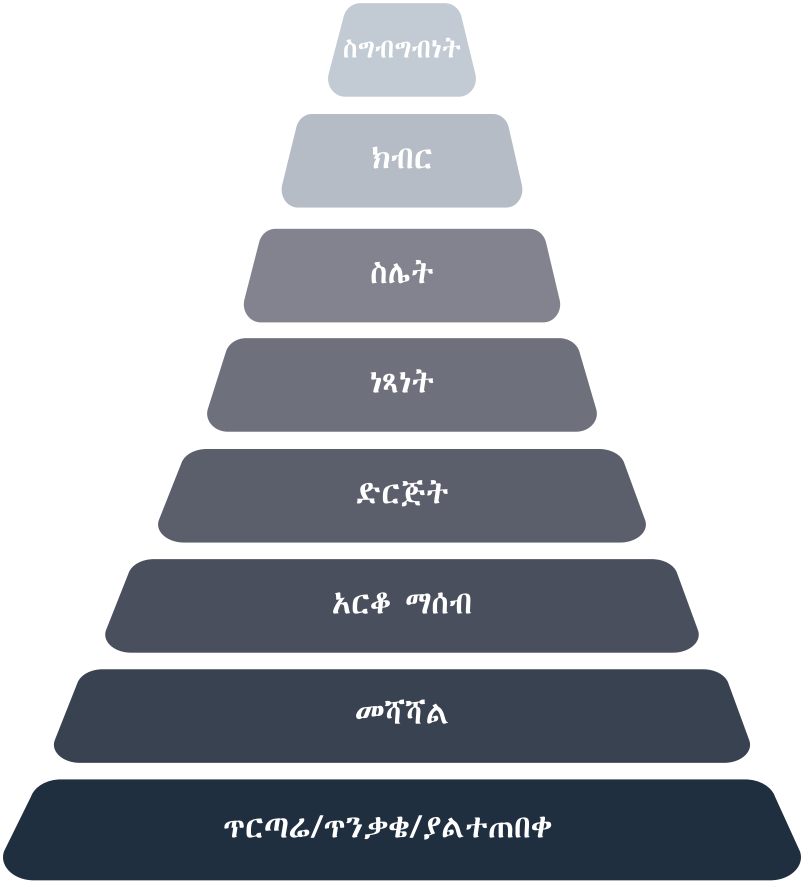

የቁጠባ ምክንያቶች ተዋረዳዊ መዋቅር

ጠቃሚ መልእክት

በአጠቃላይ ቁጠባ የረጅም ጊዜ ጤንነታችንን፣ ደህንነታችንን፣ ደስታችንና እና መረጋጋታችንን ለማረጋገጥ ስለሚረዳን አስፈላጊ ነው።

ውድ ተሳታፊዎች፤ ለሐና እና ለኩማ ዋና ዋና ምክንያቶችን በመዘርዘር የሚከተለውን ሠንጠረዥ ለመሙላት ምናብዎን ይጠቀሙ።

ያልተጠበቁ የሕይወት ውደት ክስተቶች (ድንገተኛ ሁኔታዎች)	የሚጠበቁ የሕይወት ውደት ክስተቶች	የግንባታ ንብረቶች	ሌሎች ምክንያቶች

5.3. የቁጠባ ግቦች

የቁጠባ ግቦች የዐጭር ወይም የረጅም ጊዜ ሊሆኑ ይችላሉ።

1. **የዐጭር ጊዜ ግቦች** ከአንድ ዓመት ባነሰ ጊዜ ውስጥ የሚደረስባቸው ናቸው፤ ለምሳሌ፣ የትምህርት ቤት ክፍያ መክፈል።
2. **የረጅም ጊዜ ግቦች** ለመድረስ ከአንድ አመት በላይ የሚፈጁ ናቸው፤ ለምሳሌ፣ ቤት ማሻሻል ወይም ቤት መግዛት።

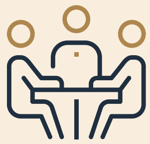

ውድ ተሳታፊዎች፤ ከላይ ባለው እንቅስቃሴ ውስጥ ያሉትን ግቦች ይከልሱና የዐጭርና የረጅም ጊዜ ግቦችን ይለዩ።

5.4. ገንዘብዎን የመቆጠቢያ መንገዶች

ሐና እና ኩማ ከቡና ማእከላቸው ያገኙትን ገንዘብ የት መቆጠብ እንዳለባቸው ከቅርብ ጓደኞቻቸው መሰረት እና ዮሐንስ ጋር እየተወያዩ ነው።

- ሐና ገንዘቧን እንዲያስተዳድር ማንንም አታምንም፤ ስለሆነም በቤታቸው ውስጥ ባለ መደበቂያ ቦታ ማስቀመጥ መርጣለች።
- መሠረት ቁጠባቸውን በማይክሮ ፋይናንስ ተቋም ውስጥ በቁጠባ አካውንት እንዲያስቀምጡት ትመክራቸዋለች። በዚህም መንገድ ወለድ በማግኘት የተወሰነ ደረጃ ላይ ከደረሱ በኋላ ብድር የመጠየቅ ዕድል ሊያገኙ ይችላሉ።
- ዮሐንስ የተለየ ሐሳብ አለው። እነርሱ እና ሌሎች አባላት በየሳምንቱ መጠነኛ ገንዘብ የሚመድቡበት የዕቁብ ማህበር እንዲቀላቀሉ ይመክራል።

ውድ ተሳታፊዎች፤

- ከላይ ባሉት ገጸ ባሕርያቱ የተጠቀሙትን ቁጠባ ዘዴዎችን በተመለከተ ምን ያስባሉ?
- መደበኛ ናቸው ወይስ ኢ-መደበኛ?
- ምን አይነት የቁጠባ ዘዴዎችን ይጠቀማሉ?

ውድ ተሳታፊዎች፤

በመደበኛ፣ ከፊል መደበኛ ወይም ኢ-መደበኛ ተቋማት እና በጥሬ ገንዘብ ወይም በጥሬ ገንዘብ መልክ ለማስቀመጥ መምረጥ ይችላሉ።

1. ጥሬ ገንዘብ ያልሆኑ የቁጠባ አይነቶች እንደ መሬት ወይም እንስሳት በፍጥነት በቀላሉ ወደ ጥሬ ገንዘብ የሚለወጡ እና በአጠቃላይ ዋጋቸውን የሚያጡ ንብረቶች ናቸው። መሬት ከእንስሳት ያነሰ በፍጥነት የመሸጥ ዕድል አለው።
2. ኢ-መደበኛ ቁጠባ ገንዘብን በቤት ውስጥ መቆጠብን ያጠቃልላል። ይህም ገንዘብዎን በጣም ተደራሽ በማድረግ በመደበኛ የቁጠባ ተቋማት ውስጥ ከቁጠባ ጋር የተያያዙ የግብይት ወጭዎችን ለማስወገድ ያስችልዎታል። ይህ ኢ-መደበኛ ቁጠባ ሁለት ጉልህ ጉዳቶች አሉት። የስርቆት አደጋና፣ ገንዘቡን ወጭ የማድረግ ፍላጎት እነዚህን ቁጠባዎች ራስዎ ከማጥፋትና ከቤተሰብዎ ልመና ለመቋቋም ጠንካራ ዲሲፕሊን ያስፈልገዎታል።
3. የከፊል መደበኛ ቁጠባ የቁጠባ ማህበራትን፣ የመንደር ቁጠባና ብድር ማህበራትን ጨምሮ የወዳጅነትና ራስ አገዝ ቡድኖች ቁጠባ ዘዴን ያጠቃልላል። የማህበራትን፣ የመንደር ቁጠባና ብድር ማህበራትን ጨምሮ የወዳጅነትና ራስ አገዝ ቡድኖችን የቡድን ቁጠባ ዘዴን ያጠቃልላል። የማህበራት እያንዳንዱ አባል ያለ ብድር ወይም ወለድ በአንድ ጊዜ ጠርቀም ያለ ገንዘብ ይቀበላል።

4. መደበኛ ቁጠባ የፋይናንስ ተቋማትን፣ ባንኮችን፣ የብድር ተቋማትን፣ የህብረት ሥራ ማህበራትን ወይም ማይክሮ ፋይናንስ ተቋማትን ይጨምራል። ሌላ በስፋት ጥቅም ላይ የዋለ ገንዘብ ለመቆጠብ አማራጭ ይሰጣል። በመደበኛ የፋይናንስ ተቋማት ውስጥ ያለው ቁጠባ በአጠቃላይ ደህንነቱ የተጠበቀ እና ወለድ የሚያስገኝ ነው። የተለያዩ የቁጠባ ሒሳቦችን ለተለያዩ የፋይናንሺያል ፍላጎቶች ያዘጋጃሉ። ነገር ግን፣ አካውንት ለመክፈት እና ለማቆየት የሚያስፈልጉት መስፈርቶች እንደ ዝቅተኛ የተቀማጭ ገንዘብ፣ የተጠቃሚ ክፍያዎች እና የመውጣት መስፈርቶች ውድ ሊሆኑ ይችላሉ።

5.5. የመቆጠቢያ ቦታን ለመወሰን የሚያስፈልጉ መስፈርቶች

የአእምሮ ማነቃቂያ

የት መቆጠብ እንዳለባቸው በመወሰን ሐና እና ኩማ ምን ነገሮችን ላይ እንዲያተኩሩ ይመክራሉ?

ከውይይቱ በኋላ የሚከተሉትን ሐሳቦች ተጠቅመው ውሳኔያቸውን ማጠቃለል ይችላሉ።

- ተቀማጭ መስፈርቶች፡- አካውንት ለመክፈት መነሻ ተቀማጭ ያስፈልጋል? አካውንቱ ክፍት እንዲንሆን ዝቅተኛ ባላንስ ያስፈልጋል? ትንንሽ ቁጠባዎች ተቀባይነት አላቸው? የተለያዩ መጠኖች ማስቀመጥ ይቻላል? ቶሎ ቶሎ ማስቀመጥ ይቻላል? ለማስቀመጥ ምን ያህል ጊዜ ይወስዳል?
- የአገልግሎት ውል፡- የቁጠባ መርሐ ግብሩ ግዴታ ነው ወይንስ በፈቃደኝነት ላይ የተመሠረተ? በተወሰነ ጊዜ ወይም የተወሰነ መጠን ለመቆጠብ ቃል መግባት ያስፈልጋል? ምን ያህል ገንዘብ ማስገባት እና መቼ፣ እንዴት እንደሚያስቀምጡ ደንቦች አሉ? ምን ያህልና መቼ ገንዘብ ማውጣት እንደምትችል ተደንግጓል? ገንዘብ በማንኛውም ጊዜ ያለ ቅጣት ማውጣት ይችላል?
- ብዙ ማውጣት ይፈቀድልዎታል፡- ገንዘቡን በማንኛውም ጊዜ ያለምንም ቅጣት ማውጣት ይችላሉ? መቼ?
- ወጭ፡- ለተቀማጭ ገንዘብ፣ ገንዘብ ለማውጣት ወይም ለባንክ ደብተር ምን ዓይነት ክፍያ ይከፈላል? አንዳንድ የቁጠባ አይነቶች በዋጋ ግሽበት ወይም በኢኮኖሚ አለመረጋጋት ወቅት ዋጋ ሊያጡ ይችላሉ። ምንም እንኳን ክፍያዎችን ባያካትቱም እነዚህን ወጭዎች ግምት ውስጥ ማስገባት አለብዎት።
- ተደራሽነት/የአጠቃቀም ቀላልነት፡- አካውንቱ ምቹ ነው? የተቋማቱ የሥራ ሰዓት ስንት ነው? አመቺ የሥራ ሰዓት አለው? ተቋሙ ከቤትዎ ወይም የሥራ ቦታም ምን ያህል ይርቃል? ግብይቶች ፈጣን እና ምስጢራዊ ናቸው? የደንበኞች አገልግሎት ጥራት ምን ያህል ነው? አገልግሎቱ ምቹና ዘና የሚያደርግ ናቸው? በመስኮቶች ላይ ረጃዥም ሰልፎች አሉ? በአካውንቱ ላይ መረጃ በቀላሉ ይገኛል? መግለጫዎችን ይሰጣል? ለመረዳት ቀላል ናቸው? የማመልከቻውን ሂደት ለመከተል ቀላል ነው? የኤቲኤም ኔትወርክ አለው?
- ደህንነት፡- የተቋሙ ስም እንዴት ነው? ገንዘብን ለመጠበቅ ኢንሹራንስ ወይም ሌላ ዋስትና አለው? የስልክ ወይም የኤሌክትሮኒክስ ግብይቶች ደህንነት ይጠበቃል? ባንኩ ወይም ቅርንጫፉ ደህንነቱ በተጠበቀ ሰፈር ውስጥ ይገኛል?
- ሊኩዲቲ (Liquidity)፡- ገንዘብ ማውጣት ምን ያህል ቀላል ነው? ከአካውንት ሙሉ ገንዘብን ማውጣት ይቻላል? ገንዘብ ከተጠቀሰው ቀን ከወጣ ገንዘብ ያስከፍላል?
- ወለድ፡- ያጠራቀሙት ገንዘብ ወለድ ያስገኛል? ከሆነ ስንት ነው? ወለድ እንዴት እና መቼ ይከፈላል? በተለያዩ የቁጠባ ምርቶች ወይም ዕቅዶች ላይ ሚገኘው የወለድ መጠን ልዩነት ምንድን ነው?

ጠቃሚ መልእክት

በቀላሉ ለመድረስ እና አብሮ ለመሥራት በሚመች ተቋም ውስጥ መቆጠብን ይምረጡ። የምትመርጧቸው ተቋማት ቢያንስ፡-

1. ደህንነቱ የተጠበቀ እና አስተማማኝ፣
2. በቀላሉ ተደራሽ፣
3. አካውንት ለመክፈት ቀላል ሂደት ያላቸው፣
4. ጥሩ ወለድ የሚከፍሉ፣
5. በሒሳብዎ ላይ ትንሽ ወይም ምንም ክፍያ የማይኖረው፣ (የእርስዎ ወርሀዊ ወለድ ከወርሀዊ ክፍያዎች የበለጠ መሆኑን ያረጋግጡ)፣
6. እንደ ደንበኛ ጥሩ ክብር የሚሰጡና እና የሚያስተናግዱ መሆን አለባቸው።

5.6 የቁጠባ ዕቅድ ማውጣት

የቁጠባ ዕቅድ የዐጭር ወይም የረዥም ጊዜ የገንዘብ ግቦችን ለማሳካት ገንዘብን ለማስተዳደር ወሳኝ መሣሪያ ነው። የቁጠባ ዕቅድ ለማውጣት ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ርምጃዎች ይከተሉ።

1. የቁጠባ ግቦችን አስቀምጡ።
2. የቁጠባ ግቦችዎን ለማሳካት በየትኛው ጊዜ ውስጥ ምን ያህል መቆጠብ እንደሚያስፈልግዎ ይወቁ። የቁጠባ ግብ ያዘጋጁ።
3. በዚህ ጊዜ ውስጥ ምን ያህል ገቢ እያገኙ እንደ ሆነ፣ የገቢ መደበኛነት (ወይም ኢ-መደበኛነት) እና ምን ያህል በቋሚነት መቆጠብ እንደሚጠበቅብዎት ይወቁ።
4. የትኛውን ወጭ መቀነስ እንደሚችሉ ይለዩ (ለምሳሌ፣ የቪዲዮ ኪራይ፣ አልኮል ወይም የሻይ ዕረፍት) እና ይህን መጠን ወደ ቁጠባዎ ያዙሩት።
5. የት እንደሚቆጥቡ ይወስኑ፣ የሚቆጥቡበትን ቦታዎች፣ ሊገኙ የሚችሉ፣ የቁጠባ ምርቶች እና የምርቶችን ጥቅሞቻቸውንና ጉዳቶቻቸውን ይለዩ።
6. ምን ያህል እና ስንት ጊዜ እንደሚቆጥቡ ዕቅድ ያውጡ። ለምሳሌ፣ ወደ ባንክ እስከሚሄድ ድረስ ደሞዝ ሲቀበሉ ወይም በቢዝነስ ቀን መጨረሻ ገንዘቡን በፖስታ አድርገው ደህንነቱ በተጠበቀ ያስቀምጡት። ወደ ባንክ በሳምንቱ ወይም በወሩ ውስጥ በተወሰነ ቀን ይሂዱ። ደመወዝተኛ ከሆኑ እና አሠሪዎ ክፍያ የሚፈጽምልዎ ከባንክ ጋር በተያያዘ መንገድ ከሆነ፣ ከደመወዝዎ ላይ የተወሰነው ተቀንሶ ወደ ቁጠባ አካውንት ገቢ እንዲሆን ያስደርጉ።
7. ቁጠባዎን ይከታተሉ፤ የቁጠባ ዒላማዎ ላይ ያለውን ሂደት በየጊዜው ይከታተሉ እና ያጠራቀሙት መጠን ወደ ግብዎ ምን ያህል እንደተጠጉ ይፈትሹ። የባንክ መግለጫዎችን ወይም የባንክ ደብተርዎ ወይም የቁጠባዎ ሌሎች የመረጃ ምንጮችን ይፈትሹ።

ጠቃሚ መልእክት

ለመቆጠብ ከምናገኘው ያነሰ ገንዘብ ማውጣት አለብን።

በመደበኛነት፣ በዲሲፕሊን እና ዓላማዎች ልንቆጥብ ይገባል። ይህ ሂደት አዝጋሚ እና ቀስበቀስ የሚከሰት፣ ግን ደግሞ የሚክስ ዓይነት ነው።

ቁጠባ የለም ማለት የደህንነት ማነስ፣ ማህበራዊ ግዴታዎችን ለመወጣት መቸገር እና ያልተጠበቀ ሁኔታ እንዲሁም፣ ደህንነትን ማጣት እና በእርጅና ወቅት የበለጠ አደገኛ ሁኔታ ውስጥ መገኘት ማለት ነው።

5.7. ማጠቃለያ

- ቁጠባ ማለት አሁን ካለዎት ገቢ የተወሰነውን ለወደፊት ጥቅም ላይ ማዋል ነው። አንድ ጊዜ ሳይሆን በጊዜ ሂደት የሚከናወን ነው። ለመቆጠብ ምክንያት ሊኖርዎ ይችላል። ያልጠበቁ የሕይወት ዑደት ክስተቶች (ድንገቶች) እና ለሚጠበቁ የሕይወት ዑደት ክስተቶች እና የረጅም ጊዜ ግቦችን ለማሳካት እና ንብረቶችን ለማፍራት ሊሆኑ ይችላሉ።
- የቁጠባ ግቦች የዐጭር ወይም የረዥም ጊዜ ሊሆኑ ይችላሉ። የዐጭር ወይም የረዥም ጊዜ የገንዘብ ግቦችን ለማሳካት ገንዘብን ለመቆጣጠር የሚያስችል የቁጠባ ዕቅድ መኖሩ አስፈላጊ ነው።
- የት መቆጠብ እንዳለብን ስንወስን ግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው ነገሮች ደህንነት፣ ወለድ፣ ሊኩዲቲ (liquidity)፣ የአገልግሎት ክፍያ እና ተደራሽነት ናቸው።

5.8. ስለቁጠባ የሚመለሱ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቊጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቊጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቊጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቊጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቊጥር 5 --------ቡድን 5

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. ስለ ቁጠባ መሠረታዊ ነገሮች በዚህ ሞጁል በተማራችኋቸው ደስተኛ ናችሁ?
2. ስለ ቁጠባ የቀረቡት ጽንሰ ሐሳባዊ፣ ንድፈ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ ማብራሪያዎች/ ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት የሚረዱ ይመስላችኋል? እንዴት? አብራሩ።
3. አሁን ስለ ቁጠባ በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አላችሁ? ንግዳችሁን ማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. የቁጠባ ዕቅድ ማውጣት ጥቅሞችን በመለየት ተወያዩ። ለቢዝነሳችሁ እና ለቤተሰባችሁ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ውስጥ ከተገለጹት መረጃዎች ውስጥ ምን ያህሉ ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር በተግባር መተርጐም ትችላላችሁ?

6

ሞጁል ስድስት

ኢንቨስትመንት

እንኳን ወደ ሞጁል 6 የፋይናንስ ትምህርት በደህና መጡ። በዚህ ሞጁል ውስጥ ኢንቨስትመንት ምን እንደ ሆነ እና የኢንቨስትመንት ዕድልን ለመወሰን ግምት ውስጥ ማስገባት ያለብዎትን ዋና ዋና ምክንያቶች ይማራሉ፤ እንዲሁም የኢንቨስትመንት ውሳኔዎችን ሲያደርጉ ስለ ብዝኀነት ይማራሉ።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ።

- ኢንቨስትመንት ምን እንደሆነ ይረዳሉ፤
- የተለያዩ የኢንቨስትመንት አይነቶችን ይገልጻሉ፤
- ኢንቨስት ለማድረግ የተለያዩ ምክንያቶችን ይገልጻሉ፤
- ሰዎች መዋዕለ ንዋያቸውን እንዲያፈስሱ ተጽዕኖ የሚያደርጉትን ምክንያቶች ይዘረዝራሉ፤
- ብዝኀነትን እንደ ስጋት አስተዳደር መሣሪያ ይረዳሉ።

የሥልጠና መርጃዎች

- ሥዕላዊ መግለጫ
- ፖስተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ማርከሮች
- ማስታወሻ ደብተር
- ብዕር/እርሳስ

የሥልጠና ዘዴዎች

- የአእምሮ ማነቃቂያ
- አቀራረብ
- መልመጃዎች
- ውይይት
- ሚና መጫወት

ሞጁል ይዘቶች

- የኢንቨስትመንት ትርጉም
- ለኢንቨስትመንት የገንዘብ ምንጭ
- የኢንቨስትመንት ውሳኔ ለማድረግ
- ሊታሰብባቸው የሚገቡ ምክንያቶች
- ብዝኀነት

ርዝመት

4 ሰዓታት

የአእምሮ ማነቃቂያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ በቡድን ሆናችሁ ኢንቨስትመንት ምን እንደ ሆነ ተወያዩና በአካባቢያችሁ ያሉትን አንዳንድ የኢንቨስትመንት ዕድሎች ዘርዝሩ።

6.1. የኢንቨስትመንት ትርጓሜ

ኢንቨስትመንት ዛሬ ያልተጠቀምንባቸው፣ ነገር ግን ወደ ፊት ሀብትን ለመፍጠር እና ለማሳደግ የሚውሉ ዕቃዎችን መግዛት ነው። ወደ ፊት ገቢ ያስገኛል ወይም ያሳድጋል በሚል ተስፋ የተገዛ ንብረት ወይም ቁስ ኢንቨስትመንት ይባላል።

የኢንቨስትመንት አይነቶች

1. ቢዝነስ፡- ለምርት፣ ለማቀነባበር እና ወደ ውጭ ለመላክ የተቋቋመ ቢዝነሶችን ያካትታል። የተለመዱ ቢዝነስና የውበት ሳሎኖች፣ ሬስቶራንቶች፣ የችርቻሮ መሸጫ ሱቆች፣ ወዘተ. የተለመዱ ቢዝነሶች ናቸው።
2. ግብርና፡- ኢትዮጵያ የግብርና ኢኮኖሚ ያላት ሲሆን፣ አብዛኞቹ ኢንቨስትመንቶች የሚከናወኑት በዚህ ዘርፍ ነው። በማምረት፣ በማቀነባበር እና ወደ ውጭ በመላክ፤ ለምሳሌ በዶሮ እርባታ፣ በአበባ፣ በሰብል ልማት፣ በፍራፍሬ ምርት፣በማቀነባበር እና በማሸግ ወይም በገበያ ላይ የአትክልት መሸጫ በማዘጋጀት ኢንቨስት የማድረግ ዕድሎች አሉ።
3. የማይንቀሳቀስ ንብረት፡- በቋሚ ንብረት ወይም በሪል እስቴት ላይ መዋዕለ ንዋይ ማፍሰስ ጥሩ ቢዝነስ ነው፤ በተለይም ገበያው ትክክለኛ በሚሆንበት ጊዜ።
4. አክሲዮኖች፡- የአንድ ኩባንያ ከፊል ባለቤትነትን የሚወክል መሣሪያ ነው። በአክሲዮን ላይ ኢንቨስት ሲያደርጉ በኩባንያው ውስጥ ባለ ድርሻ ይሆናሉ፤ ከኩባንያውም ትርፍ ተከፋይ ድርሻ የማግኘት መብት አለዎት።
5. ቋሚ ተቀማጭ ገንዘብ ወይም የተቀማጭ የምስክር ወረቀት፡- ይህ ገንዘብዎን ለፋይናንስ ተቋም የሚያበድሩበት እና በገንዘቡ ላይ ከሚሰበሰበው ወለድ የሚጠቀሙበት ኢንቨስትመንት ነው። ይህም በኢንቨስትመንቱ ሕይወት ውስጥ በየጊዜው የሚከፈል ወይም በመጨረሻው ተጠቃሎ የሚሰጥ የተወሰነ መጠን ያለው ወለድ ነው።

ሼር (share)

ቢዝነስ

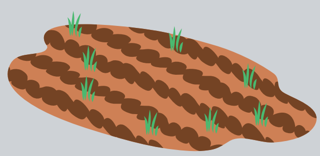

ግብርና

ጠቃሚ መልእክት

1. ኢንቨስትመንት ገንዘብን በአዋጭ እንቅስቃሴ ላይ ማዋል ነው።
2. ዓላማው ዛሬ ያለህን ወደ ፊት እንዲበዛ ማድረግ ነው።
3. ኢንቨስትመንት ማለት ለወደፊት ተጨማሪ ገቢ የሚያስገኝልህን በማሰብ ተግባር የዛሬን ፍጆታ ማስቀረት ማለት ነው።
4. ወደማንኛውም ቢዝነስ ከመግባትዎ በፊት በመጀመሪያ የአዋጭነት ጥናት ማድረግ ወይም እሱን ማካሄድ ትርፋማ መሆኑን ማወቅ እና ማጣራት ያስፈልጋል።

ውድ ተሳታፊዎች፤ ሐና እና ኩማ ካፌው ላይ ኢንቨስት ከማድረጋቸው በፊት ምን ግምት ውስጥ ማስገባት አለባቸው?

6.2. የኢንቨስትመንት ውሳኔዎችን ለማድረግ ግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው አንዳንድ አትኩረቶች

ሐና እና ኩማ ሊያስቡባቸው የሚገቡ አትኩረቶች የሚከተሉትን ቁልፍ ጉዳዮች በመጠቀም ተጠቃለዋል፡-

- የኢንቨስትመንት ግቦቻችን፤ የዐጭር ጊዜ የካፒታል ክምችት ወይም የረዥም ጊዜ የፋይናንስ ዋስትና ናቸው?
- ይህ ኢንቨስትመንት እንዴት እንደሚሠራ ዕውቀት እና ክህሎት አለ?
- የኢንቨስትመንት ወጭው ምን ያህል ነው? ገንዘቡስ አለን?
- የገቢ የመፍጠር አቅሙ ምን ያህል ነው፤ ለግባችን በቂ ነው?
- የኢንቨስትመንቱ በምን ያህል ጊዜ ወጭውን ይመልሳል? ዐጭር፤ መካከለኛ ወይም የረዥም ጊዜ?
- በኢንቨስትመንቱ ውስጥ ምን አደጋዎች አሉ? እነዚህን አደጋዎች ለመቀበል ፈቃደኞች ነን?

6.3. ብዝኀ ኢንቨስትመንት

የአእምሮ ማነቃቂያ

ሐና እና ኩማ ስለ ጊዜ ጠገቡ አባባል እየተወያዩ ነው።

"ሁሉንም እንቁላሎቻችሁን በአንድ ቅርጫት ውስጥ አታስቀምጡ።"

ውድ ተሳታፊዎች፤ በቡድን ሁናችሁ ምን ማለት እንደ ሆነ እና ለምን ሁሉንም እንቁላሎቻቸውን በአንድ ቅርጫት ውስጥ ማስገባት እንደሌለባቸው ተወያዩ?

ውድ ተሳታፊዎች፤

እያንዳንዱ ኢንቨስትመንት ከአደጋ ጋር አብሮ ይመጣል። ገንዘብን የማጣት፣ የመሰረቅ፣ ገንዘብን በአግባቡ ያለማስተዳደር፣ የመውደም ወይም የመበላሸት አደጋዎች አሉ። ገንዘብና ጊዜ እንዳይባክን ለማድረግ ኢንቨስትመንቶችዎን በቅርበት ይከታተሉ።

የኢንቨስትመንት አይነቶችን ማስፋት (ዳይቨርሲፊኬሽን) ብዙውን ጊዜ ለስኬታማ ኢንቨስትመንት አንዱ ቁልፍ ስልት ነው። ይህ ሁሉንም ኢንቨስትመንት በአንድ አክሲዮን ወይም የኢንቨስትመንት ተቋም ውስጥ ከማስቀመጥ ይልቅ በበርካታ ኢንቨስትመንቶች ውስጥ ገንዘብዎን ማከፋፈል ይፈልጋል። ሐሳቡ በአንድ ኢንቨስትመንት ተቋም ውስጥ ሁሉንም ወይም ጉልህ የሆነ ገንዘብዎን ክፍል ሊያጡ የሚችሉትን አደጋ ለመቀነስ ነው።

ይህንም "እንቁላሎችህን ሁሉ በአንድ ቅርጫት ውስጥ አታስቀምጥ" የሚለው የቆየ አባባል በተሻለ ሁኔታ ይገልጻል። እንቁላሎችህን በአንድ ቅርጫት ውስጥ አስቀምጠህ ያንን ቅርጫት ከጣልክ እንቁላሎቹ በሙሉ ይሰበራሉ።

ነገር ግን፣ የተወሰኑትን በ "ሀ" ቅርጫት፣ የተወሰኑትን በ "ለ" ቅርንጫትና ሌሎቹን ደግሞ በ "ሐ" ቅርንጫት ብቃስቀምጥና "ሀ" እና "ለ" ቅርንጫቶች ቢወድቁና እንቁላሎች ቢሰበሩ፣ በ "ሐ" ቅርጫት ያሉት እንቁላሎች ሊተርፉ ይችላሉ።

ሁሉም የራሳቸው የሆነ አደጋ ያላቸውና በማንኛውም ኢኮኖሚያዊ እና የገበያ ሁኔታ ውስጥ የተለያዩ ምላሾች የሚሰጡ የተለያዩ የኢንቨስትመንት መስኮችን ይወክላሉ። ስለሆነም ገንዘባችንን - እንቁላሎቹን - በተለያዩ ኢንቨስትመንቶች ላይ በማዋል እነዚህን አደጋዎች ለዘርፈ ብዙ ኢንቨስትመንቶች እናከፋፍላለን። በመሆኑም፣ በብዝኀነት በተለያዩ የኢንቨስትመንት አይነቶች ጋር በማሰራጨት አደጋን መቀነስ ይቻላል። ኢንቨስትመንቶቻችሁን ማባዛት የምትችሉበት የተለያዩ መንገዶች አሉ። በተለያዩ ኩባንያዎች፣ ዘርፎች እና አልፎ ተርፎም አገሮች (ከዚህ ቀጥሎ እንመለከታቸዋለን)። ነገር ግን፣ ይህን ከማድረጋችን በፊት ብዝኀነትን የሚቀንሱ የአደጋ አይነቶችን መገንዘብ ጠቃሚ ነው።

6.4. ማጠቃለያ

- ኢንቨስትመንት ገንዘብን ወደ ፍሬያማ ሥራ ማስገባት ነው። ዓላማው ዛሬ ያለውን ወደ ፊት ማባዛት ነው። ኢንቨስትመንት ማለት ለወደ ፊት ብዙ ገቢ የሚያስገኝ ተግባር የዛሬን ፍጆታ ማስቀረት ነው።
- ወደ ማንኛውም ቢዝነስ ከመግባትዎ በፊት በመጀመሪያ የአዋጭነት ጥናት ማድረግ ወይም እሱን በማካሄድ ትርፋማ መሆኑን ማወቅ እና ማጣራት ያስፈልጋል። የት ኢንቨስት ማድረግ እንዳለብዎ ሲወስኑ ከግምት ውስጥ ሊያስገባቸው ከሚገቡ ጉዳዮች መካከል የእርስዎ የኢንቨስትመንት ግቦች፣ የኢንቨስትመንት ወጭ፣ የገቢ አቅም፣ ይህ ኢንቨስትመንት እንዴት እንደሚሠራ የሚረዱ ዕውቀት እና ክህሎት እንዲሁም በኢንቨስትመንት ውስጥ ያሉ ስጋቶች ይገኛሉ።
- ኢንቨስትመንቶችን ማባዛት ሁሉንም በአንድ አክሲዮን ወይም የኢንቨስትመንት ሂደት ውስጥ ከማስቀመጥ ይልቅ በበርካታ ኢንቨስትመንቶች ላይ በማከፋፈል አደጋውን ለመቀነስ ይረዳል።

6.5. በኢንቨስትመንት ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቁጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቁጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቁጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቁጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቁጥር 5 --------ቡድን 5

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. በዚህ ሞጁል ስለኢንቨስትመንት መሠረታዊ ነገሮች በተማራችሁት ደስተኛ ናችሁ?
2. ስለ ኢንቨስትመንት የሚቀርቡ የጽንሰ ሐሳብ፣ የንድፈ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ ማብራሪያዎች/ ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት ጠቃሚ ናቸው ብላችሁ ታስባላችሁ? እንዴት እንደ ሆነ አብራሩ።
3. አሁን በኢንቨስትመንት ላይ በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አላችሁ? ቢዝነሳችሁን ማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. የኢንቨስትመንት ዕቅድ ማውጣት ጥቅሞችን ለይታችሁ ተወያዩ። ለቢዝነሳችሁ እና ለቤተሰባችሁ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ውስጥ ከተገለጹት መረጃዎች ውስጥ ምን ያህሉ ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር በተግባር ማዋል ትችላላችሁ?

7

ሞጁል ሰባት

የፋይናንስ ምንጮች

እንኳን ወደ ሰባተኛውና “የፋይናንስ ምንጭ” ወደተሰኘው ሞጁል በደህና መጡ። በዚህ ሞጁል ውስጥ ለሥራ ፈጣሪዎች የሚሆኑ የተለያዩ የፋይናንስ ምንጮች አጠቃላይ ዕይታ ያገኛሉ። በዚህ ሞጁል በሙሉ ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች (ጥአመኤ) (MSES) መነሻ ካፒታላቸው ለማሳደግ የሚያስቧቸውን የተለያዩ የፈንድ አማራጮችን እንቃኛለን። እያንዳንዱ አማራጭ የራሱ የሆነ ጥቅም፣ ግምት እና ተግዳሮቶች ይዞ ይመጣል። እነዚህን አማራጮች በመረዳት ባለሀብቶች ለፈጠራቸው ምርጥ የፋይናንስ ምንጮች በመረጃ ላይ የተመሠረተ ውሳኔ ሊወስኑ ይችላሉ።

የሥልጠናው ግቦች

ተሳታፊዎች ይህን ሞጁል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ፡-

- የተለያዩ የፋይናንስ ምንጮችን ይተነትናሉ፤
- የተለያዩ የፋይናንስ አማራጮችን ጥቅምና ጉዳት ይገመግማሉ፤
- የተለያዩ የፋይናንስ ምንጮችን ለማግኘት ሂደቱን እና መስፈርቶችን ይረዳሉ፤
- የብድር አጠቃቀምን እና የክትትል ስልቶችን በመተግበር የብድር ሂደትን በብቃት እና በተስማሙት ውሎች መሠረት ጥቅም ላይ መዋሉን ያረጋግጣሉ።

የሥልጠና ዘዴዎች

- የአእምሮ ዝግጅት
- ንግግር
- የዝግጅት አቀራረብ
- መልመጃዎች
- የጉዳይ ጥናቶች
- ውይይት
- ሚና መጫወት
- ማስመሰል
- ኢ-ትምህርት

የሥልጠና መርጃዎች

- ፍሊፕ ቻርት
- ፖስተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ትምህርታዊ ቪዲዮዎች
- ማርከሮች
- ማስታወሻ ደብተር
- ብዕር/እርሳስ

ርዝመት

3 1/2 ሰአታት

የሞጁል ይዘት

- Why finance?
- ፋይናንስን ለምን?
- የፋይናንስ ምንጭ
- ሸሪዓ መር ፋይናንስ
- ለምን የብድር ፋይናንስ
- ኃላፊነት ያለው ብድር እና የብድር አስተዳደር
    - ብድርን መገምገም እና ማቀድ
    - የብድር አጠቃቀም እና ክትትል
    - ከአበዳሪዎች ጋር ግንኙነት መፍጠር
- የረጅም ጊዜ ፋይናንሲንግ ጉዳትና ጥቅሞች
    - የሕዝብ ኩባንያ ለመሆን የፋይናንስ ምንጭ

7.1. ፋይናንስ ለምን?

የአነስተኛ ቢዝነስ ባለቤቶች ወይም አዲስ ቢዝነስ ለመጀመር ያቀዱ ግለሰቦች ፋይናንስን በመሰብሰብ ረገድ በተለይም እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ታዳጊ አገሮች ውስጥ ብዙ ችግሮች ያጋጥሟቸዋል። ለእነሱ ያለው የገንዘብ ምንጭ ብዙውን ጊዜ በሕግ እና በቁጥጥር ከባቢ፣በተቋማዊ ሁኔታና በጥቃቅን ኢንተርፕራይዞች ልማት ደረጃ ላይ የተመሠረተ ነው። የፋይናንስ ምንጮችን እና ባሕርያቸውን መረዳት የቢዝነስ ሥራዎ ተገቢውን የፋይናንስ ምንጭ እንዲለዩና በዕውቀት የተሞላ ውሳኔ እንዲሰጡ ያስችልዎታል።

የአእምሮ ማነቃቂያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ ሐና እና ኩማ ለካፌው የሚሆኑ ተገማች የፋይናንስ ምንጮች ላይ እየተወያዩ ነው።

1. የሚገመቱ የፋይናንስ ምንጮች ምን ምን ናቸው?
2. የእያንዳንዱ የፋይናንስ ምንጭ ጥቅሞችና ጉዳዮች ምን ናቸው?

7.2. የፋይናንስ ምንጭ

በድፍረት የታጀበ ቢዝነሳቸውን "ካፌውን" ፋይናንስ ንግዳቸውን ፋይናንስ ማድረግን በተመለከተ ሐና እና ኩማ ለማሰስ ብዙ አማራጮች አሏቸው። ቢዝነሳቸውን ለመጀመር ትልቅ ካፒታል እንደሚያስፈልግ ተገንዝበው የደንበኞቻቸውን ፍላጎት የሚያሟላ የዕሴት ቅድመ ሁኔታ መፍጠር አለባቸው። ሐና እና ኩማ ራእያቸውን ህያው ለማድረግ የተለያዩ የፋይናንስ ምንጮን መጠቀም አለባቸው። አማራጮቻቸውን በጥንቃቄ በመገምገም እና አጠቃላይ የቢዝነስ ዕቅድ በማውጣት የሚገመቱ ባለሀብቶችን በመሳብ ካፌውን ለማካዳሄድ የሚያስፈልገውን ገንዘብ ማግኘት ይችላሉ።

የሚከተሉት የፋይናንስ ምንጭ ሊሆኑ ይችላሉ፡-

1. የግል ቁጠባ፡- ሐና እና ኩማ በቂ ገንዘብ ካላቸው ቁጠባቸውን እንደ መጀመሪያው አማራጭ በመጠቀም ቢዝነሱን ለመጀመር የገንዘብ ድጋፍ ማድረግ ይችላሉ።
2. ጓደኞች እና ቤተሰብ፡- ሐና እና ኩማ ጓደኞቻቸውን እና የቤተሰብ አባሎቻቸውን በማግባባት በቢዝነሱ ላይ ኢንቨስት ቢያደርጉ፣ የባለቤትነት ድርሻ ወይም የኢንቨስትመንት ጥቅም እንዲያገኙ ያደርጋሉ።
3. አነስተኛ የቢዝነስ ብድሮች፡- ብድር የማግኘት ዕድላቸውን ለማሳደግ አጠቃላይ የቢዝነስ ዕቅድ፣ የፋይናንስ ትንበያና ግልጽ የክፍያ ስትራቴጂ ማዘጋጀት ይመከራል።
4. የረጅም ጊዜ ክፍያ ፋይናንስ፡- የንብረት ባለቤት ወይም ልዩ አከራይ ድርጅት ለሌላ ሰው/ቢዝነስ ንብረቱን በየጊዜው በሚደረግ ክፍያ ለውጥ ንብረቱን የመጠቀም መብት ይሰጣል።

5. መልአክ መሰል ባለ ሀብቶች:- ሐና እና ኩማ ተስፋ ሰጭ ጅምሮችን ለመደገፍ ፍላጎት ካላቸው ከባለሀብቶች ኢንቨስትመንትን መፈለግ ይችላሉ።
6. የብዙ ሰዎች የገንዘብ ድጋፍ:- ሐና እና ኩማ የካፌ ሥራቸውን ለመደገፍ ፍላጎት ካላቸው ከብዙ ሰዎች ገንዘብ ለማሰባሰብ የሕዝብን የገንዘብ ድጋፍ ዘመቻ መክፈት ይችላሉ።
7. ስትራቴጅካዊ ሽርክና:- ከቡና አቅራቢዎች፣ የመሣሪያዎች አምራቾች ወይም ሌሎች የምግብና መጠጥ ኢንዱስትሪ ቢዝነሶች ጋር ስትራቴጂካዊ አጋርነት መፍጠር ተገቢ ነው። እነዚህ አጋርነቶች የፋይናንስ ድጋፍ፣ ሀብትን መጋራትና ሰፋ ያለ የደንበኞች መሠረት ያቀርባሉ።
8. ስጦታዎችና ውድድሮች:- በተለይ ለምግብና መጠጥ ኢንዱስትሪ ለሥራ ፈጠራዎችና ቢዝነስ ጀማሪዎች እንደ ካፌው ላሉ ስጦታና ውድድር ይጋብዛሉ።

7.3. ሸሪዓ መር የገንዘብ አገልግሎት

ሸሪዓ መር እንዲሁም ኢስላማዊ ፋይናንሺያል በመባል የሚታወቀው የኢስላሚክ ሕግ (ሸሪዓ) መርሆዎችን ይከተላል። በኢትዮጵያ ውስጥ ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ሸሪዓ መር የገንዘብ ድጋፍ ለማድረግ አማራጮች አሉ። ከዚህ ቀጥሎ የተወሰኑት ተዘርዝረዋል።

ሀ. በመደበኛ ባንኮች ውስጥ ያለው እስላማዊ መስኮት:- በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉ አንዳንድ መደበኛ ባንኮች፣ ሸሪዓን የሚያሟሉ የፋይናንሺያል ምርቶችን የሚያቀርቡ ክፍፍሎች ሊኖራቸው ይችላሉ። ይህን አይነት አማራጮች መኖራቸውን ለማወቅ ዋና ዋና ባንኮችን ይጠይቁ። ለምሳሌ፣ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ እስላማዊ የባንክ መስኮት አለው።

ለ. ልዩ ቅርንጫፎች:- ለዚህ ከተመደቡ መስኮቶች በተጨማሪ የተለመዱት ባንኮች ሸሪዓ መር የፋይናንስ አገልግሎት የሚያቀርብ የተመደበ ቅርንጫፍ አላቸው።

ሐ. ኢስላማዊ ባንኮች:- ከሸሪዓ ጋር የተጣጣሙ መስኮቶች በተጨማሪ ኢትዮጵያ በኢስላማዊ የፋይናንስ መርሆዎች ላይ ብቻ ተመሥርተው የሚሠሩ እስላማዊ ባንኮችን አቅርባለች። እነዚህ ባንኮች የተቋቋሙት ኢስላማዊ የባንክ ምርቶችንና አገልግሎቶችን ለሚመርጡ ደንበኞች በተለይ ሸሪዓን የጠበቀ የፋይናንስ አገልግሎት ለመስጠት ነው። ባንኮች የሚሠሩት ከተቆጣጣሪ ባለሥልጣኖች ይሁንታ እና ቁጥጥር ጋር ነው።

7.3.1. በሸሪዓ-ተገዢ ፋይናንስ እና በተለመደው ፋይናንስ መካከል ያለው ቁልፍ ልዩነት ማጠቃለያ

ሸሪዓ የፋይናንስ አገልግሎት ወለድን (ሪባ)፣ መላምት (ጋራር) እና እንደ አልኮሆል፣ ቁማር እና የአሳማ ሥጋ ባሉ አንዳንድ ኢንዱስትሪዎች ላይ መዋዕለ ንዋይ የሚከለክል የእስልምና ህግ መርሆዎችን ያከብራል ። በምትኩ፣ ሸሪዓን የሚያሟሉ መሳሪያዎች ትርፍ እና ኪሳራ መጋራትን፣ ኪራይን እና ፍትሃዊነትን መሰረት ያደረገ ፋይናንስን ይጠቀማሉ። በሌላ በኩል የተለመደው ፋይናንስ ወለድ በሚሰጡ ብድሮች፣ ተዋጽኦዎች እና በሰፊው ኢንዱስትሪዎች ውስጥ ኢንቨስትመንቶችን መሰረት ያደረገ ነው። ሸሪዓን የሚያከብር ፋይናንስ በስነምግባር፣ በማህበራዊ ኃላፊነት የተሞላ ኢንቨስትመንት ላይ አፅንዖት ይሰጣል፣ የተለመደው ፋይናንስ ግን በዋናነት የገንዘብ ተመላሾችን ከፍ ለማድረግ ላይ ያተኮረ ነው። ለሸሪዓ-ተገዢ ፋይናንስ የህግ እና የቁጥጥር ማዕቀፎች ከመደበኛው ፋይናንስ ይለያያሉ።

በሸሪዓ-ተገዢ ፋይናንስ እና በተለመደው ፋይናንስ መካከል ያለው ቁልፍ ልዩነት ማጠቃለያ

በሸሪዓ-አክብሮት ፋይናንስ እና በተለመደው ፋይናንስ መካከል ያሉ ቁልፍ ልዩነቶች ዝርዝር

ሸሪዓን የሚያሟላ ፋይናንስ

- መሰረት፡- በእስልምና መርሆች እና በሸሪዓ ህግ የተመሰረተ።
- ወለድ (ሪባ)፡- ወለድ (ሪባ) እንደ አራጣ ስለሚቆጠር ወለድ ማስከፈል ወይም መቀበልን በጥብቅ ይከለክላል።
- ስጋት-ማጋራት፡- በፋይናንስ ሰጪው ተቋም እና በተበዳሪው/ሥራ ፈጣሪው መካከል ያለውን ስጋት መጋራት ላይ ያተኩራል።
- በንብረት የተደገፈ፡- በግምት ሳይሆን ከእውነተኛ ኢኮኖሚያዊ ንብረቶች ወይም ተግባራት ጋር የተቆራኘ መሆን አለበት።
- የተከለከሉ ተግባራት፡- እንደ አልኮል፣ ቁማር እና ሌሎች “ሀራም” ኢንዱስትሪዎች ያሉ በሸሪዓ ህግ የተከለከሉ ተግባራትን የገንዘብ አቅርቦት ይከለክላል።
- ትርፍ-ኪሳራ መጋራት፡- ከቋሚ ተመላሽ ብድሮች ይልቅ እንደ ሙዳራባህ እና ሙሻራካህ ያሉ የትርፍ-ኪሳራ መጋራት ሞዴሎችን ይጠቀማል።
- ግልጽነት፡- ሂደቶችን በከፍተኛ በሆነ ግልጽነት ይፋ ማድረግን ይጠይቃል።

መደበኛ ፋይናንስ

- መሠረት፡- በቁጠባ ወይም በብድር ወለድ ትርፍ መጠን ላይ የተመሰረተ ነው።
- ወለድ (ሪባ)፡- በወለድ ላይ የተመሰረተ ብድር እና ቁጠባ አገልግሎት ይሰጣል።
- ስጋት ማስተላለፍ፡- ስጋትን ከአበዳሪው ወደ ተበዳሪው ያለው ማስተላለፍ ላይ ያተኩራል።
- በንብረት የተደገፈ፡- የቋሚ ንብረትን ግምት መሰረት ያደረገ የፋይናንስ ሞዴል ነው።
- የተፈቀዱ ተግባራት፡- ሸሪዓን የሚያከብር ፋይናንስ የተከለከሉትን ጨምሮ ለተለያዩ ኢንዱስትሪዎች ፋይናንስ ማድረግን ይፈቅዳል።
- ቋሚ ተመላሾች፡- ቋሚ ተመላሽ ያላቸውን እዳ ላይ የተመሰረቱ እንደ ብድር ቦንዶች እና ሞርጌጅ ያሉ መሳሪያዎችን ይጠቀማል።
- ግልጽነት፡- ይፋ የማድረግ መስፈርቶች ከሸሪዓ ጋር ከተስማማ ፋይናንስ ጋር ሲነጻጸሩ ያነሰ ጥብቅ ሊሆኑ ይችላሉ።

ማሳሰቢያ፡-

የሸሪዓን ሕግ የሚያሟሉ የፋይናንስ ምንጮች በኢትዮጵያ በሚገኙ ማይክሮ ፋይናንስ ተቋማት እና ሌሎች የፋይናንስ አሠራሮች (ሞዳሊቲዎች) ሊገኙ ይችላሉ። የሸሪዓ መር ፋይናንስ አማራጮችን ሲያስቡ ጥልቅ ምርምርና የግል ባለሙያዎች ምክር ያስፈልጋል። የኢስላማዊ ፋይናንስ ባለሙያዎችን፣ የሕግ አማካሪዎችን ወይም በሸሪዓ መር ፋይናንስ ልምድ ያላቸውን የፋይናንስ ድርጅቶችን የእያንዳንዱን ፋይናንስ አማራጭ ግዴታዎች፣ መስፈርቶች ተጽዕኖዎችን ለመረዳት ምርምር አድርጉ። በአጠቃላይ ለቢዝነስ የሚሆን የፋይናንስ ምንጮች ባለቤቶች እና ብድር ናቸው። ከዚህ ቀጥረሎ የሚቀርበው የዕዳ (debit) እና የረዥም ጊዜ ብድር ጥቅሞች ናቸው።

7.4. ለምን የብድር ፋይናንሲንግ?

የአእምሮ ማነቃቂያ

ውድ ተሳታፊዎች፤ የብድር ፋይናሲንግ ጥሩ ይመስላችኋል?

የብድር ፋይናሲንግ ለወደ ፊቱ የሚከፈል ካፒታልን ከአበዳሪዎች መሰብሰብን ይመለከታል። በኢትዮጵያ ተንቀሳቃሽ መሰብሰብን ይመለከታል። በኢትዮጵያ ተንቀሳቃሽ ንብረቶችን መያዣ በማድረግ መበደር ይቻላል። እነዚህ ንብረት ተኮር ብድሮች (chattel mortgages) ያለዎትን ተንቀሳቃሽ ንብረቶች በመጠቀም ለቢዝነሱ ገንዘብ ማግኘት ይችላሉ።

የብድር ፋይናንሲንግ የሚከተሉት ጥቅሞች ቢኖሩት ይሻሉ፡-

1. **የካፒታል ተደራሽነት፡-** የብድር ፋይናንሲንግ ለጥቃቅን፣ አነስተኛና መለስተኛ ኢንተርፕራይዞች ለመቋቋም የሚያስፈልገውን ካፒታል በፍጥነት ያቀርባሉ።
2. **ቢዝነስ ማሳደግ፡-** በብድር ፋይናንሲንግ ቢዝነሶች የማደግ ዕድላቸውን በቀላሉ ሊያስቀጥሉ ይችላሉ። የብድር አቅርቦት በፍጥነት ለማደግ ያስችላል። ተጨማሪ የቢዝነስ ቦታዎችንም በገበያ ማስተዋወቅ ላይ ኢንቨስት ማድረግ ሊሆን ይችላል።
3. **በፈንድ አጠቃቀም ላይ ተለማጭ (flexible) መሆን፡-** ካፌው የተባለውን ገንዘብ እንዳስፈላጊነቱ ሊያውል ይችላል። ሐናና ኩማ ብድሩን መገልገያ ዕቃዎች በመግዛት፣ ሠራተኞች በመቅጠር፣ ቤቱን በማደስ፣ ቴክኖሎጂ ላይ ኢንቨስት ለማድረግ፣ ወይም ዕሴታቸውንና የደንበኞች ልምዳቸውን ለማዳበር የሚጠቅሙ የተለያዩ ፈጠራዎች ላይ እንዲጠመዱ ያስችላቸዋል።
4. **የባለቤትነት መብትን እና ትርፍን ማቆየት፡-** እንደ ኤኩቲ (equity) ፋይናንሲንግ፣ የብድር ፋይናንሲንግ ባለቤትነትን አያዳክምም። ሐና እና ኩማ ቢዝነሳቸውን ሙሉ በሙሉ በመቆጣጠር ሁሉንም ትርፍ ማቆየት ይችላሉ። ይህም የልፋታቸውን ውጤት እንዲያጭዱ እና ለካፌው ያላቸውን ዕይታ እንዲጠብቁ ያስችላቸዋል።
5. **የብድር ታሪክን መገንባት፡-** ብድር ግዴታዎችን በወቅቱ መክፈል ካፌው አዎንታዊ የብድር ታሪክ እንዲመሠርት ይረዳዋል። ይህ ለወደ ፊት የፋይናንስ ፍላጎቶች ሊጠቅም ይችላል፤ ምክንያቱም ጠንካራ የብድር ፕሮፋይል ብድር ወይም የብድር አገልግሎት ምቹ ሁኔታዎችን የማግኘት ዕድልን ይጨምራል።
6. **እምቅ ወጭ ቁጠባ፡-** እንደየወቅቱ የወለድ ተመኖች እና መሥራቾች ባለው የብድር ብቁነት ላይ በመመሥረት የዕዳ ፋይናንስ ከሌሎች የፋይናንስ አማራጮች ያነሰ ወጭ ሊያቀርብ ይችላል። ሐናና ኩማ በዝቅተኛ የወለድ መጠን ብድር ካገኙ ወጭ እንዲቆጥቡና የዛሬው ትርፋማነት እንዲሻሻል ያደርጋል።
7. **የኢንቨስተር ነጻነት፡-** ብድር ፋይናንስ ቢዝነሱ ከውጭ ኢንቨንተሮች ጣልቃ ሳይገባበት ራሱን ችሎ እንዲንቀሳቀስ ያስችለዋል። መሥራቾቹ ከባለአክሲዮኖች ወይም ኤኩቲ (equity) አጋሮች ግብዓት ውጭ፣ የራስ ገዝነታቸውን እና ስትራቴጂካዊ አቅጣጫዎችን ጠብቀው በቢዝነሱ ላይ ውሳኔ መስጠት ያስችላቸዋል።

ምንም እንኳን የዕዳ ፋይናንስ ብዙ ጥቅሞች ቢሰጥም፣ ቢዝነሶች የመክፈያ አቅማቸውን፣ የወለድ ተመኖችን እና ተያያዥ አደጋዎችን በጥንቃቄ መገምገም አስፈላጊ ነው። ቢዝነሱ ግዴታዎቹን ለመወጣትና ሊያጋጥም የሚችለውን ችግር በማስወገድ በቂ የገንዘብ ፍሰት ማፍራቱን ማረጋገጥ አለበት። ከመጠን ያለፈ ጥቅምን ለመከላከል ዕዳን እና ኤኩቲ (equity) ፋይናንስን ሚዛን መጠበቅ ለፋይናንስ አስፈላጊ ነው። በዚህም ባለሙያዎች ወይም አማካሪዎች ሙያዊ ምክር ከቢዝነሱ ፍላጎቶች እና ግቦች ጋር የሚጣጣሙ፣ በመረጃ የተደገፈ ውሳኔዎችን እንዲያደርጉ ያስችላል።

7.5. ኃላፊነት የሚሰማው ብድር እና የብድር አስተዳደር

ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተረፕራይዞች ብድር አግኝተው በአግባቡ በመጠቀም የሚከተሉትን ሂደቶች መጠቀም አለባቸው።

7.5.1. የብድር ፍላጎት ትንተና

ሀ. የብድር ፍላጎት ትንተና:- የብድር ፍላጎት ከቢዝነስ ዕቅዳችን እና የቢዝነስ ካፒታል መዋቅር (የዕዳ እና ኤኲቲ (equity) ፋይናንሲንግ በመቶኛ) ጋር የተጣጣመ መሆን አለበት። ስለ ቢዝነሳችን የፋይናንስ መስፈርቶች ጥልቅ ግምገማ ማድረግ ያስፈልጋል። ስለዚህም የመነሻ ወጭዎችን፣ የመሣሪያ ግዢዎችን፣ የሊዝ ይዞታዎች ማሻሻያዎችን፣ የመጀመሪያ ቆጠራ (inventory)፣ የገበያ ወጭዎችን እና የመንቀሳቀሻ ካፒታልን ለመሸፈን የሚያስፈልገውን የተወሰነ መጠን ይወስኑ።

ለ. ተጨባጭ የፋይናንስ ትንበያ:- በገበያ ጥናትና ምርምር፣ የዒላማ ደንበኞች ትንተና፣ የዋጋ አወጣጥ ስልቶችን እና የሥራ ማስኬጃ ወጭዎችን መሠረት በማድረግ ዝርዝር የፋይናንስ ትንበያዎችን ያዳብሩ። ትንበያው ተጨባጭና በገበያ ሁኔታና ኢንዱስትሪ መለኪያ የተደገፈ መሆኑን ያረጋግጡ። የተተነበየውን የገንዘብ ፍሰት በመተንተን የብድሩን አዋጪነት ይመዝኑ። የብድር አከፋፈሉ ከአጠቃላይ በጀትና የገንዘብ ፍሰቱ ማኔጅመንት ዕቅድ ጋር እንደሚጣጣም ያገናዝቡ። ቢዝነሱ ወጭዎችን ለመሸፈንና በድር ለመመለስ የሚበቃ ገቢ ማስገባት አለበት።

7.5.2. የብድር ማመልከቻ እና ድርድር

ሀ. የብድር ጥናት:- በትንንሽ ቢዝነስ ብድር ላይ የተካኑትን አበዳሪዎች በመለየት የወለድ ተመኖችን፣ የመክፈያ ውሎችን እና ተጨማሪ ክፍያዎችን ወይም ክፍያዎችን ማወዳደር።

ለ. የብድር ሰነዶች:- የቢዝነስ ዕቅድ፣ የፋይናንስ ትንበያ፣ የግል የሒሳብ መግለጫዎች፣ የቢዝነስ ክሬዲት (ካለ) እና አበዳሪው የሚፈልገውን ማንኛውንም ሰነድ ያካተተ አጠቃላይ የብድር ማመልከቻ ጥቅል ያዘጋጁ። ሰነዱ ትክክል፣ የተሟላና በደንብ የተዘጋጀ መሆኑን ያረጋግጡ።

ሐ. የብድር ውሎች እና ሁኔታዎች:- የአበዳሪውን የተለያዩ የብድር ውሎችና ሁኔታዎች በጥንቃቄ ይከልሱ። ለአዋጭ የወለድ ተመን፣ የመክፈያ ጊዜ እና ከገንዘብ ፍሰት ጋር የሚጣጣም ተለማጭ (flexible) የሆነ የክፍያ አማራጮች ይደራደሩ።

መ. የብድር መያዣዎች እና ዋስትናዎች:- የአበዳሪውን የመያዣና የግል ዋስትና መስፈርቶችን ይገንዘቡ። መያዣ ወይም ዋስትና መስጠት ያለውን አደጋ እና ጥቅም በመገምገም ሌላ አማራጮችን ግምት ውስጥ ያስገቡ።

7.5.3. የብድር አጠቃቀም እና ክትትል

ሀ. ውጤታማ የብድር አጠቃቀም:- የብድር ገንዘቡን በጥንቃቄ እና ለታለመለት ዓላማ ብቻ ይጠቀሙ። አላስፈላጊ ወጭዎችንና ገንዘቡን ከቢዝነሱ ጋር ግንኙነት በሌላቸው ክንዋኔዎች አያዙሩት።

ለ. የገንዘብ ፍሰት አስተዳደር:- ገቢን የገንዘብንና ወጭ ገንዘብን ለመከታተል የሚያስችል ጠንካራ የገንዘብ ፍሰት አስተዳደር ሥርዓትን ይተግብሩ። የገንዘብን ፍሰት በየጊዜው በመከታተል ለብድር ክፍያ የሚሆን ገንዘብ መኖሩን ያረጋግጡ።

ሐ. በወቅቱ ብድር መክፈል:- ለብድር ክፍያ ቅድሚያ በመስጠት በወቅቱ መፈጸሙን ያረጋግጡ። የዘገየ ክፍያን ወይም ቅጣትን ለማስቀረት አስታዋሾችን ወይም አውቶማቲክ ክፍያዎችን ያዘጋጁ። ከተቻለ የወለድ ወጭን ለመቀነስ ብድሩን ከጊዜ ቀድመው መክፈልን ያስቡበት።

መ. **የፋይናንሺያል ክትትልና ሪፖርት አቀራረብ፡-** የካፌውን የፋይናንስ አፈጻጸም ለመከታተልና ለመተንተን ቀልጣፋ የፋይናንስ ሪፖርት አዘገጃጀትና አቀራረብን ይተግብሩ። በመደበኛነት የሒሳብ መግለጫዎችን፣ የገንዘብ ፍሰት መግለጫዎችን እና ሌሎች ቁልፍ የሥራ አፈጻጸም አመልካቾችን ይገምግሙ። ይህም መሻሻል የሚገባቸውን ለመለየትና እና በመረጃ ላይ የተመሠረተ የቢዝነስ ውሳኔ ለመስጠት ይረዳል።

ሠ. **የመጠባበቂያ ዕቅድ፡-** በብድር የመክፈል አቅም ላይ ተጽእኖ ሊያሳድሩ የሚችሉ አደጋዎችን ወይም ያልተጠበቁ ተግዳሮቶችን ለመቅረፍ መጠባበቂያ ዕቅዶችን ያዘጋጁ። ኢኮኖሚያዊ ውድቀት፣ የገበያ ሁኔታ ለውጥ ወይም ያልተጠበቁ ወጭዎች ያሉ ሁኔታዎችን ግምት ውስጥ ያስገቡ።

7.5.4. ከአበዳሪዎች ጋር ግንኙነት

ሀ. **ግልጽ ግንኙነት፡-** ከአበዳሪው ጋር ግልጽ እና ሐቀኛ የሆነ ግንኙነት እንዲኖር ያድርጉ። በቢዝነስ ሁኔታዎች ውስጥ ያሉ ጉልህ ለውጦችን ወይም የገንዘብ ተግዳሮቶችን በብድር ክፍያ ላይ ተጽዕኖ ሊያሳድሩ የሚችሉ ነገሮችን ወዲያውኑ ያሳውቁ።

ለ. **ተግባራዊ አቀራረብ፡-** ጊዜያዊ የፋይናንስ ችግር ካጋጠመዎ፣ አስቀድመው ከብድር አበዳሪዎች ጋር መወያየት የመፍትሔ ሐሳቦችን ለመፈለግ በንቃት ይወያዩ። በዚህም አበዳሪዎች የብድር ውሎችን ለመከለስ ወይም እንደ መክፈያ ጊዜ ማራዘም ያሉ ጊዜያዊ እፎይታዎችን ሊሰጡ ይችላሉ።

ሐ. **አዎንታዊ ግንኙነት መገንባት፡-** ኃላፊነት የሚሰማቸው የብድር አስተዳደር አሠራሮችን በማሳየት ከአበዳሪው ጋር አዎንታዊ ግንኙነት ይኑርዎ። ይህም ወደ ፊት ተጨማሪ የፋይናንስ ፍላጎት ቢፈጠር ለቢዝነሱ ሊጠቅም ይችላል።

ስለሆነም፣ ኀላፊዎች ኃላፊነት የሚሰማቸው የብድር አሠራሮችን በማካተት እና ውጤታማ የብድር አያያዝ ስትራቴጂዎችን በመጠበቅ የፋይናንስ መረጋጋት እና የረዥም ጊዜ ስኬት ማረጋገጥ ይችላሉ። ከፋይናንስ አማካሪዎች ወይም ባለሙያዎች ጋር በመመካከር ለእነርሱ ተስማሚ የሆነ ግለሰብ ተኮር መመርያ ማግኘት ይጠቅማል።

7.6. የረጅም ጊዜ ብድር ባሕርይና ጥቅም

የረጅም ጊዜ ፋይናንስ ንብረቶችን ሳይገዙ ተጠቃሚ የሚያደርግ በጣም ጠቃሚ ዘዴ ነው። አከራዩ (የንብረቱ ባለቤት) ተከራዩ (የንብረቱ ተጠቃሚ) ንብረቱን ለመደበኛ የሊዝ ክፍያዎች እንዲጠቀም ይፈቅድለታል። የሊዝ ፋይናንስ ለተከራዮች እና አከራዮች ብዙ ጥቅሞችን ይሰጣል። ይህም ቢዝነስ ለሚፈልጉ ንብረቶች ተግባር አማራጭ ያደርገዋል።

የሚሳተፉ አካላት፡-

አከራይ፡- መደበኛ የሊዝ ክፍያ የሚያስከፍል የንብረት ባለቤት

ተከራይ፡- መደበኛ የሊዝ ክፍያ የሚከፍል የንብረቱ ተጠቃሚ

ንብረት፡- የሊዝ ውሉ ርእሰ ጉዳይ።

የሊዝ ፋይናንስ ጥቅሞች

1. **ካፒታልን መቆጠብ፡-** በሊዝ ቢዝነሶች ካፒታላቸውን ለመቆጠብና እና የገንዘብ ፍሰቱን ለመቆጣጠር ይችላሉ፣ ምክንያቱም ንብረቱን ለመግዛት የሚሆን ትልቅ ኢንቨስትመንት ስለማያደርጉ ነው።
2. **የገንዘብ ፍሰት አስተዳደር፡-** የሊዝ ክፍያዎች በሊዝ ውል ውስጥ ተዘርግተው የተሻሉ የገንዘብ ፍሰት አስተዳደርን በማስቻል የንብረቱን ወጭ ከገቢ ማስገኛ አቅም ጋር ያዛምዳሉ።
3. **የታክስ ጥቅማ ጥቅሞች፡-** በብዙ ሥልጣን (jurisdictions) የሊዝ ክፍያዎች እንደ የሥራ ማስኬጃ ወጭዎች ስለሚቆጠሩ የግብር ቅነሳ ተጠቃሚዎች ናቸው። ይህም የተከራዩን ግብር የሚከፈልበት ገቢ ይቀንሳል።
4. **የረጅም ጊዜ ብድር ውል፡-** አንዳንድ አደጋዎችን ሊያስከትል ይችላል።

7.7. የቢዝነስ ማስፋፋት ተገማች ምንጮች

የሕዝብ ኩባንያ ለመሆን ወይም በመጠንና (scope) ለማስፋፋት ከፍተኛ ካፒታል ያስፈልጋል። ከዚህ ቀጥሎ የተወሰነ ለማስፋፍያ የሚሆኑ የፋይናንስ ምንጮች ተዘርዝረዋል።

1. *መነሻ የሕዝብ መዋጮ (አይፒኦ)፡-* የአይፒኦ ጥናት የአክስዮን ድርሻ ለመጀመሪያ ጊዜ ለሕዝቡ ማቅረብን ይመለከታል። ይህም ቢዝነሱ በኢንቬስተሮች ድርሻ (share) በመሸጥ ከፍተኛ ካፒታል ለመሰብሰብ ያስችለዋል። ከአይፒኦ ለሕዝብ ክፍት ማድረግ ለቁጥጥር መስፈርቶች ተገዥ መሆን ይጠይቃል።
2. *ቬንቸር ካፒታል እና የግል ኤኩቲ (equity)፡-* ቢዝነሱ ከቬንቸር ካፒታል ኩባንያዎች ወይም ኤኩቲ (equity) ኢንቨስተሮች ኢንቨስትመንት ይፈልጋል። እነዚህ ኢንቨስተሮች ለሚያዋጡት ካፒታል በኩባንያው ውስጥ የባለቤትነት ድርሻ ይጠይቃሉ። ቬንቸር ካፒታል ድርጅቶች ኢንቨስት የሚያረጉት አብዛኛውን ጊዜ በመነሻ እና በኩባንያው ጅማሮ ላይ ሲሆን፣ የግል ኢንቨስተሮች በደንብ በተቋቋሙ ቢዝነሶች ላይ ያተኩራሉ።
3. *የባንክ ብድሮችና ዓይነቶች፡-* ቢዝነሱ ባንኮችን ወይም የፋይናንስ ድርጅቶን ብድር ወይም የብድር ዓይነቶችን ለማግኘት ይመለከታል። እነዚህ ፈንዶች በተለያየ ዓላማ (የማስፋፍያ ሥራ፣ የሥራ መሣሪያ ለመግዛት ወይም አዲስ የቢዝነስ ቦታ ለመክፈት) የሚውሉ ይሆናሉ። የብድሩ ውሎችና ሁኔታዎች በኩባንያው የፋይናንስ አቋም፣ የብድር መመለስ ብቃቱና ባቀረበው መያዣ ይወሰናል።
4. *ስትራቴጅያዊ አጋርነትና ጆይንት ቬንቸር (joint venture)፡-* ቢዝነሱ በኢንዱስትሪው ከተደራጁ ኩባንያዎች ጋር ስትራቴጂያዊ አጋርነት ወይም ጆይንት ቬንቸር መፍጠር ይችላል። ይኸውም፣ የአጋሮችን ደንበኞችና የውጭ ካፒታል ምንጮ በሚያግዝበት ጊዜ የካፒታል አቅርቦት፣ ልምድና ሀብት ሊያቀርብለት ይችላል።
5. *ሪቴይንድ (Retained) ሀብቶች የውስጥ ፋይናንስ፡-* ቢዝነሱ ባደገና ትርፍ ቍጥር ገቢውን እንደ የውስጥ ፋይናንሲንግ ምንጭ ድጋሚ ኢንቨስት ሊያደርገው ይችላል። ይህ አካሄድም ኩባንያው የማስፋፋት ዕቅዱን በውጫዊ ካፒታል ምንጭ ላይ ብቻ ሳይመረኮዝ እንዲያካሂድ ይፈቀድለታል። ተገማች ኢንቨስተሮችና የፋይናንስ ድርጅቶን ከማነጋገር በፊት ቢዝነሱ አጠቃላይ ቢዝነስ ዕቅድ፣ የፋይናንስ አቅሞችን እና አስገዳጅ የዕሴት ሁኔታዎችን ማድረግ አለበት።

እነዚህም የመጨረሻ ያልሆኑ ግን የተለመዱ የፋይናንስ ምንጮች ናቸው። በተጨማሪም ከፋይናንስ አማካሪዎች፣ ኢንቨስትመንት ባንኮች እና ሕዝባዊ በሆኑ አቅርቦቶች ልምድ ካላቸው ባለሙያዎች ምክር መጠየቅ አስቸጋሪ የሆነውን የሕዝብ ኩባንያ የመሆን ሂደት ለመወጣት ይረዳዎታል።

7.8. ማጠቃለያ

ትክክኛውን የፋይናንስ ምንጭ መምረጥ ለአንድ ቢዝነስ ወደ ሕዝባዊ ኩባንያነት ለማሸጋገር በጣም ወሳኝ ነው። ስለ የተለያዩ የፋይናንስ አማራጮች (የብድር ፋይናንስ እና ሸሪዓ መር ፋይናንሲንግ) የበለጠውን ተስማሚ ምርጫ ለመወሰን ይረዳል። በዚህ ሂደት (የብድር ትንተና፣ ዕቅድ፣ አጠቃቀም፣ ቁጥጥር እና ከአበዳሪዎች ጋር የሚደረግ ግንኙነት) ኃላፊነት የሚሰማው ማኔጅመንት ወሳኝ ነው። የተሳካ የብድር ማኔጅመንት ሂደትን በመተባበር ቢዝነሶች የብድር ፈንድን ጥራት ያለውና አስተማማኝ በሆነ መንገድ ሲጠቀሙ የፋይናንስ ቀጣይነትና ከተበዳሪዎች ጋር ያለውን አዎንታዊ ግንኙነት በማጠንከር ነው።

ለማስፋፊያ ፍላጎት ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች መነሻ የሕዝብ መዋጮ (IPO)፣ ቬንቸር ካፒታልና የግል ኤኩቲ (equity)፣ የባንክ ብድሮች አይነቶች፣ ስትራቴጂያዊ አጋርነትና ጆይንት ቬንቸር (joint venture)፣ ሪቴይንድ (Retained) ገቢዎችና የውስጥ ፋይናንሲንግ እና ሊዝ ፋይናንሲንግ ላይ ማተኮር ይችላሉ።

7.9. በገንዘብ ምንጮች ጥያቄዎች

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቍጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቍጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቍጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቍጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቍጥር 5 --------ቡድን 5

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. በዚህ ሞጁል ስለ የገንዘብ ምንጮች በተማራችሁት ደስተኞች ናችሁ?
2. ስለፋይናንስ ምንጮች የሚቀርቡት የጽንሰ ሐሳብ፣ የንድፈ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ ማብራሪያዎች/ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት ጠቃሚ ናቸው ብለው ያስባሉ? እንዴት እንደ ሆነ አብራሩ።
3. አሁን ስለ ገንዘብ ምንጮች በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አላችሁ? ቢዝነሳችሁን ማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
4. ቢዝነሳችሁ ገንዘብ ማፍራት እንዲችል፣ የፋይናንስ ምንጮችን የመለየት ጥቅሞችን ይወያዩ። ለቢዝነስዎ እና ለቤተሰብዎ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ ያብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ከተገለጹት መረጃዎች ውስጥ ምን ያህሉ ቢዝነስዎን እና ኢንቨስትመንትዎን ለማስተዳደር በተግባር ሊያውሉት ይችላሉ?

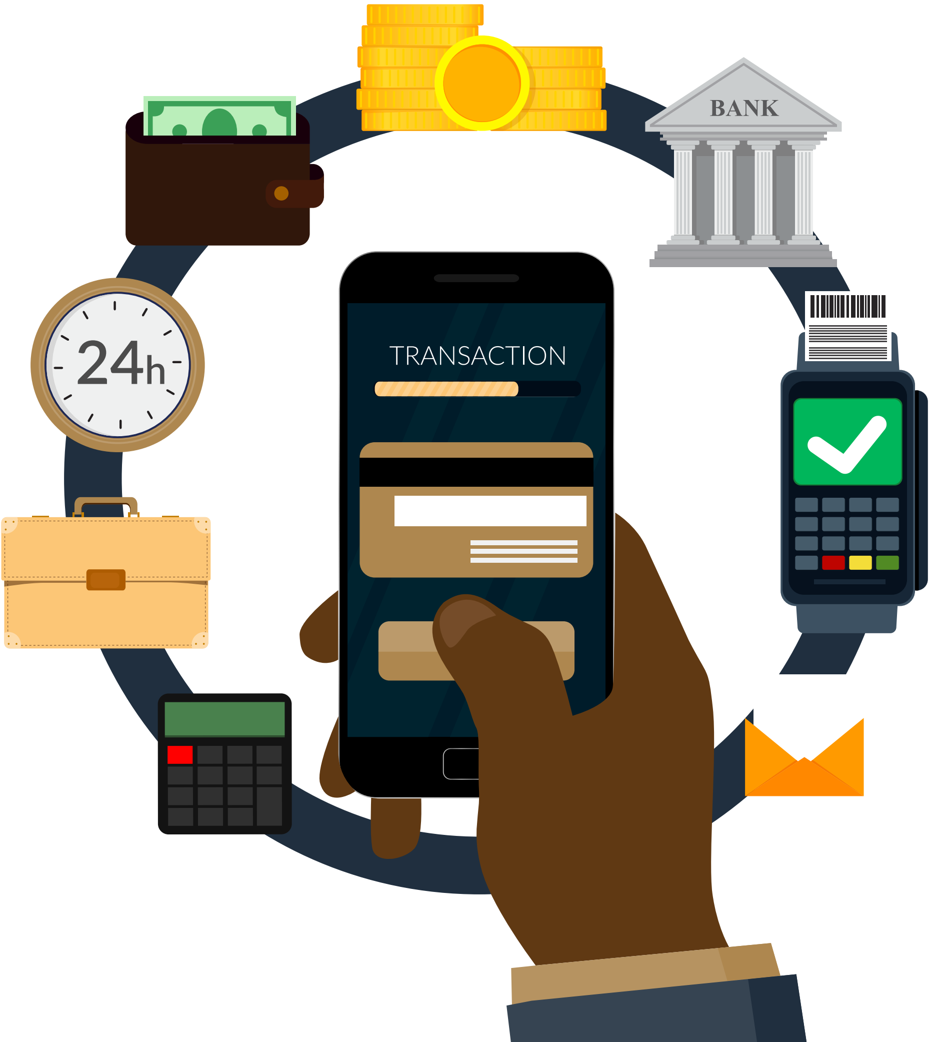

8

ሞጁል ስምንት

የፋይናንስ አገልግሎቶች

እንኳን ወደ ፋይናንሺያል ትምህርት (ሞጁል ስምንት) በደህና መጡ። በዚህ ሞጁል የፋይናንስ አገልግሎቶችን እና መደበኛ እና መደበኛ ያልሆነ የፋይናንስ አገልግሎት ሰጭዎችን ምንነት ይማራሉ። ሞጁሉ የፋይናንስ አገልግሎት፣ የመደበኛ ፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎችን እና ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎችን ትርጓሜ እና ጥቅሞቹን፣ እንዲሁም የመደበኛና ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎቶች ጥቅሞችንና ጉዳቶችን ይረዳሉ።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ።

- የፋይናንስ አገልግሎትን ባሕርያት መረዳት
- ኢንቨስትመንት ምን እንደ ሆነ መረዳት
- የመደበኛ ፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎችን መለየት
- የኢ-መደበኛ ፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎችን መለየት
- የመደበኛና ኢ-መደበኛ ፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎችን ጥቅምና ጉዳት መለየት

የሥልጠና ዘዴዎች

- የአእምሮ ማነቃቂያ
- አቀራረብ
- መልመጃዎች
- ውይይት
- ሚና መጫወት

ርዝመት

4 ሰዓታት

ሞጁል ይዘቶች

- መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎች
- መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎቶች
- የመደበኛ ፋይናንስ አገልግሎቶች ጥቅምና ጉዳት
- ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎች
- የኢ-መደበኛ ፋይናንስ አገልግሎቶች ጥቅምና ጉዳት

የሥልጠና መርጃዎች

- ሥዕላዊ መግለጫ
- ፖስተሮች
- ፕሮጀክተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ጠቋሚዎች
- ማስታወሻ ደብተር
- ብዕር/እርሳስ

የአእምሮ ማነቃቂያ

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ምንድን ነው? አቅራቢዎቹ እነማን ናቸው?
2. ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ምንድን ነው?
3. በኢትዮጵያውያን በስፋት ጥቅም ላይ የዋሉ ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎቶች ምንድን ናቸው?

8.1. የፋይናንስ አገልግሎት ትርጉም

የፋይናንስ አገልግሎት ምንድን ነው?

የፋይናንስ አገልግሎቶች የግለሰቦችን፣ የቢዝነሶችና ድርጅቶች የፋይናንስ እንቅስቃሴ ለማስተዳደር እና ለማሳለጥ የተነደፉ ሰፊ አገልግሎቶች ናቸው። ባንኮች፣ የብድር ማህበራት፣ የኢንሹራንስ ኩባንያዎች፣ የኢንቨስትመንት ድርጅቶች እና ሌሎች የፋይናንስ ተቋማት በተለምዶ እነዚህን አገልግሎቶች ይሰጣሉ።

8.2. መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ሰጭዎች

የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ
NATIONAL BANK OF ETHIOPIA

መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት በብሔራዊ የፋይናንስ ሥርዓት ተቆጣጣሪ አካል ሕጋዊ ዕውቅናና ቁጥጥር በሚደረግባቸው ተቋማት የሚሰጡ አገልግሎቶችን ይመለከታል። እነዚህ ተቋማት ግለሰቦችና ቢዝነሶችን ፋይናንስ ያደርጋሉ። በአጠቃላይ የበለጠ ተአማኒነት ያላቸው እንደ ሆነ ይቆጠራሉ።

ከዚህ ቀጥሎ በፋይናንሺያል ሥርዓት ውስጥ መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎች ጠቅለል ብሎ ይቀርባል።

መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎች

ንግድ ባንኮች፦- ለቢዝነሶች በጣም የተለመዱ መደበኛ የፋይናንስ ምንጮች ናቸው። በማዕከላዊ ባንኮች እና በሌሎች የቁጥጥር አካላት ቁጥጥር ይደረግባቸዋል። ይህም አስተማማኝነታቸውንና መረጋጋትን ለማረጋገጥ ይረዳል። ብድር፣ ኦቨርድራፍት እና ክሬዲት ካርድን ጨምሮ የተለያዩ የፋይናንስ ውጤቶችን ያቀርባሉ።

ልማት ባንኮች፦- የኢኮኖሚ ልማትን ለሚያበረታቱ ቢዝነስና ፕሮጀክቶች የፋይናንስ ምንጭ ናቸው። በመንግሥት ትእዛዝ የሚንቀሳቀሱ ሲሆን፣ በተለይም ለአነስተኛ እና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች ላሉ ገበያዎች ተመጣጣኝ ፋይናንስ ያቀርባሉ።

የማይክሮ ፋይናንስ ተቋማት፦- የባንክ ፋይናንስ ማግኘት ለማይችሉ ጥቃቅንና አነስተኛ ድርጅቶች ብድር ይሰጣሉ። እነዚህ ተቋማት ለቢዝነስ የሚውል መነሻ ወጭዎችን፣ የሥራ ካፒታልን እና ቋሚ ንብረቶች ኢንቨስትመንት ጨምሮ ብድር የሚሰጡ ናቸው።

የብድር ማህበራት፦- በአባላት ባለቤትነት የተያዙ የፋይናንስ ተቋማት ሲሆኑ፣ ለአባላቱ በምክንያታዊ/አነስተኛ የወለድ መጠን የሚያበድሩ ናቸው።

የኢንሹራንስ ኩባንያዎች፦- ከተለያዩ አደጋዎች የፋይናንስ ጥበቃን ያደርጋሉ፤ እንዲሁም የኢንቨስትመንት ምርቶችን ያቀርባሉ። ለግለሰቦች እንደ ዩኒት ትረስት ፈንድ እና የጡረታ ፕላኖች ያቀርባሉ። እነዚህ ግለሰቦች ለወደፊቱ ኢንቨስት እንዲያደርጉ ያስችላቸዋል።

የረጅም ጊዜ ብድር/ሊዝ ኩባንያዎች፦- በረጅም ጊዜ ውል ግለሰቦችና፣ ቢዝነሶች ንብረቶችን እንዲያገኙና እንዲጠቀሙ ያደርጋሉ። ኩባንያዎች ያለ ቅድሚያ ግዢ ንብረቶችን በሊዝ ማግኘትና መጠቀምን ያሳያሉ።

ቬንቸር ካፒታል ፈንድ፦- እነዚህ የኢንቨስትመንት ድርጅቶች ለመነሻ ፋይናንስ እና ከፍተኛ የማደግ አቅም ላላቸው ድርጅቶች ፋይናንስ የሚያቀርቡ ናቸው። እነዚህ ድርጅቶች ፋይናንስ በሚያደርጉት ቢዝነስ ውስጥ የኤኩቲ ድርሻ (equity stake) በመያዝ ቢዝነሶች እንዲያድጉና አትራፊ እንዲሆኑ ይረዳሉ።

ክፍያ አሳላጮች (Paymenet Processors)፦- እነዚህ የኤሌክትሪክ ክፍያንና ገንዘብ ማስተላለፍን ያስችላሉ። የክሬዲት ካርድን ማስለጥ፣ ኦንላይን የክፍያ ብር፣ የሞባይል ክፍያ መፍትሔዎችንና የገንዘብ ማስተላለፊያ መድረኮችን ያቀርባሉ።

ፊንቴክ (Fintech) ኩባንያዎች:- ፊንቴክ (የፋይናንስ ቴክኖሎጂ) ኩባንያዎች የፋይናንስ አገልግሎቶችን ለማቅረብ የሚያስችሉ ቴክኖሎጂና ፈጠራን ያሳውቃሉ። እነዚህ ኩባንያዎችም ኦንላይን ባንኪንግ፣ ዲጂታል ክፍያ፣ ሮቦት አገዝ አገልግሎቶች፣ ከጓደኛ ወደ ጓደኛ ብድርና የብዙሀን የፈንድ መድረክን የመሳሰሉ ሰፋ ያሉ አገልግሎቶችን ያቀርባሉ።

8.3. መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት

የካፌውን እንቅስቃሴ እና ዕድገት ለመደገፍ ሐና እና ኩማ ብዙ መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎቶችን ይፈልጋሉ።

የፋይናንስ አገልግሎቶች በፋይናንስ ኢንዱስቲሪው ለግለሰቦች፣ ለቢዝነሶችና ለመንግሥት የሚቀርቡትን ይመለከታል። አዘውትረው የሚታወቁት የፋይናንስ አገልግሎት አይነቶች የሚከተሉት ናቸው:-

1. የባንክ አገልግሎት:- እነዚህም የተቀማጭ ሒሳብ፣ ብድር፣ ክሬዲት ካርዶች፣ ሌሎች በንግድ ባንኮች፣ የቁጠባ ባንኮች፣ የብድር ማህበራት የሚሰጡ የባንክ ውጤቶችን ያካትታሉ።
2. የኢንቨስትመንት አገልግሎት:- እነዚህ አገልግሎቶች እንደ ስቶክ፣ ቦንድ፣ የጋራ ፈንድ እና ንብረቶች በመሳሰሉ መሣሪያዎች ግለሰቦችና ድርጅቶች ገንዘባቸውን ኢንቨስት እንዲያደርጉ ይረዳሉ። የኢንቨስትመንት አማካሪዎች፣ የከለላ ድርጅቶና የንብረት አስተዳደር ኩባንያዎች በዚህ ዘርፍ አገልግሎት ይሰጣሉ።
3. የመድን አገልግሎቶች:- የመድን ኩባንያዎች እንደ የሕይወት መድን፣ የጤና መድን፣ የንብረት መድንና፣ የመኪና መድን የመሳሰሉ የመድን ሽፋን አገልግቶችን ይሰጣሉ። እነዚህ አገልግቶች ግለሰቦችንና ቢዝነሶችን ካልተጠበቁ ሁኔታዎች የሚመጡ የፋይናንስ ኪሳራ ይታደጓቸዋል።
4. የሀብት አስተዳደር:- ለከፍተኛ የተጣራ ገቢ ላላቸው ግለሰቦችና ቤተሰቦች፣ ግለሰብ ተኮር የፋይናንስ ዕቅዱ የኢንቨስትመንት አስተዳደርና የእስቴት (estate) ማቀጃ አገልግሎቶችን በመስጠት ያገለግላሉ።
5. በጡረታ ማቀድ:- ግለሰቦች በጡረታ ጊዜ ለሚያስፈልጋቸው ፋይናንስ ለመዘጋጀት የፋይናንስ ተቋማትና አማካሪዎች ለጡረታ የማቀድ አገልግሎት ይሰጣሉ። እነዚህ አገልግሎቶች ለጡረታ የመቆጠብ ዕቅድ፣ የጡረታ ገንዘብን ማቀድና በዓመት ወይም በመደበኛ ጊዜ የሚገኝ ሊሆን ይችላሉ።
6. የፋይናንስ ማማከር አገልግሎቶች:- በፋይናንስ አማካሪዎችና ኮንሰልታንቶች የኢንቨስትመንት ስትራቴጂዎች፣ የግብር፣ የእስቴት (estate) በአጠቃላይ ፋይናንስ ዕቅድ ላይ ምክርና አቅጣጫ ይሰጣሉ።
7. የዕዳና (credit) የብድር አገልግሎቶች:- የፋይናንስ ተቋማት የግል ብድር፣ ሞርጌጅ፣ የቢዝነስ ብድር እና የብድር አካሄድን የተመለከቱ አገልግሎቶች ይሰጣሉ። እነዚህ አገልግሎቶች ግለሰቦችና ቢዝነሶች ለተለያዩ ጉዳዮች ፈንድ እንዲያገኙ ያግዛሉ።
8. የክፍያ አገልግሎቶች:- የክፍያ አገልግሎት ሰጭዎች ክሬዲት ካርዱን ማሳለጥ፣ ኦንላይን የክፍያ መድረኮችንና የሞባይል ክፍያ መፍትሔዎችን የሚያካትት የኤሌክትሮኒክ ክፍያን ገንዘብ ማስተላለፍን ያሳልጣሉ።
9. የውጭ ምንዛሬ አገልግሎች:- የፋይናንስ ተቋማትና የገንዘብ ምንዛሬ አቅራቢዎች የአንድን ገንዘብ ወደ ሌላው የመቀየር ሂደትን ያመቻቻሉ። ይህም ግለሰቦችና ቢዝነሶች በዓለም ዓቀፍ ንግድና ጉዞ እንዲሳተፉ ያስችላቸዋል።
10. አደጋን የማስተዳደር አገልግሎቶች:- የአደጋ አስተዳደር አገልግሎቶች ግለሰቦችና ድርጅቶች የሚገጥማቸውን የፋይናንስ አደጋዎች መለየት፣ መተንተንና መቆጣጠርን ያካትታል። እነዚህ አገልግሎቶች የመድን አደጋ ማስተዳደር፣ የመከላከያ ስትራቴጅዎችና አደጋን የመቀነስ ምክርን ይሰጣሉ።
11. ማከራየት (leasing):- መሣሪያ፣ ማሽነሪ፣ ተሽከርካሪዎች ወይም ሪል እስቴትን በተወሰነ ጊዜ ለሚከፈል ገንዘብ ማከራየት ነው። ይህም አከራዩ አንድን ንብረት ገዝቶ ለተከራዩ ለተወሰነ ጊዜ እንዲጠቀምበት መፍቀድ ማለት ነው።

የፋይናንስ አገልግሎቶች መኖርና የተለያዩ አቅርቦቶች እንደየአጋሩና የቁጥጥር ሂደቶች የተለያዩ እንደሚሆኑ መገንዘብ ያስፈልጋል። በተጨማሪም የቴክኖሎጂ ዕድገት የተለያዩ ፊንቴክ ኩባንያዎች እንዲፈጠሩ ሆኗል። እነዚህ አዳዲስ የፋይናንስ አገልግሎቶች የዲጂታል መተግበሪያዎችንና ቴክኖሎጂዎችን ከፍ እንዲል አድርገዋል።

8.4. ሂሳብ የመክፈቻ ሂደት

1. የቁጠባ ሂሳብ የመክፈቻ ሂደት

- የፋይናንስ ተቋማትን ቅርንጫፍ በመሄድ የቁጠባ ሂሳብ ለመክፈት ይጠይቁ።
- ማንነቶን የሚገልጽ እንደ ብሔራዊ መታወቂያ፣ ቀበሌ መታወቂያ ወይንም ፓስፖርት ያሉ ማስረጃዎች ያቅርቡ።
- በሂሳብ መክፈቻ ቅጹ ላይ የሚገኙትን በግል መረጃዎችን ከመነሻ የተቀማጭ ገንዘብ መጠን ጋር ይሙሉ።
- የሞሉትን ቅጽ ከአስፈላጊ ሰነዶች ጋር ያቅርቡ።
- ባንኩ መረጃውን አረጋግጦ የሂሳብ መክፈቻውን ያጸድቃል።
- የሂሳብ ቁጥሩን፣ የሂሳብ ማንቀሳቀሻ ደብተር እና የዴቢት ካርድን (የሚመለከተው ከሆነ) የመለያ ዝርዝሮችን ይቀበሉ።
- እንደ አስፈላጊነቱ የኦንላይን እና ሌሎች የዲጅታል አገልግሎቶች መለያ ይክፈቱ።

2. የብድር ሂሳብ (ብድር) የመክፈቻ ሂደት

- የሚፈለገውን የብድር አገልግሎት አይነት (ለምሳሌ የግል ብድር፣ የንግድ ብድር፣ ወዘተ) ይወስኑ።
- እንደ መታወቂያ፣ የገቢ ማረጋገጫ፣ የመያዣ ሰነዶች ያሉ አስፈላጊ ሰነዶችን ይሰብስቡ።
- ስለ ብድሩ አላማ፣ መጠን፣ የአከፋፈል እቅድ ያሉ ዝርዝር መረጃዎችን በብድር የማመልከቻ ቅጽ ላይ በመሙላት በአካል ወይም ኦንላይን አማራጭ በመጠቀም ያስገቡ።
- የፋይናንስ ተቋሙ የአመልካቹን የብድር የመክፈል አቅም እና የአከፋፈል ሂደትን በማመልከቻው መሰረት ይገመግማል።
- የፋይናንስ ተቋሙ የብድር ማመልከቻውን ከተቀበለ፣ የብድር ስምምነቱን እና ሌሎች አስፈላጊ ሰነዶችን ለመፈረም ያቀርባል።
- እንደ አስፈላጊነቱ የብድር አሰጣጡ የሚያካትታቸውን የንብረት መያዣ እና ዋስትና ያቅርቡ።
- በብድር አከፋፈል ጊዜ እና ሂደት ላይ በመስማማት መደበኛ የብድር ክፍያዎችን ይጀምሩ።

3. የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶች መለያ የመክፈቻ ሂደት

- የፋይናንስ ተቋማት የሞባይል ባንኪንግ መተግበሪያን ያውርዱ ወይም የባንኩን ድረ-ገጽ ይጎብኙ።
- የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች መለያ ለመክፈት አማራጩን ይምረጡ (ለምሳሌ የሞባይል ገንዘብ፣ ዲጂታል ቦርሳ)።
- እንደ ስም፣ ስልክ ቁጥር፣ አድራሻ ዝርዝሮችን እንዲሁም የነዋሪ ወይም የብሔራዊ መታወቂያ አሟልተው ያስገቡ።
- የተጠቃሚ ስም እና የይለፍ ቃል እና የባዮሜትሪክ ማረጋገጫን ጨምሮ ደህንነቱ የሚያስጠብቅ መግቢያ ያስገቡ።
- የዲጂታል መለያውን ከዋና ቁጠባ ወይም የአሁኑ መለያ (የሚመለከተው ከሆነ) ጋር ያገናኙት።
- እንደ ገንዘብ ማስተላለፍ፣ የአገልግሎት ክፍያዎች እና የሞባይል የአየር ሰዓት ያሉ ተፈላጊውን የዲጂታል ፋይናንስ አገልግሎቶችን ይጠቀሙ።
- ከመተግበሪያው ባህሪያት እና ተግባራት ጋር ይተዋወቁ፤ እራሶን ያለማምዱ።

8.5 የመደበኛ ፋይናንስ አገልግሎት ጥቅሞች

የፋይናንስ አገልግሎቶች ለግለሰቦች ቢዝነሶችና ለመንግሥት ብዙ ጥቅሞች ይሰጣሉ። ከዚህ ቀጥሎ የተወሰኑ ቁልፍ ጥቅሞች ተዘርዝረዋል።

1. በባለሙያ የሚተዳደሩ ናቸው።
2. የካፒታል አቅርቦት፡- የፋይናንስ አገልግሎቶች ግለሰቦችና ቢዝነሶችን ዕድላቸውን ለመከተል፣ በፕሮጀክቶች ላይ ኢንቨስት ማድረግ የሚያስችሉና የፋይናንስ ፍላጎታቸውን እንዲያሳኩ የሚያስችሉ ካፒታልና ፈንዲንግ ያቀርባሉ። እነዚህም የተለያዩ የብድር አይነቶችን፣ የብድር ሂደቶችና በተለዩ ፍላጎቶች ላይ የተዘጋጁ የፋይናንስ አማራጮች ናቸው። ይህም ግለሰቦችና ቢዝነሶች ከፋይናንስ ምንጮቻቸውና በግቦቻቸው መካከል ያለውን ክፍተት ለመዝጋት ያግዛቸዋል።
3. የአደጋ አስተዳደር፡- የፋይናንስ አገልግሎቶች የፋይናንስ አደጋዎች ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ይረዳሉ። ለምሳሌ፣ የቡድን አገልግሎቶች ካልተጠበቁ ሁኔታዎች ለመከላከልና ለኪሳራዎች የፋይናንስ ማካካሻ ይሰጣሉ። በተጨማሪም የፋይናንስ አማካሪዎችና የአደጋ አስተዳደር ባለሙያዎች ከኢንቨስተመንት፣ የቢዝነስ ሂደቶችን የግል ፋይናንስ ጋር የተዛመዱ አደጋዎችን ለመለየትና ለመቆጣጠር የሚያስችሉ ሙያዊ ምክር ይሰጣሉ።
4. ሀብት መፍጠርና ማስተዳደር፡- የፋይናንስ አገልግሎቶች ሀብትን ለመፍጠርና ለማስተዳደር አስተዋጽዖ አላቸው። እንደ ንብረት አስተዳደርና የፋይናንስ ዕቅድ መኖር ያሉ የኢንቨስትመንት አገልግሎቶች፣ ግለሰቦችና ድርጅቶች በኢንቨስትመንት ስትራቴጂዎች፣ ዘርፈ ብዙ ፖርትፎሊዮዎችና በረጅም ጊዜ የፋይናንስ ዕቅድ በማውጣት ሀብታቸውን እንዲያሳድጉ ያግዛቸዋል። እነዚህ አገልግሎቶች ገቢን ለማሳደግና የፋይናንስ ግቦችን ለማሳካት የሚያቅዱ ናቸው።
5. የክፍያ ምቹነት፡- ለውጦችን ቀላልና የተዋጣላቸው ለማድረግ የፋይናንስ አገልግሎቶች፣ ኦን ላይን ባንኪንግና የሞባይል ክፍያ መተግበሪያዎች ግለሰቦችና ቢዝነሶች ክፍያ ለመፈጸም፣ ገንዘብ ለማስተላለፍና የፋይናንስ ልውውጦችን በፍጥነትና ድኅንነቱ በተጠበቀ መልኩ ለመፈጸም ያስችላቸዋል።
6. የፋይናንስ አካታችነት (Financial Inclusion)፡- የፋይንናስ አገልግሎቶች ሁሉም የህብረተሰብ ክፍሎች የፋይናንስ ውጤቶችና አገልግሎቶች እንዲያገኙ በማድረግ የፋይናንስ አካታችነትን ያስተዋውቃሉ። ግለሰቦች የባንክ አካውንት እንዲከፍቱ፣ ብድር እንዲያገኙ፣ በመደበኛው ኢኮኖሚ ውስጥ መሳተፍ እንዲችሉ፣ ገንዘብ እንዲቆጥቡና የፋይናንስ መሠረትን በመገንባት ይረዳሉ።
7. የኢኮኖሚ ዕድገትና ልማት፡- የፋይናንስ አገልግሎቶች የኢኮኖሚ ዕድገትና ልማትን ለማፋጠን ወሳኝ ሚና አላቸው። ቢዝነሶች አድገው ሥራ በመፍጠር ካፒታል ወሳኝ ሚና አላቸው። ቢዝነሶች አድገው ሥራ በመፍጠር ካፒታል ኢንቨስትመንትን ያመቻቻሉ። ሥራ ፈጣሪነትንና አዲስ ነገር መፍጠርን ያግዛሉ። ለፋይናንስ መስፋፋት የሚያስፈልግዎን ያቀርባሉ። በተጨማሪም የገንዘብ ፖሊሲን በመቆጣጠር፣ የፋይናንስ ገበያዎችን ሥርአት በማስያዝና በኢኮኖሚ መዋዠቅ በሚታይበት ጊዜ መረጋጋትን በመፍጠር የፋይናንስ ተቋማት ለኢኮኖሚው መረጋጋት አስተዋጽዖ ይኖራቸዋል።
8. የፋይናነስ ትምህርትና ምክር (guidance)፡- የፋይናንስ ትምህርቶች ግለሰቦችና ቢዝነሶች በዕውቀት ላይ የተመሠረተ የፋይናንስ ውሳኔዎች መውሰድ እንዲችሉ የትምህርት ምንጮችንና ምክሮችን አዘውትረው ያካትታሉ። የፋይናንስ ግንዛቤ ፕሮግራሞች፣ ወርክሾፖች እና በፋይናንስ ተቋሞችና አማካሪዎች የሚቀርቡ ሀብቶች፣ ግለሰቦች እንደ በጀት ማዘጋጀት፣ ኢንቨስት ማድረግ፣ ዕዳን መከተታተል የተሻሻለ የፋይናንስ ጤንነትን እንዲረዱ አቅም ይጨምርላቸዋል።
9. ዓለም ዓቀፍ ንግድና ኮሜርስ (commerce)፡- የዓለም ምንዛሬ አገልግሎቶች፣ የንግድ ፋይናንስና ዓለም አቀፍ የክፍያ ዘዴዎች በማቅረብ የፋይናንስ አገልግሎቶች፣ የንግድ ፋይናንስና ዓለም አቀፍ የክፍያ ዘዴዎችን በማቅረብ የፋይናንስ አገልግሎቶች ለዓለም አቀፍ ንግድና ኮሜርስ አቅም ይሰጣሉ። እነዚሁ አገልግሎቶች ድንበር ዘለል ግብይቶችን፣ የገንዘብ ልውውጥና ግሎባል ንግድ ላይ በተሰማሩ ቢዝነሶች አደጋ መቆጣጠር ያስችላቸዋል።

በአጠቃላይ፣ የፋይናንስ አገልግሎቶች የኢኮኖሚ ዕድገት፣ የፋይናንስ መረጋጋት፣ አደጋ መቆጣጠር፣ ሀብት ማፍራትና፣ የፋይናንስ አካታችነትን የሚያስተዋውቁ ብዙ ጥቅሞች አሉት። ግለሰቦች ለቢዝነሶች ፋይናንሳቸውን በጥራት ለመቆጣጠርና የፋይናንስ ግቦቻቸውን ለማሳካት የሚያስፈልጉ መሣሪያዎች፣ ሀብቶችና (resources) ልምዶች ያቀርባሉ።

8.6. የመደበኛ የፋይናንስ አገልግሎቶች ጉዳቶች

- ብዙውን ጊዜ መያዣ ይፈልጋሉ።
- ረጅም የብድር ጥየቃ ማስፈጸሚያ ሂደት አላቸው።
- ቋሚ የመክፈያ መርሐ ግብሮች ለአንዳንድ ቢዝነሶች ከባድ ሊሆኑ ይችላሉ።

ለማጠቃለል ያህል፣ መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ሰጭዎች፣ መደበኛ የፋይናንስ ምንጮች ቢዝነስና ለግለሰቦች አስተማማኝና ቁጥጥር የሚደረግበት ፋይናንስ ይሰጣሉ። እነዚህ ተቋማት ለቢዝነሶች ተመጣጣኝ የፋይናንስ አቅርቦት ስለሚያደርጉ፣ የኢኮኖሚ ዕድገትን ስለሚያግዙ፣ አደጋውን በፋይናንስ ሥርዓቱ ውስጥ ስለሚያከፋፍሉት ጠቃሚ ናቸው። ነገር ግን፣ ለትናንሽና መካከለኛ ኢንተረፕራይዞች ከእነዚህ ተቋማት ብድር ማግኘት አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል፤ ምክንያቱም የታወቀ የብድር ታሪክ ወይም ተያዥ ማቅረብ አይችሉምና። ስለሆነም ኢ-መደበኛ የፋይናንስ ምንጮችም ጠቃሚ ናቸው።

8.7. መደበኛ ያልሆነ የፋይናንስ አገልግሎት አቅራቢዎችና አገልግሎቶች

መደበኛ ያልሆነ የፋይናንስ አገልግሎት የፋይናንስ ተቆጣጣሪ አካል የቅርብ ክትትል/ደንብን ያልተከተለ ካፒታል ይመለከታል። ከጓደኞች፣ ከቤተሰብ፣ ከዘመዶች ወይም ከግል ገንዘብ አበዳሪዎች የሚመነጩ የተለመደ ኢ-መደበኛ የቢዝነስ ፋይናንስ ምንጮች የሚከተሉት ናቸው።

1. የግል ቁጠባ:- ብዙ የጥቃቅንና አነስተኛ ቢዝነሶች ባለቤቶች የራሳቸውን ቁጠባ ቢዝነሳቸውን ፈንድ ለማድረግ ይጠቀማሉ። ይህ የቁጠባ ምንጭ ብዙ ጊዜ በቀላሉ ማግኘት የሚያስችል፣ ብዙ ጊዜ ወደማይወሰድና የክሬዲት ቼክ የማያስፈልገው ነው።
2. ጓደኞች እና ቤተሰብ:- ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች ከቤተሰብ አባላት እና ከጓደኞች የገንዘብ ድጋፍ ሊያገኙ ይችላሉ። ይህ በተለይ አዲስ ቢዝነስ ሲጀምሩ ጠቃሚ ሊሆን ይችላል፤ ምክንያቱም ለአዲስ ንግድ ከሌሎች ምንጮች የገንዘብ ድጋፍ ለማግኘት ፈታኝ ሊሆን ይችላል።
3. እቁብ:- ሰዎች ተሰብሳቢው በመደበኛነት በየሳምንቱ ወይም በየወሩ ገንዘብ የሚያሰባስቡበት ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አይነት ነው።
    - ከዚያም ሁሉም የድርሻቸውን እስኪያገኙ ድረስ ገንዘቡ ለአንድ የቡድን አባል በየተራ ይሰጣል።
    - የተለያዩ ወጭዎችን መሸፈን ይችላል፤ ለምሳሌ ትንሽ ቢዝነስ መጀመር፣ የቤት ዕቃዎችን መግዛት፣ መሬት መግዛት ወይም የሕክምና ወጭዎችን መሸፈን።
    - አባላት በተለምዶ እርስ በእርሳቸው ይተማመናሉ፤ የጋራ ግብም አላቸው።
    - በአብዛኛዎቹ ጉዳዮች መደበኛ ውል ወይም የጽሑፍ ስምምነት የለም። ይልቁንም የቃል ስምምነት እና የአባላቱን አንድነት የሚያገናኝ የመተማመን እና የትብብር መንፈስ ነው።
    - ሂደቱ ገንዘቡ የሚሰበሰብበት እና ገንዘቡን ተቀባይ የሚመረጥበት መደበኛ ስብሰባዎችን ያካትታል።
    - አባላት የገንዘብ መጠን የሚቀይበትን ጊዜ እና ገንዘቡን የመወሰድ ቅደም ተከተልን በሚመለከቱ ደንቦች ላይ ይስማማሉ።

    ለምሳሌ:-

    እያንዳንዱ አባል 1000.00 ብር ለስምንት ወራት በሚያዋጣበት እቁብ እያንዳንዱ አባል 8000.00 ብር ይወስዳል።

4. እድር:- በኢትዮጵያ ውስጥ ለጋራ መረዳጃ የሚያገለግል እና በአንድ የተወሰነ ማህበረሰብ ውስጥ የትብብር መድን የሚሰጥ ማህበራዊ ተቋም ነው።

8.8. የኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ጥቅሞች

- ለማግኘት አስቸጋሪ ያልሆነ (ማህበራዊ ካፒታል በቂ ሊሆን ይችላል)
- በትንሽ የቢሮ ሥራ በፍጥነት የሚገኝ
- ብዙ ጊዜ መያዣ አያስፈልግም
- ተለዋዋጭ የክፍያ ውሎች፣ ምናልባትም በግል ግንኙነት ላይ የተመሠረተ

8.9. የኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ጉዳቶች

- ብዙ ጊዜ ከፍ ያለ የወለድ ተመን ያስከፍላል
- አነስተኛ ብድር
- የመክፈያ ችግሮች ከተከሰቱ የግል ግንኙነቶችን ሊያበላሹ ይችላሉ
- ለፋይናንስ አማራጭ ሙያዊ አስተዳደር የለም
- በመደበኛነት የተደነገገ የብድር ስምምነት ባለመኖሩ ምክንያት ከፍተኛ ስጋት ይፈጥራል
- ማህበራዊ ግንኙነቶችን የመሸርሸር ስጋት

ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት መደበኛ የባንክ ወይም የፋይናንሺያል አገልግሎት ለሌላቸው ሰዎች ፋይናንስን የማግኘት ውጤታማ መንገድ ነው። እንዲሁም የማህበራዊ ትስስር መንገድ ነው። የጋራ ፍላጎቶች እና ግቦች የሚጋሩ ሰዎች ማህበራዊ ትስስርና ድጋፍ ሰጭ ሊሆን ይችላል። በብዙ አገሮች በተሳካ ሁኔታ ገቢ ለመፍጠር፣ የማህበረሰብ ልማትን ለማስተዋወቅ እና ለግለሰብ እና ለቤተሰብ የገንዘብ ዋስትና ለመስጠት እንደሚያግዝ ጥናቶች ያሳያሉ። ይሁን እንጂ፣ ከላይ በተዘረዘሩት ጥቅሞች ምክንያት መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎት ማግኘት ይመከራል።

የአእምሮ ማነቃቂያ

ውድ ተሳታፊዎች፤

- የትኛው የፋይናንስ ምንጭ የቢዝነስ ሐሳቦችን ፋይናንስ ለማድረግ ዘላቂና ተማራጭ ነው ብላችሁ ታስባላችሁ?

8.10. ማጠቃለያ

- የፋይናንስ አገልግሎቶች ግለሰቦች እና ቢዝነሶች የፋይናንስ እንቅስቃሴያቸውን እንዲቆጣጠሩ ለመርዳት እንደ ባንኮች፣ የብድር ማህበራት፣ የኢንሹራንስ ኩባንያዎች፣ የኢንቨስትመንት ድርጅቶች የሚያቀርቡትን የሚመለከት ሲሆን፣ እነዚህም መደበኛ እና ኢ-መደበኛ ተብለው ይለያሉ።
- እንደ ንግድ ባንክ፣ ማይክሮ ፋይናንስ ኢንስቲትዮቶች፣ የህብረት ሥራ ባንኮች፣ የኢንሹራንስ ኩባንያዎች፣ የቬንቸር ካፒታል አቅራቢ ሊዚንግ ኩባንያዎችና ፊንቴክ ኩባንያዎች መደበኛ ተብለው ይወሰዳሉ። እነዚህም፣ ብድሮች ኢንቨስትመንቶችን፣ ኢንሹራንስና የክፍያ አገልግሎት ያቀርባሉ። ለቢዝነስና በአጠቃላይ ለአገሪቱ ከፍ ያለ አስተዋጽዖ አላቸው።
- ኢ-መደበኛ የፋይናንስ አገልግሎቶች በግላዊ ግንኙነቶች የሚቀርቡ አማራጮችን ማለትም ከጓደኞች/ቤተሰብ እና በማህበረሰብ ግንኙነትና ላይ የተመሠረቱ፣ እንደ እቁብ እና እድር ያሉ አማራጮች ናቸው። ትንሽ የቢሮ ሥራን ይፈልጋሉ፤ ማህበራዊ ካፒታል ይገነባሉ፤ ይሁን እንጂ፣ የወለድ ተመናቸው በአብዛኛው ጊዜ ከፍ ያሉ ሲሆን፣ ሊያበድሩ የሚችሉት መጠን አነስተኛ ነው። የግል ግንኙነቶችን ወይም ማህበራዊ ግንኙነቶችን የመጉዳት አደጋ አላቸው።
- ለአዲስም ሆነ ለአነስተኛ ቢዝነሶች ተገቢው የፋይናንስ ምንጭ በፍላጎት፣ በአደጋ፣ በብቁነት እና በባለቤትነት ምርጫዎች ላይ የተመሠረተ ነው። መደበኛ እና ኢ-መደበኛ አማራጮች ሊጣመሩ ይችላሉ። ኢ-መደበኛ ፋይናንስ፣ የማህበረሰብ ግንኙነቶችን ስለሚጠቀም እና ማህበራዊ እና ፋይናንሳዊ ጥቅሞችን ስለሚያሳይ ዘላቂ ሊሆን ይችላል። ሆኖም መደበኛ ፋይናንስ አንድ ቢዝነስ ሪከርዱን ሲያዳብር እና ማሳደግ ሲፈልግ ዝቅተኛ ወጭ እና ከፍተኛ መጠን ያለው ካፒታል ሊያቀርብ ይችላል።
- መደበኛ እና መደበኛ ያልሆኑ የገንዘብ አገልግሎቶች ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴን በማመቻቸት ወሳኝ ሚና ይጫወታሉ።በተመጣጣኝ ዋጋ የፋይናንስ አገልግሎት በማቅረብ ግለሰቦችን ለማበረታታት እና ሀብትን ለመገንባት፣ ውጤታማ ቢዝነስ ላይ ኢንቨስት ለማድረግ እና የፋይናንስ አደጋዎችን በተሻለ ሁኔታ ለመቆጣጠር የሚረዱ መንገዶችን በማቅረብ ሥራ ፈጣሪነትን ይደግፋል።
- መደበኛ እና ኢ-መደበኛ አማራጮችን የሚጠቀም ሁሉን ዓቀፍ የፋይናንሺያል ሥርዓት የተለያዩ ሕዝቦችን ፍላጎት ለማሟላት አማራጭ ሊሆን ይችላል።
- በመጨረሻም የፋይናንሺያል አገልግሎቶችን፣ ባሕርይያቸውን፣ ጥቅሞቻቸውን እና ጉዳቶቻቸውን መረዳት የፋይናንስ እና የቢዝነስ ግቦችን እንዴት ፈንድ ማድረግና እና መደገፍ እንደሚችሉ በመረጃ ላይ የተመሠረተ ምርጫ እንዲያደርጉ ያግዝዎታል። በቂ ተደራሽነት ለሌላቸው ደግሞ ማህበረሰብ ተኮር ኢ-መደበኛ አገልግሎቶች ማህበራዊ ሴፍቲኔትና ብድር ለማግኘትና ከመደበኛ የፋይናንስ ደርጅቶች ጋር ለመገናኘት መንገድ ሊከፍቱልዎ ይችላሉ።

8.10. በፋይናንስ አገልግሎቶች የሚመለሱ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቁጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቁጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቁጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቁጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቁጥር 5 --------ቡድን 5

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. በዚህ ሞጁል ስለ ፋይናንስ አገልግሎት በተማራችሁት ነገር ደስተኛ ናችሁ?
2. ስለ ፋይናንስ አገልግሎት የሚቀርቡት ጽንሰ ሐሳባዊ፣ ንድፋዊ እና ተግባራዊ ማብራሪያዎች/ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት አጋዥ ናቸው ብላችሁ ታስባላችሁ? እንዴት? አብራሩ።
3. በፋይናንስ አገልግሎቶች ላይ በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ ይኖራችኋል? ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር የፋይናንስ አገልግሎቶችን የመለየትና የመጠቀም አስፈላጊነቶችን ለይቶ በማውጣት ተወያዩባቸው። ለቢዝነሳችሁና ለቤተሰባችሁ እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ውስጥ ከተገለጹት መረጃዎች ውስጥ፣ ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር ምን ያህሉን በተግባር አውላችኋል።

9

ሞጁል ዘጠኝ

ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች

እንኳን ወደ ሞጁል ዘጠኝ በደህና መጡ። ይህ ሞጁል፣

- ስለ ዲጂታል ፋይናንስ ጽንሰ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ ግንዛቤዎችን ያቀርባል፤
- ስለ ዲጂታል ፋይናንስ ዓላማ ያብራራል፤
- የፋይናንስ ሥርዓቶችን እና አገልግሎቶችን ተለዋዋጭ መተግበሪያዎችን ያስተዋውቃል፤
- በዲጂታል ፋይናንስ ላይ ለውጦችን ሊያሳልጡ እና ሊያደናቅፉ የሚችሉ ተጠባቂ ሁኔታዎችን ያብራራል፤
- በሁሉም የፋይናንስ አገልግሎቶች ላይ የቴክኖሎጂ ተጽእኖ በመወያየት የፋይናንሺያል ቴክኖሎጂን ይገልጻል፤
- ስለ ዲጂታል ፋይናንስ ለወጣቶች፣ ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች፣ ለባንክ የማይበቁ ወይም በሌላ መልኩ በገንዘብ ያልተካተቱ ግለሰቦችን አስፈላጊነት ያብራራል።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ላይ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ:-

- በዚህ ሞጁል መጨረሻ ላይ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ:-
- የዲጂታል ፋይናንስ ጽንሰ ሐሳብን መረዳት
- ዲጂታል ፋይናንስ መጠቀም ለምን አስፈላጊ እንደ ሆነ ማብራራት
- የዲጂታል ፋይናንስ መጠቀምን አስፈላጊነት መለየት
- የተለያዩ የዲጂታል ዓይነቶችን መለየት
- የቢዝነስ ለውጥዎን በአግባቡ ለማስተዳደር ዲጂታል ፋይናንስን መጠቀም
- የዲጂታል ውጤቶችንና አገልግሎቶችን አግኝቶ በአግባቡ መጠቀም
- የዲጂታል ፋይናንስ ጥቅሞችን እና ጉዳቶችን መረዳት

ርዝመት

7 ሰዓታት

የሥልጠና መርጃዎች

- ፍሊፕቻርት
- ፖስተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ትምህርታዊ ቪዲዮዎች
- ማርከሮች
- ማስታወሻ ደብተር
- እርሳስ/ስክርቢቶ

የሥልጠና ዘዴዎች

- መንደርደሪያ
- ንግግር
- የዝግጅት አቀራረብ
- ተግባራዊ እንቅስቃሴ
- የጉዳይ ጥናቶች
- ውይይት
- ሚና መጫወት
- ኢ-ትምህርት

የሞጁል ይዘት

- ፍች
- ዲጂታል ፋይናንስ
- ቻናል
- የፋይናንስ ቴክኖሎጂዎች (ፊንቴክ - Fintech)
- የዲጂታል የገንዘብ አገልግሎቶች ዓይነቶች
- የዲጂታል ፋይናንስ አገልግሎት ጥቅሞች
- የዲጂታል ፋይናንስ ተግዳሮቶች
- የዲጂታል ፋይናንስ አገልግሎቶችን ፈተናዎች ማሸነፍ

መመሪያ

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ለ5 ደቂቃዎች በቡድን ተወያይታችሁ ለቡድን አጋሩ።

1. ዲጂታል ፋይናንስ ምን እንደ ሆነ ያብራራሉ?
2. የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ተጠቅመው ያውቃሉ? ከሆነ ተግባራዊ ልምድዎን ያካፍሉ።
3. በዲጂታል ፋይናንስ ውስጥ ያለውን ወቅታዊ አዝማሚያ እንዴት ያብራራሉ?

9.1 ፍችዎች/ትርጉሞች

ውድ ተሳታፊዎች፤

በ21ኛው ክፍለ ዘመን የፋይናንስ አገልግሎቶች ወደ ዲጂታል አጠቃቀም እየገሰገሱ ነው። ሐናና ኩማ የቴክኖሎጂ ተደራሽነት የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶች መሠረት መሆኑን ሊገነዘቡት ይገባል። በመረጃ ላይ የተመሠረተ የፋይናንስ ውሳኔ እንዲያደርጉ እና የተሻለውን የፋይናንሺያል ፍላጎት እንዲወስኑ ሐና እና ኩማ ጉዳዩ መልከ ብዙና የተለያዩ ቻናሎች መጠቀም እንደሚያስፈልግ ማወቅ አለባቸው። ይህ ክፍል እንደ ዲጂታል ፋይናንስ፣ ቻናሎች እና የፋይናንሺያል ቴክኖሎጂዎች ያሉ ቁልፍ ቃላትን ፍች ያቀርባል።

9.2. ዲጂታል ፋይናንስ

- ዲጂታል ፋይናንስ በጥሬ ገንዘብ ምትክ የኤሌክትሮኒክ ገንዘብ አጠቃቀምን ያመለክታል።
- የፋይናንስ አገልግሎቶችን ለማቅረብ ዲጂታል መንገዶችን መጠቀምን ይመለከታል።
- ዲጂታል ፋይናንስ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን (ለምሳሌ ሞባይል፣ ካርድ፣ ፖስ (POS) እና ኢ-ኮሜርስ) በመጠቀም የፋይናንስ አገልግሎትን የማሳለጥ ሂደትን ያመለክታል።
- አዳዲስ ቴክኖሎጂዎች በፋይናንስ መስክ ለአጠቃቀም ምቹ፣ ፈጣንና እና ዝቅተኛ ወጭ የሚያስወጡ የፋይናንስ አገልግሎቶችን ተጽእኖ የሚገልጽ ጽንሰ ሐሳብ ነው።

9.3. ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች (ዲኤፍኤስ)

- ዲኤፍኤስ እነዚህን አገልግሎቶች ለማቅረብ ወጭዎችን በመቀነስ የፋይናንሺያል ማካተትን ለማስተዋወቅ ዕድሎችን ለማረጋገጥ እንደ ውጤታማ ዘዴ በሰፊው ይታሰባል።
- ዲኤፍኤስ ከተለያዩ አቅራቢዎች እስከ የተለያዩ ተቀባዮች ድረስ የፋይናንስ አገልገሎትን ለማቅረብ ያለውን ሰፊ ቴክኖሎጂ ያመለክታል።
- ዲአፍኤስ የሚያመለክተው የተለያዩ የፋይናንስ አገልግሎቶችን (ክሬዲት፣ ቁጠባ፣ ብድር፣ ኢንሹራንስ እና ክፍያዎችን ጨምሮ) በዲጂታል የርቀት ዘዴ (ኢ-ገንዘብ፣ የሞባይል ገንዘብ፣ ካርድ ክፍያዎች እና የኤሌክትሮኒክስ ፈንዶች) ማስተላለፍ ነው። በካሽ ከመክፈል ወይም በተለመደው ገንዘብን በአካል ሂዶ ከባንክ ማስተላለፍ የተለየ ነው።

9.4. ቻናል

- ቻናል ማለት በሸማቾች (ለምሳሌ፣ ሐና እና ኩማ) እና በፋይናንሺያል አገልግሎት ሰጭዎች (ለምሳሌ፣ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ) መካከል ያሉ የአገናኞች ሥርዓት ነው።
- የፋይናንስ አገልግሎት ማስፈጸሚያ በር ነው (ለምሳሌ፣ ክሬዲት፣ ተቀማጭ ገንዘብ፣ ማስተላለፍ፣ ወዘተ.)።
- የደንበኞች የፋይናንስ አቅርቦ ከሚያደርግባቸው ጋር የሚገናኙበት ነጥብ ነው።
- ቢሮ፣ ሚዲያ፣ መሣሪያ ወይም አፕሊኬሽን ሊሆን ይችላል። በሰው መስተጋብር ወይም በስልታዊ (Front-end interface) ሊሠራ ይችላል።

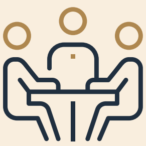

ውድ ተሳታፊዎች፤ ለዚህ የማሠልጠኛ ሞጁል ቻናልን የፋይናንስ አገልግሎት ወይም የባንክ አካውንታቸውን ለማግኘት ኩማና ሐና የፋይናንስ አገልግሎት ለማግኘት የሚጠቀሙበት ቦታ ነው።

ሁለት አይነት ቻናሎች አሉ። እነዚህም፡-

ሀ. ራስን ማስተናገድ፡- ኩማና ሐና የሌላ ማንም ሰው ጣልቃ ገብነት ሳይኖርባቸው የሚጠቀሙበት ቻናል ነው። ይህም የሚያመለክተው ቲፒ ሐና እና ኩማ ያለ ምንም የሰው መስተጋብር፣ ማለትም ሐና እና ኩማ ተወካይ ወይም የባንክ ሠራተኛ አያስፈልጋቸውም። የኢንተርኔት ባንኪንግ፣ የሞባይል ባንኪንግ እና በፋይናንሺያል ተቋማት የሚሰጡ ራስን የማስተናገድ (self-service) ተርሚናሎች አንዳንድ ምሳሌዎች ናቸው።

ለ. ኦቨር ዘካውንተር ቻናል (Over the counter channel)፡- ሐና እና ኩማ ከሠራተኛ ወይም ከሦስተኛው ወገን (ወኪል፣ነጋዴ) ጋር እንዲገናኙ የሚጠይቅ ቻናልን ያመለክታል። ለምሳሌ፣ የኤጀንሲው ባንኪንግ፣ ኤክስቴንሽን አገልግሎቶች።

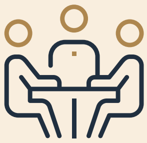

ውድ ተሳታፊዎች፣ በብዛት ጥቅም ላይ የዋሉት እንዴት እንደምንጠቀምባቸው እና ማን መጠቀም ቻናል እንደሚችል ከዚህ በታች ቀርበዋል። ከዚህ በታች እንደሚታየው ቻናሎች ራስን የማስተናገድ (self-service) ደንበኛው (ለምሳሌ፣ ሐና እና ኩማ) ኦቨር ዘካውንተር (over the counter) ከሠራተኞች ወይም ከሦስተኛ ወገን ተወካይ ወይም ነጋዴ ጋር የሚያገናኙ ሊሆኑ ይችላሉ።

በዲጂታል ፋይናንስ ውስጥ በብዛት ጥቅም ላይ የዋሉ ቻናሎች፡-

የቻናል ስም	የቻናል አይነት	ማን ከማን ጋር ይገናኛል	በቻናሉ የቀረቡ ተግባራት
ኤቲኤም	ራስን ማገልገል	ኤቲኤም	ገንዘብ ማውጣት፣ ቀሪ የሒሳብ ማወቅ፣ ክፍያ፣ ገንዘብ ማስቀመጥ
የበይነ መረብ ባንክ	ራስን ማገልገል	ኮምፒዩተር፣ ስልክ፣ ታብሌት፣ ኪዮስክ	ጥያቄዎች፣ የተላለፉ ክፍያዎች
ወኪል ባንክ	ኦቲሲ	የሦስተኛ ወገን ወኪል፣ነጋዴ፣ ስልክ፣ ፖይንት ኦፍ ሴል (ፖስ) (Point of sale (POS))፣ ሞባይል	ገንዘብ ማስቀመጥና ገንዘብ ማውጣት ዕሴት የጨመረ አገልግሎት ሽያጭ አገልግሎት፣ የይዘት ሽያጭ፣የሒሳብ ክፍያ
ተጨማሪ አገልግሎቶች (የመስክ ሠራተኛ፣ አነስተኛ ቅርንጫፍ፣ ተንቀሳቃሽ ቅርንጫፍ)	ኦቲሲ	የባንክ ሠራተኞች፣ የብድር መኮንን፣ ፖስ (POS)፣ ሞባይል	አካውንት መክፈቻ፣ ገንዘብ፣ ማስቀመጥ፣ ገንዘብ ማውጣት፣የብድር ማመልከቻ ጥያቄዎች
ኢ ዋሌት (ዋሌት)፣ ቅድመ ክፍያ ካርዶች፣ ሰቶር (store) ካርዶች	ራስን መርዳት	ስልክ፣ ኮምፒውተር፣ ነጋዴ፣ ኪዎስክ፣ ኤቲኤም፣ ወኪል፣ ካርድ	ጥያቄዎች፣ ማስተላለፎች፣ ክፍያዎች
ኢ ዋሌት መኒ፣ ቅድመ ክፍያ ካርዶች፣ የሱቅ ካርዶች	ራስን መርዳት + ኦቲሲ	ስልክ፣ ኮምፒተር፣ ነጋዴ፣ ኪዎስክ፣ ኤቲኤም (ATM)፣ ወዷል፣ ካርድ	ገንዘብ ማስቀምጥና፣ ገንዘብ፣ ማውጣት፣ ክፍያዎች፣ ማስተላለፎች
የጥሪ ማዕከል	ኦቲሲ	ስልክ	ጥያቄዎች፣ ማስተላለፎች፣ ክፍያዎች

9.5. የፋይናንስ ቴክኖሎጂዎች (ፊንቴክ - Fintech)

የፋይናንሺያል ቴክኖሎጅዎች የሚለው ቃል፣ የፋይናንሺያል አገልግሎቶችን አቅርቦትና አጠቃቀሙን ለማሻሻል እና አውቶማቲክ ለማድረግ የሚፈልግ አዲስ ቴክኖሎጂን ለመግለጽ ይጠቅማል። ይህ ጥቅም ላይ የዋለው ሐናና ኩማ የፋይናንሺያል ሥራቸውን እና የንግድ ሂደታቸውን በተሻለ ሁኔታ እንዲቆጣጠሩ ለማስቻል ነው። የፋይናንሺያል ቴክኖሎጂ በኮምፒተር እና በስማርት ስልኮች ጥቅም ላይ የሚውሉ ልዩ ሶፍትዌርና አልጎሪዝም ውሕደት ነው።

9.6. የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎት አይነቶች

ውድ ተሳታፊዎች፣ ዲኤፍኤስ የተለያዩ ምርቶችን፣ አፕሊኬሽኖችን፣ ሂደቶችን እና የቢዝነስ ሞዴሎችን ያካትታል። ሐናና ኩማ በተለያዩ ሁኔታዎች ሊጠቀሙባቸው ከሚችሏቸው የተለመዱ የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶች ውስጥ የተወሰኑት ከዚህ በታች ባለው ሠንጠረዥ ውስጥ ተዘርዝረዋል።

ምስል 10:- ዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች

ዲኤፍኤስ	ትርጉም
 1. ሞባይል ባንኪንግ	• ተለምዷዊ የባንክ አገልግሎቶችን ለማግኘት የሞባይል ስልክ መጠቀም ነው። • ይህ ሁለቱንም የግብይት እና ኢ-ግብይት አገልግሎቶችን ማለትም የፋይናንሺያል መረጃዎችን መመልከት እና የፋይናንሺያል ግብይቶችን መፈጸምን ያጠቃልላል። አንዳንድ ጊዜ 'ኤም (m)-ባንኪንግ' ተብሎ ይጠራል። • ለመረጃ፣ ጥያቄ፣ ለማስተላለፍ ለክፍያ አገልግሎቶች የሚውል ራስን የማስተናገድ (self-service) DFT ነው።
 2. የሞባይል ገንዘብ አገልግሎት/የሞባይል ፋይናንስ አገልግሎት)	• በሞባይል ስልክ የሚገቡ ኢ-ዋሌት (wallet) ተብሎ በተሰበሰበ የባንክ አካውንት ላይ ቨርቹዋል (virtual) ሒሳብ በማውጣት የቀረበ ነው። አብዛኞቹ የሞባይል ገንዘብ አቅራቢዎች የሞባይል ገንዘብ ኦፕሬተሮች ወይም የክፍያ አገልግሎት ሰጭዎች ፒኤስፒዎች (PSPs) ናቸው። • የሞባይል ስልኮች ገጠር ውስጥ ላሉ አነስተኛ ንብረት ያላቸው ህብረተሰቦች የፋይናንስ አካታችነትን ሊያስፋፉ ይችላሉ።
 3. ፖይንት ኦፍ ሴል (Point of sale (POS))	• ደንበኛ ለነጋዴው በሸቀጦች እና አገልግሎቶች ክፍያ በሚከፍልበት ጊዜ የካርድ ክፍያን ለማስኬድ የሚያገለግል ኤሌክትሮኒካዊ መሣሪያ ነው። • የፖስ መሣሪያ ግብይቱን ለማሳለጥ የሚችል ሶፍትዌር የሚያሄድ (ቋሚ ወይም ሞባይል) ሃርድዌር (hardware) ነው። • በመጀመሪያ የተዋቀሩ መሣሪያዎች ወይም ፒሲዎች ሲሆኑ፣ ነገር ግን ከጊዜ ወደ ጊዜ ሞባይል ስልኮች፣ ስማርት ስልኮችን እና ታብሌቶች ተጨምረዋል።

 4. የሞባይል ፖይንት ኦፍ ሴል (MPOS)	• እንደ ካሽ፣ ሬጂስተር ወይም ሽቦ አልባ ኤሌክትሮኒክ ፖስ (POS) ተርሚናል የሚያገለግል ስማርት ፎን፣ ታብሌት ወይም ሽቦ አልባ መሣሪያ ነው። • በሕይወት ላይ ግብይቶችን ለሚወስዱ ቢዝነሶች ጠቃሚ ነው።
  5. አውቶማቲክ ቴለር ማሽን (ኤቲኤም)	• የፋይናንስ ተቋም ደንበኞች የሰው ገንዘብ ተቀባይ፣ ፀሐፊ ወይም የባንክ ከፋይ ሳያስፈልጋቸው የገንዘብ ልውውጥ እንዲያደርጉ የሚያስችል የኤሌክትሮኒክ የቴሌኮሙኒኬሽን መሣሪያ ነው። • ኤቲኤም ደንበኞችን በመግነጢሳዊ ወይም በቺፕ ላይ በተመሠረተ ካርድ ደንቦችን ይለያል፤ ደንበኛው ፒን ቊጥር ካስገባ በኋላ ማረጋገጫው ይከሰታል። • አብዛኞች ኤቲ ኤ ሞች ደንበኞች ከባንካቸው ወጭ ከሆኑ ማሽኖች ጋር መረብ ስለተያያዙ ገንዘብ ማውጣት ይችላሉ፤ አንዳንዴ ጊዜ ግን ዝግ ሲስተሞች ሊኖሩ ይችላሉ። • ኤቲኤሞች ከጋባዥ (host) ወይም ሞደም፣ በኪራይ የተያዘ መሥመር ወይም ኤዲኤስኤል (ADSL) ጋር የተገናኙ ናቸው።
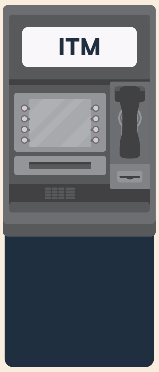 6. ኢንተራክቲቭ ቴለር ማሽን (አይ.ቲ.ኤም)	• አይ. ቲ. ኤም የታች ስክሪንና ቪድዮ ቴክኖሎጂ ውሕድ ሆኖ የፊት ለፊት ባንኪንግ የሚተካ የርቀት ባንኪንግ ነው። • አይ ቲ ኤሞች የተለመደውን የባንክ አሠራር ሙሉ በሙሉ ሊተኩ ይችላሉ፤ ወይም ደግሞ በአንድ ትልቅ ቦታ የተወሳሰቡ ችግሮችን ሊፈቱ የሚችሉ ሠራተኞች አጠገብ ሊቀመጡ ይችላሉ።

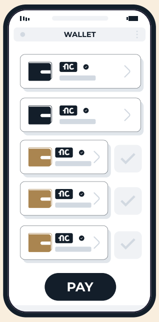

7. ኤሌክተሮኒክ ገንዘብ (ኢ.መኒ)

- በኢ-ዋሌት (e-wallet) ወይም ካርዶች የመሰሉ አካውንቶች ውስጥ የተያዘ ተቀማጭ ዕሴት ነው።
- የታዘዘው ኢ-ገንዘብ አጠቃላይ ዕሴት ከአንድ ወይም ከዚያ በላይ ባሉ ባንኮች ካለው ፈንድ ጋር መመጣጠን አለበት፤ ብዙ ጊዜ በtrust የተያዙ መሆን አለባቸው፤ ምክንያቱም የኢ.ዋሌቱ አገልግሎት ካልሠራ ተጠቃሚዎች ገንዘቡን ለማግኘት እንዲችሉ ነው።

9.7. ከኤቲኤም ገንዘብ ለማውጣት የምንከተላቸው ርምጃዎች

ሐና፣ ኩማ፣ መሰረት እና ዮሐንስ ደንበኞች ከሆኑበት ንግድ ባንክ የኤቲኤም ካርድ ወስደዋል። ለመጀመሪያ ጊዜ ካርድ እንደያዙ፣ ተጠቃሚዎች የኤቲኤም አገልግሎት ሠራተኞችን እንዴት ገንዘብ እንደሚያወጡ እንዲያብራሩላቸው ጠይቀዋል። በዚህም መሠረት፣ ሠራተኞቹ ኤቲኤምን ተጠቅመው ገንዘብ ለማውጣት የሚከተሉትን ደረጃዎች እንዲከተሉ መክረዋቸዋል:-

ደረጃ 1:- የኤቲኤም ካርዱን ያስገቡ

ደረጃ 2:- ቋንቋውን ይምረጡ

ደረጃ 3:- ባለ 4 አሃዝ የኤቲኤም ፒን ያስገቡ

ደረጃ 4:- የአገልግሎት አይነት ይምረጡ

- መውጣት
- ለብዙ የተዘረዘሩ አካወንቶች ማውጣት
- ዐጭር መግለጫ
- ያለዎትን ገንዘብ ማወቅ
- ማስተላለፍ
- ወደ ሌላ ካርድ ማስተላለፍ
- ፈጣን ገንዘብ
- የፒን ለውጥ
- የፒን እገዳን ማንሣት

ደረጃ 5:- የአካውንቱን አይነት ይምረጡ

ደረጃ 6:- የሚወጣውን ገንዘብ መጠን ያስገቡ

ደረጃ 7:- ገንዘቡን ይውሰዱ

ደረጃ 8:- አስፈላጊ ከሆነ የታተመ ደረሰኝ ይውሰዱ

ደረጃ 9:- ካርዱን ይውሰዱ

9.8. ፖስ (POS) መጠቀም ለጥቃቅን አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች ያለው ጥቅሞች

ኤ.ቲ.ኤም ከመጠቀማቸው ባሻገር ኩማና ሐና ከካፌው በሥራ በተወጠሩ ደንበኞች በፖስ ክፍያ መቀበል ይፈልጋሉ። ስለሆነም በአቅራቢያቸው ካለው ባንክ ባለሙያ የበለጠ ማብራሪያ ለማግኘት ፈልጉ። ባለሙያውም የሚከተሉትን የፖስ (POS) ጥቅሞች ነግሯቸዋል፡-

1. ክፍያዎች በኤሌክትሮኒክ መንገድ ስለሚተላለፉ በካሽ አያያዝ ወጭ ላይ ቅናሽ ይገኛል።
2. ካፌው የካርድ ባለቤቶችን ለመሳብ ያስችለዋል፤ በዚህም የደንበኞች መሠረት ይጨምራል።
3. የካፌውን የሽያጭ መጠን ይጨምራል።
4. ከተጭበረበሩ ቼኮችና ከሐሰተኛ ብሮች ጋር የተያያዙ አደጋዎችን ይቀንሳል።
5. በፖስ (POS) ሪፖርቶች እና በባንክ መግለጫዎች የዕለት ተዕለት ግብይቶችን ለመቆጣጠር ያስችላል።
6. ዘመናዊ የመክፈያ መንገድ ተጠቃሚ መሆን በራሱ በካፌው ላይ ጥሩ ምስል ይጨምራል።

9.9. የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች ጥቅሞች

መንደርደሪያ

መመሪያ፡- በሚከተለው ነጥብ ላይ ለአምስት ደቂቃ በቡድን ተወያዩና ለዋናው ቡድን አካፍሉ።

ለካፌው መሳካት የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶችን ጥቅሞች ለዩ።

ውድ ተሳታፊዎች፤

የዲጂታል ፋይናንስ አስፈላጊነት ከህብረተሰቦችና ምጣኔ ሀብቶች ዲጂታላይዜሽን ጎን ለጎን እየሔደ ነው።

- ግለሰቦች ዲጂታል ቴክኖሎጂን በሕይወታቸው ውስጥ መጠቀምና አገልግሎቶችን በቀላሉ ለማግኘት ሁልጊዜ ይጥራሉ።
- ዲጂታላይዜሽን ማለት የሕዝብ ባለሥልጣኖች የፋይናንስ ግንዛቤ ፕሮግራማቸውን ለማሳደግ ነው።

የዲጂታል ፋይናንስ የተለመደ የጋራ ጥቅሞች ከዚህ በታች ባለው ሥዕል ተጠቃልለዋል።

ምስል 11፡- የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች

- የቢዝነስ ምርታማነትን ያጠናክራል፤ የገበያ መዳረሻዎን ያሻሽላል
- አዳዲስ ገበያዎችን እና የመተዳደሪያ ዕድሎችን ይከፍታል
- የገንዘብ አያያዝ ችሎታዎን ይደግፋል
- በኤሌክትሮኒክ መንገድ ገንዘብ ለማከማቸት አስተማማኝ ቦታ ይሰጣል
- ማህበራዊ ቅርርብን ይቀንሳል፤ የወረርሽን ስርጭት ስጋቶችን ይቀንሳል
- የመረጃ ግልፅነትን ያመጣል
- ደኅንነትን ይጨምራል

- ገቢን ለመገመት እና አደጋዎችን ለመገምገም የሚያገለግል የግብይት መረጃ ያመነጫል
- ከየትኛውም ቦታ ሆነው በኤሌክትሮኒክ መሣሪያዎች ላይ የባንክ ተለዋዋጭነትን እንዲያውቁ ያስችልዎታል
- የቢዝነስ ልውውጥ ወጭዎን ይቀንሳል
- እንደ ብድር እና የመድን ዕቅዶች ያሉ ሰፊ የፋይናንስ አገልግሎቶች ለማግኘት ያስችለዋታል
- የተሻለ ውሳኔ ለማድረግ ያስችላል
- ለፋይናንሺያል አካታችነት በር ይሰጣል
- የደንበኛ ልምድን ያሻሽላል

9.10. የዲጂታል ፋይናንስ ተግዳሮቶች

መንደርደርያ

መመሪያ፡- በሚከተለው ርእስ ላይ ለአምስት ደቂቃዎች በቡድን ተወያዩ እና ለዋናው ቡድን አካፍሉ።

እንደ ካፌው ባሉ ቢዝነስ አፈጻጸም ላይ የዲጂታል ፋይናንስ አገልግሎቶች ተግዳሮቶችን ለዩ።

ውድ ተሳታፊዎች፤

- የዲጂታል ፋይናንሺያል ፈጣን መስፋፋት የተለያዩ አዳዲስ አደጋዎችን እንዲሁም አዳዲስ ነባር አደጋዎች በወጣቶችና ጥቃቅን አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዞች ይጋረጣል። ለኢትዮጵያ የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች አስቸጋሪ ያደረጉት፣ ከሌሎች የምሥራቅ እና የደቡብ አፍሪካ ያላደጉ አገሮች አንጻር በስፋት አለመግባቱ ነው (UNCDF, 2022)። ይህም በዋነኝነት የሞባይል ገንዘብ አፈጻጸም ዝቅተኛ መሆን ነው። ይህም የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ለማግኘት እና ለመጠቀም በክልሉ ውስጥ ዋናው አንቀሳቃሽ ነው።
- ዲጂታል ፋይናንስ እንደ ማጭበርበር ወይም በዕዳ መዘፈቅ ያሉ ባሕላዊ አደጋዎችን ያስከትላል። ይህም በቢዝነስ ላይ አዳዲስ አደጋዎችን ይጨምራል።

የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶች ዋና ተግዳሮቶች ከዚህ በታች ባለው ሥዕል ተጠቃለዋል።

በኢትዮጵያ የዲጂታል ፋይናንስ ተግዳሮቶች

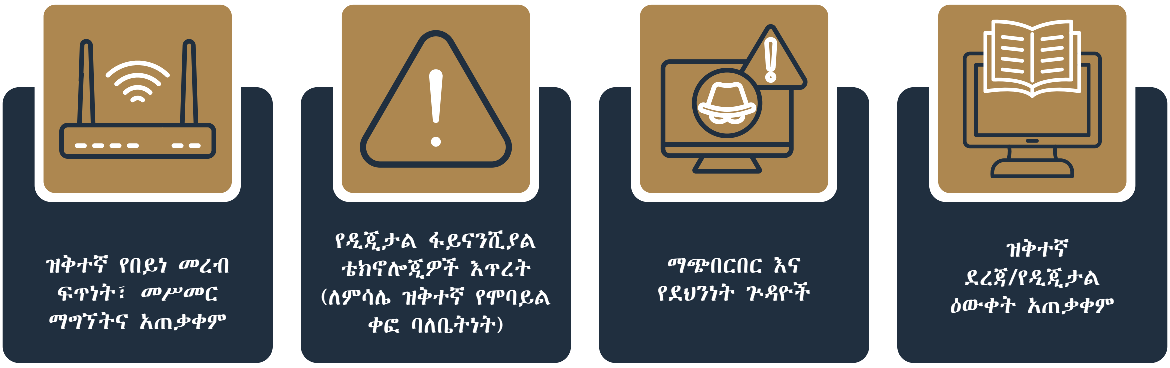

አንዳንድ ሌሎች ተግዳሮቶች፡-

1. የዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶችን የመጠቀም አደጋ

- እንደ ሞባይል ባንክ ላሉ ዲጂታል አገልግሎቶች የደህንነት እና የግል ምስጢር (privacy) ስጋቶች ግለሰቦች እና ዲኤፍኤስን እንዳይጠቀሙ ሊያደርጋቸው ይችላል።

2. ስለ ዲኤፍኤስ ጥቅሞች አነስተኛ መረጃ

- ስለ ዲኤፍኤስ ጥቅሞች ትክክለኛ መረጃ አለማግኘት ግለሰቦች እና ቢዝነሶች ዲኤፍኤስን እንዳይጠቀሙ እንቅፋት ይሆናሉ።

3. የሕግ እና የቁጥጥር ጉዳዮች

- የዲጂታል አገልግሎቶች የሕግ እና የቁጥጥር ማዕቀፍ ወይም መመሪያዎች አለመኖር አደጋዎችን ይጨምራል። ይህም ሸማቾች የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን በብቃት እንዲጠቀሙ አያበረታታም።

4. ያለመጠቀም ችግር (dormancy)

- የተመዘገቡ የሞባይል/ዲጂታል አገልግሎት ተጠቃሚዎች የሞባይል እና ሌሎች ዲጂታል አገልግሎቶችን ያለመጠቀም ጉዳይ የዲኤፍኤስን ውጤታማ እና ስኬታማ ትግበራ ሊቀንስ ይችላል።

9.11. የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ተግዳሮቶች ማሸነፍ

ውድ ተሳታፊዎች፤ የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ተግዳሮቶች ለማሸነፍ የሚከተሉትን ዘዴዎች መተግበር ይችላሉ።

ውድ ተሳታፊዎች፤

የሚያጋጥሟችሁን የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶች ተግዳሮቶች ለማሸነፍ የምትጠቀሙባቸው ዘዴዎች በቡድን ተወያዩ እና ውጤቱን ለሌሎች ተሳታፊዎች አሳውቁ።

ምስል 12፦ የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ተግዳሮቶች ማሸነፍ የሚያስችሉ ዘዴዎች

1. የደንበኛ መለያ እና ማረጋገጫ (CIV) ዘዴ ዕቅዶችን መጠቀም
2. በዲጂታል የፋይናንስ አገልግሎቶች ላይ እምነት መገንባት
3. ከፍተኛ ፍጥነት ያለው ብሮድባንድ፣ ሦስተኛ ትውልድ (3ጂ) እና አራተኛ ትውልድ (4ጂ) ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም
4. ለወጣቶች እና የጥቃቅን አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዝ ኦፕሬተሮች የዲጂታል ፋይናንሺያል ዕውቀትን ማስተዋወቅ
5. የወጣቶች እና ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተርፕራይዝ ኦፕሬተሮች ከፍተኛ ፍጥነት ያለው የሞባይል ሽፋን ተደራሽነት መጨመር
6. የተጠቃሚውን ፕራይቬሲ (privacy) ስጋቶች ለመፍታት አስተማማኝ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም እና
7. የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎት ተጠቃሚዎችን የፋይናንስ ግብይቶችን ለመቆጣጠር ቴክኖሎጂዎችን እንዲጠቀሙ ማበረታታት።

9.12. ማጠቃለያ

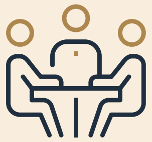

ውድ ተሳታፊዎች፣ በዚህ ሞጁል ውስጥ ስለ ዲጂታል ፋይናንስ ጽንሰ ሐሳብ እና ተግባራዊነት ተምራችኋል። ሞጁሉ የዲጂታል ፋይናንስ ዓላማን ያብራራል። የፋይናንሺያል ሲስተም አገልግሎቶችን ተለዋዋጭ ሁኔታዎችን ያስተዋውቃል። ለውጡን የሚገፉፉ እና የሚያደናቅፉ ምክንያቶችንም ተብራርተውበታል። ቴክኖሎጂ በሁሉም የፋይናንሺያል አገልግሎቶች ላይ ያለውን ተጽእኖ በማብራራት የፋይናንሺያል ቴክኖሎጂን ምንነት ይገልጻል። ሞጁሉ ዲጂታል ፋይናንስ ለወጣቶች ጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ኢንተረፕራይዞች፣ እንዲሁም ከባንክ ተጠቃሚነት ውጭ ሲሆኑ ወይም የተገለሉ ግለሰቦች ያለውን ጠቃሜታ ይተነትናል።

በዲጂታል ፋይናንስ ሞጁል ውስጥ የተብራሩት ቁልፍ ጉዳዮች እንደሚከተለው ተጠቃለዋል:-

- ዲጂታል ፋይናንስ በጥሬ ገንዘብ ምትክ የኤሌክትሮኒክስ ገንዘብ አጠቃቀምን ያመለክታል፤ የፋይናንስ አገልግሎቶችን ለማቅረብ የዲጂታል መንገዶችን መጠቀምን ያመለክታል፤ ዲጂታል ፋይናንስ አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን (ለምሳሌ ሞባይል፣ ካርድ ፖስ (POS)፣ ኢ-ኮሜርስ) በመጠቀም የፋይናንስ አገልግሎቶችን የመለወጥ ሂደት ነው። አዳዲስ ቴክኖሎጂዎች በፋይናንስ ዘርፍ ለአጠቃቀም ምቹ፣ ፍጥነት እና ዝቅተኛ ወጭ የፋይናንስ አገልግሎትን ተደራሽ በማድረግ ላይ የሚያደርሱትን ተጽእኖ የሚገልጽ ጽንሰ ሐሳብ ነው።
- ቻናል ማለት በሸማቹ እና በፋይናንሺያል አገልግሎት ሰጭው መካከል ያለው የማገናኘት ሥርዓት ነው። ለፋይናንስ አገልግሎትም ማሳለጫ መግቢያ በር ነው። ደንበኞቹ የፋይናንስ አገልግሎት ማግኘት የሚችሉበት ቦታ ነው። ይህም ቢሮ፣ ሚዲያ፣ መሣሪያ ወይም አፕሊኬሽን ሊሆን ይችላል። በሰዎች መስተጋብር ወይም ስልታዊ በሆነ መስተጋብር ሊሆን ይችላል።
- የፋይናንሺያል ቴክኖሎጂ፣ የፋይናንሺያል አገልግሎቶችን አቅርቦት እና አጠቃቀም ለማሻሻል የሚያገለግል አዲስ ቴክኖሎጂን ለመግለጽ ይጠቅማል። የፋይናንሺያል ሥራዎን እና የቢዝነስ ሂደቶችን በተሻለ ሁኔታ እንዲቆጣጠሩ ለማስቻል ጥቅም ላይ ይውላል። ፊንቴክ በልዩ ሶፍትዌሮች እና አልጎሪዝሞች የተዋቀረ በኮምፒውተሮች እና ስማርት ስልኮች ላይ ሥራ ላይ የሚውል ነው።
- ዲኤፍኤስ ወጭዎችን በመቀነስ የፋይናንሺያል ማካተትን ለማስተዋወቅ ዕድሎችን የሚሰጥ ውጤታማ ዘዴ ተብሎ በሰፋት ይወሰናል። ዲኤፍኤስ የፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ከብዙ አቅራቢዎች ወደ ተለያዩ ዲጂታል የርቀት ተጠቃሚዎች ለማድረስ ያሉትን ቴክኖሎጂዎች ያመለክታል። ዲኤፍኤስ የተለያዩ የፋይናንስ አገልግሎቶችን (ክሬዲት፣ቁጠባ እና ብድር፣ ኢንሹራንስ እና የክፍያ አገልግሎቶችን ጨምሮ) ያመለክታል። በዲጂታል የርቀት መንገዶች (በኢ-ገንዘብ፣ በሞባይል ገንዘብ፣ በካርድ ክፍያ እና በኤሌክትሮኒክስ ፈንዶች) ማስተላለፍን ይጨምራል። ዲኤፍኤስ ከጥሬ ገንዘብ ክፍያዎች ወይም ባንክ ቅርንጫፍን ከባሕላዊ የፋይናንስ አገልግሎቶች በተቃራኒው ነው።
- ሞባይል ባንኪንግ የሞባይል ስልክን በመጠቀም መደበኛ የባንክ አገልግሎቶችን ማግኘት ማለት፣ ግብይት እና ግብይት ያልሆኑ አገልግሎቶችን የሚሸፍን ሲሆን፣ ለምሳሌ የፋይናንሺያል መረጃዎችን ማየት እና አንዳንድ ጊዜ የፋይናንሺያል ግብይቶችን መፈጸም ሊሆን ይችላል፤ 'ኤም-ባንኪንግ' ተብሎም ይጠራል።
- የፖስ (POS) ደንበኛው ለሸቀጦች እና አገልግሎቶችም ለነጋዴዎች ክፍያ በሚሰጥበት ጊዜ የካርድ ክፍያዎችን ለማስኬድ የሚያገለግል ኤሌክትሮኒክ መሣሪያ ነው።
- አውቶማቲክ ቴለርማሽን (ኤቲኤም) የፋይናንስ ተቋም ደንበኞች የሰው ገንዘብ ተቀባይ፣ ፀሐፊ ወይም የባንክ ሠራተኛ ሳያስፈልጋቸው የገንዘብ ልውውጥ እንዲያደርጉ የሚያስችል የኤሌክትሮኒክስ ቴሌኮሙኒኬሽን መሣሪያ ነው።
- ኤሌክትሮኒካዊ ገንዘብ (ኢ-ገንዘብ - ኤም) እንደ ኢ-ዋሌት (wallet) ወይም በካርዶች ውስጥ ባሉ ሒሳቦች ውስጥ የተከማቸ ዕሴት ነው።
- የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎት አንዳንድ ጥቅሞች አሉት። የቢዝነስ ምርታማነትን ያጠናክራል፣ የገበያ መዳረሻዎን ያሻሽላል፣ አዲስ የገበያ እና የመተዳደሪያ ዕድሎችን ይከፍታል፣ እንዲሁም የገንዘብ አያያዝ ችሎታዎን ይደግፋል።
- በመጨረሻም የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎት ዋና ተግዳሮቶች ዝቅተኛ የኢንተርኔት ፍጥነት፣ ግንኙነት እና አጠቃቀም፣ የዲጂታል ፋይናንሺያል ቴክኖሎጂዎችን አለማግኘት፣ ማጭበርበር እና የደህንነት ጉዳዮች እና ዝቅተኛ የዲጂታል አጠቃቀም ዕውቀት ይገኙበታል።

9.13. በዲጂታል ፋይናንስ ላይ የሚመለሱ ጥያቄዎች

ውድ ተሳታፊዎች፤

1. ስለ ዲጂታል ፋይናንስ ጽንሰ ሐሳብ በዚህ ሞጁል ውስጥ በተማራችሁት ደስተኛ ናችሁ?
2. ከላይ የቀረቡት የጽንሰ ሐሳባዊ እና የንድፈ ሐሳባዊ ማብራሪያዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት የሚረዱ ይመስላችኋል? እንዴት? አብራሩ።
3. አሁን በዲጂታል ፋይናንስ ላይ በተወሰነ ደረጃ የተሻለ ግንዛቤ አላችሁ? ቢዝነስ ለማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. የዲጂታል ፋይናንሺያል አገልግሎቶችን ጥቅሞችን በመለየት ተወያዩና ለቢዝነስዎ እና ለቤተሰብዎ ስላለው ጠቀሜታ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ቢዝነስዎ ውስጥ ከተገለጹት መረጃዎች መካከል ምን ያህሉን በተግባር ሊያውሉ ይችላሉ?

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቍጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቍጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቍጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቍጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቍጥር 5 --------ቡድን 5

10 ሞጁል አሥር

የአደጋ አስተዳደር እና ኢንሹራንስ

እንኳን ወደ ሞጁል አሥር በደህና መጡ። በዚህ ሞጁል ውስጥ የአደጋን ጽንሰ ሐሳብ እንዲሁም ግለሰቦችን እና ቢዝነሶችን የሚመለከቱ የተለያዩ የአደጋ አይነቶችን ይገነዘባሉ። በተጨማሪም የመድን እና የጡረታ ዕቅዶችን እንደ አደጋ አስተዳደር መሣሪያዎች እንዴት እንደሚጠቀሙ ይማራሉ።

የሥልጠናው ግቦች

በዚህ ሞጁል መጨረሻ ላይ ተሳታፊዎቹ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ:-

- አደጋን እና የተለያዩ ቢዝነስ አደጋዎችን ይረዳሉ።
- በአደጋ አስተዳደር ሂደቶች ውስጥ ያሉትን ደረጃዎች ይለያሉ።
- ስለአደጋ አስተዳደር የተለያዩ መሣሪያዎችን ያውቃሉ።
- አደጋዎችን ለመቆጣጠር የተለያዩ መድን አይነቶችን እንዴት መጠቀም እንደሚቻል ያብራራሉ።
- ለእርጅና/ለጡረታ ማቀድን ይረዳሉ።

የሥልጠና ዘዴዎች

- መንደርደሪያ
- የዝግጅት አቀራረብ
- የተግባር እንቅስቃሴ
- የጉዳይ ጥናቶች
- ውይይት
- ሚና መጫወት

የሥልጠና መርጃዎች

- ፖስተሮች
- ፕሮጀክተሮች
- ነጭ ሰሌዳ
- ማስታወሻ ደብተር
- እርሳስ/ስክርቢቶ

ሞጁል ይዘት

- አደጋን መረዳት
- የአደጋ አይነቶች
- መድን እንዴት ይሠራል?
- የጡረታ ዕቅድ

ርዝመት

4 ሰዓታት

10.1. ስጋት ምንድን ነው እና ስለ ስጋት አስተዳደር ምን ያውቃሉ?

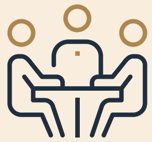

ውድ ተሳታፊዎች፤ ስለ አደጋ ማወቅ በፋይናንሺያል ትምህርት ውስጥ ወሳኝ አካል ነው። ብዙ ግለሰቦች ስለሚያጋጥሟቸው አደጋዎች ግንዛቤ ዝቅተኛ የአደጋ አስተዳደር መሣሪያዎች ዕውቀት የላቸውም። ስለ አደጋና አደጋ አስተዳደር ያለዎትን ዕውቀት ለመመዘን በራስዎ ግለ ትንተና እንጀምር።

ከታች ያለውን እያንዳንዱን መግለጫ ያንብቡና ከእርስዎ የራስ መተማመን ጋር የሚዛመደውን ቊጥር ይምረጡ። ደረጃ 1 (ከዝቅተኛ) እስከ ደረጃ- 4 (ከፍተኛ)። ምንም አይነት የተሳሳቱ መልሶች የሉም። Read each statement below and select the number that corresponds with your level of confidence, level 1 (least) to 4 (most). There are no wrong answers.

1.	ከትንሽ ቢዝነስ ጋር የተያያዙትን የተለመዱ አደጋዎች መለየት እችላለሁ።	1	2	3	4
2.	በአነስተኛ ቢዝነስ አደጋ ላይ ተጽእኖ የሚያሳድሩትን ውጫዊ እና ውስጣዊ ሁኔታዎችን መለየት እችላለሁ።	1	2	3	4
3.	ለአነስተኛ ቢዝነስ አደጋ ሊያስከትሉ የሚችሉ ሁኔታዎችን መለየት እችላለሁ።	1	2	3	4
4.	ለአነስተኛ ንግድ የተለመዱ የአደጋ የማስጠንቀቂያ ምልክቶችን መለየት እችላለሁ።	1	2	3	4
5.	ለአነስተኛ ንግድ የአደጋ አስተዳደር ማቀድ፣ መተግበር፣ መከታተል እና መገምገም እችላለሁ።	1	2	3	4

10.2 ስጋትን መረዳት

አደጋ ማለት፣ የመክስር ወይም የመጎዳት አጋጣሚ ነው። ሁሉም አደጋዎች ከአሉታዊ ምንጮች አይመጡም። አደጋዎች ከአዎንታዊ ምንጮች ወይም እንደ መስፋፋት እና ዕድገት ካሉ ዕድሎች ሊመጡ ይችላሉ። እነዚህም የተወሰነ የአደጋ ደረጃ አላቸው።

10.3. የአደጋ አይነቶች

ቢዝነስዎ ለውስጣዊ አደጋዎች (ድክመቶች) እና ውጫዊ አደጋዎች (ስጋቶች) የተጋለጠ ነው፤ “ሁሉንም ባይሆን በአብዛኛው የውስጥ አደጋዎችን መቆጣጠር ይችላሉ። ነገር ግን፣ ውጫዊ አደጋዎች ሙሉ በሙሉ ከቁጥጥርዎ ውጭ ሊሆኑ ይችላሉ። ምንም እንኳን አብዛኛውን የውስጥ አደጋ ቢቆጣጠሩና ተጽእኗቸውን ለመቀነስ ወይም ለማስወገድ ቢችሉም፣ ያለማስጠንቀቂያ የሚመጡና በቢዝነስዎ ላይ ተጽዕኖ ሊያሳድሩ የሚችሉ ብዙ ውጫዊ አደጋዎች አሉ።

ይህም በቅርብ ዓመታት ውስጥ በደንብ እንደተማርነው ትልቅ ጥፋቶች ወይም ዓለም አቀፍ ወረርሽኝን የመሳሰሉትን ሊጨምር ይችላል።

ውስጣዊ አደጋዎች	ውጫዊ አደጋዎች
ከሰው ጋር የተዛመደ አደጋ በንግድዎ ላይ ያለው የሰዎች ድርሻ ተፈጥሮዊ የስጋት ምንጭ ነው። ሰዎች ሊፈጥሯቸው ከሚከተሉት ጥቂቶቹ መካከል:- • ሕመም ወይም ሞት:- የቢዝነስ ባለቤቱ ወይም የአመራር ቡድን አባል ሊታመም እና ለወራት ላይሠራ ይችላል። የእነርሱ ሞት ለድርጅቱ የበለጠ ስጋት ይፈጥራል። • ሌብነት እና ማጭበርበር:- አብዛኞቹ ቢዝነሶች ሐቀኛ የሰው ኃይል እንዲኖራቸው ይፈልጋሉ። ነገር ግን፣ ሠራተኞች ስርቆት እና ማጭበርበር ለቢዝነስዎ ጉልህ አደጋዎች ናቸው። • ዝቅተኛ የሠራተኛ ሞራል:- ደስተኛ ያልሆኑ ሠራተኞች በቸልተኝነት ወይም ሆን ተብሎ በሚሠሩ ተግባራት ገንዘብ ሊያስወጡዎት ይችላሉ። ለምሳሌ፤ ለዕቃ ዝርዝር ማዘዙን የረሳ ሠራተኛ፣ ለሽያጭዎ ስጋት ሊፈጥር ይችላል፤ ምክንያቱም የኋላ ትእዛዝ መሰረዝ ያስከትላል።	**የገበያ እና የውድድር አደጋዎች:-** ገበያው ራሱ ትንሽ ቢዝነስ ለአደጋ ሊያጋልጥ ይችላል። ይህ ፊት ለፊትዎ ላይ አዲስ ተፎካካሪ ሲከፍት፣ የሸቀጦች የጅምላ ዋጋ ሲያሻቅብ፣ የዋጋ ተመን ግፊቶች፣ የአቅርቦት ሰንሰለት መናጋት እና የቸርቻሪዎች መለዋወጥ ሊሆን ይችላል። ቁልፍ ሠራተኞች ጠቃሚ ደንበኞች ይዘው ወደ ተፎካካሪዎ ሊሄዱ ይችላሉ። ይባስ ብለው በትክክል ካልተከላከሉ አንዳንድ የንግድ ምስጢሮችን ሊወስዱ ይችላሉ። በከፍተኛ ፉክክር ገበያ ውስጥ የኪራይ ጭማሪ በድንገት ሊያሻቅብ ይችላል። የመገልገያ ቁሳቁሶች ዋጋ ሊያድግ ይችላል። ሁለቱም ዋጋ እንዲጨምሩ ስለሚያስገድድዎ በሽያጭ ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ይኖራቸዋል። የደንበኞች ሁኔታ ሳይጠብቅ ሊቀየር ይችላል። በደህናውም ቢሆን ደንበኞች ወረተኛ ሊሆኑ ይችላሉ (የጊዜውን ፋሽን ለማባረር)። የሕዝቡ ባሕል መቀየር በትርፋማነት ቢዝነስዎን ለማስቀጠል ያለውን አደጋ ይጨምራል።
የመሣሪያዎች እና የመረጃ ቴክኖሎጂ አደጋዎች ኮምፒዩተር ሲስተሞች፣ ማሽነሪዎች ወይም ተሽከርካሪዎች የሚቆዩበት ጊዜ ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ ሊያስወጣዎ ይችላል። ለእነዚህ ንብረቶች ምትክ መርሐ ግብር ማውጣት ጊዜን ወይም ውድ ጥገናን ወይም ድጋፍን ለማስወገድ ይረዳዎታል፤ በእርጅና ምክንያት ለሚተኩ መለዋወጫዎች እንዲሁ።	**የቢዝነስ አካባቢ ስጋቶች** በቢዝነስዎ ዙሪያ የሚፈጠሩት ነገሮች በቢዝነስዎ ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ ሊያሳድሩ ይችላሉ። ይህ በፌዴራል፣ በክልል፣ በሀገር እና በከተማ ሕጎች እና ድንጋጌዎች ላይ የሚደረጉ ለውጦችን ሊያካትት ይችላል። አዲስ የጤና እና ደህንነት ፕሮቶኮሎች ሊተገበሩ ይችላሉ፤ ወይም ከተማው ፍተሻውን ኡደቱን ከፍ ሊያደርግ ይችላል።
ቁስ አካላዊ አደጋዎች እሳት፣ ጎርፍ፣ የመብራት መቆራረጥ፣አውሎ ንፋስ እና ሌሎች አደጋዎች ቢዝነስዎ ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ሊያሳድሩ ይችላሉ። አደጋን በሚያስቡበት ጊዜ ፋሲሊቲዎችዎን እና ቢሮዎችዎን ሊመለከቱ ስለሚችሉ አደጋዎች መመርመር አለበዎት። እሳት መከላከያ ወይም ማጥፊያ፣ ጎርፍ መከላከያ፣ ሲስተም እና ጀኔሬተሮች እነዚህ መቆራረጦችን ዕድል ለመቀነስና በቢዝነስዎ ላይ የሚደርሰውን ጉዳት ለማስወገድ ይረዳሉ። የቢዝነስዎን ሂደት በመዳሰስ ከሥራ ጋር የተያያዘ ጉዳቶችን ለመቀነስ ይረዳዎታል። የሥራ ቦታ ጉዳቶች የምርታማነት ማርካትና ቢዝነስዎን ለፍርድ ቤት ክርክር ያጋልጣል።	

የገንዘብ አደጋዎች

የጥሬ ገንዘብ ፍሰት ለቢዝነስዎ ወሳኝ ነው። ያልተጠበቁ ወጭዎች ወይም የተቀነሰ ገቢ ቢዝነስዎን አደጋ ላይ ሊጥል ይችላል። የብድር ሂደት ማጣት እንዲሁ እነዚህን አደጋዎች ከሥር መሠረቱ ለመፍታት የአደጋ ማኔጅመንት ዕቅድ መዘጋጀት አለበት። አዲስ ፋይናንስም ቢሆን በተጫማሪ ዕዳ፣ ወጭ በመገመት መዝጋትና የቢዝነሱን ንብረቶቸ ከብድር መያዣ ጋር በማስተሳሰር መልክ ተጨማሪ አደጋ ሊፈጥር ይችላል።

ውድ ተሳታፊዎች፤ ከላይ ከተዘረዘሩት አደጋዎች መካከል የትኞቹ ናቸው ካፌውን የሚመለከቱት?

መንደርደርያ

በራሳችሁ፣ በቤተሰባችሁ ወይም ቤታችሁ ላይ ከሚያገጥሙ አደጋዎች ለመጠበቅ ከምታደርጓቸው ጥቂት ነገሮች መካከል እንደ ምሳሌ የምትጠቅሷቸው ምንድን ናቸው?

10.4. የአደጋ አስተዳደር ሂደት

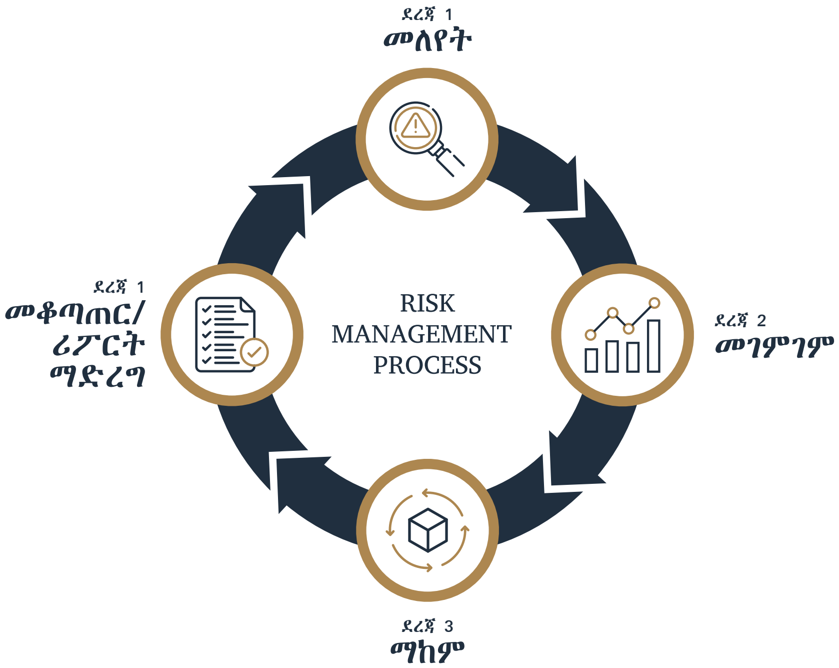

የአደጋ አስተዳደር በድርጅት ውስጥ የሚያጋጥሙትን የኪሳራ ተጋላጭነቶችን የሚለይ እና መሰል ተጋላጭነቶችን ለማከም በጣም ተገቢ የሆኑ ቴክኒኮችን የሚመርጥ ሂደት ነው። ይህም ሂደት አራት ደረጃዎችን ያካትታል።

ደረጃ 1፡-

ሊከሰቱ የሚችሉ ኪሳራዎችን መለየት (መለየት)

ደረጃ 2፡-

ሊከሰቱ የሚችሉ ኪሳራዎችን መገምገም (መገምገም)

ደረጃ 3፡-

ለኪሳራ ታጋላጭ ሕክምና የሚሆኑ ተገቢ ዘዴዎች መለየት (ማከም)

ደረጃ 4፡-

መርሐ ግብሩን መተግበርና መቆጣጠር (መቆጣጠር ሪፖርት ማድረግ)

10.4.1 አደጋን መለየት

በአደጋ አያያዝ ሂደት ውስጥ የመጀመሪያው ርምጃ ሁሉንም ዋና እና ጥቃቅን ጉዳቶችን መለየት ነው። ሊከሰቱ የሚችሉ ኪሳራዎችን ሁሉ መተንተን በጣም አድካሚ ነው። የሚገመቱት ኪሳራ ምንጮች ካልታወቁ፣ ኪሳራዎች ቢደርሱ እነሱን ለመታደግ የሚያስችሉ ትክክለኛ በቂ ዘዴዎችን በንቃት መምረጥ አይቻልም። ሊከሰቱ የሚችሉ አንዳንድ የአደጋ ምንጮች ከሚከተሉት ተጋላጭነቶች ጋር የተያያዙ ናቸው።

- የንብረት ኪሳራ
- የቢዝነስ ገቢ ኪሳራ
- የሰው ሀብት አስተዳደር
- የተጠያቂነት አደጋዎች

10.4.2. የአደጋ መለኪያ (የአደጋ ግምገማ)

በአደጋ አስተዳደር ሂደት ውስጥ ሁለተኛው ርምጃ በኩባንያው ላይ የሚደርሰውን ኪሳራና ተጽእኖ፣ መገምገም እና መለካት ነው። ይህ ርምጃ የጉዳቱን ድግግሞሽ እና የኪሳራ ክብደት ግምትን ያካትታል። ኪሳራ ድግግሞሽ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ሊከሰቱ የሚችሉትን የኪሳራ ብዛት ያሳያል። የኪሳራ ክብደት ሊደርስ የሚችለውን የኪሳራ መጠን ያመለክታል።

10.4.3. ተስማሚ ቴክኒኮችን መምረጥ

የአደጋ ተጋላጭነትን ከመለየት እና መገምገም በኋላ እያንዳንዱን ተጋላጭነት ለመቆጣጠር አማራጭ ዘዴዎችን በጥንቃቄ ማጤን ይቻላል። አደጋን ለመቆጣጠር የሚረዱ አራት መሠረታዊ ዘዴዎች የሚከተሉት ናቸው።

- አደጋን ማስወገድ
- ኪሳራን መቆጣጠር
- አደጋን ማቆየት
- አደጋን ማስተላለፍ (Risk Transfer)

አደጋን ማስወገድ ማለት፣ የተወሰነ ኪሳራ መጋለጥ ፈጽሞ አልተገኘም ወይም ነባር የኪሳራ መጋለጥ ተወግዷል ማለት ነው። አደጋ ማስወገድ ማለት ራስን ወይም ድርጅትን ለተወሰነ ጥፋት አደጋ ለማጋለጥ የታሰበበት ውሳኔ ነው። በዚህ መንገድ አደጋን ማስወገድ የአንድን ሰው ኪሳራ ወደ ዜሮ ዕድል ሊቀንስ ይችላል። ለምሳሌ፣ አደገኛ የጎንዮሽ ጉዳት ያለበትን መድኃኒት ለገበያ የሚያቀርበው የመድኃኒት ድርጅት መድኃኒቶቹን ከገበያ ሊያወጣ ይችላል።

የአደጋ ማስወገድ ዋና ጥቅም የኪሳራ መጋለጥ በጭራሽ ካልተገኘ መክሰር ዕድሉ ወደ ዜሮ እንዲቀንስ ማድረግ ነው። በተጨማሪም፣ ያለው የኪሳራ ተጋላጭነት ከተወገደ፣ የመክሰር ዕድሉ ይቀንሳል ወይም ይጠፋል፤ ምክንያቱም ኪሳራ ሊያመጣ የሚችለው እንቅስቃሴ ወይም ምርት ተወግዷል።

መራቅ ግን ሁለት ዋና ዋና ጉዳቶች አሉት። አንደኛ ድርጅቱ ሁሉንም ኪሳራዎች ማስወገድ ላይችል ይችላል። ለምሳሌ አንድ ኩባንያ የአንድ ዋና ሥራ አስፈጻሚ ያለጊዜው መሞትን ማስቀረት ላይችል ይችላል። ሁለተኛ፣ ተጋላጭነት ባዶ ወይም ተግባራዊ እንዳይሆን ማድረግ ላይቻል ይችላል። የቀለም ፋብሪካ ቀለምን በማምረት ምክንያት የሚመጡትን ኪሳራዎች ማስወገድ ይችላል። ያለ ቀለም ምርት ግን ድርጅቱ ሥራ ላይ አይኖርም።

ልዩ ኪሳራዎችን/አደጋዎችን ማስወገድ በማይቻልበት ጊዜ ከኪሳራዎች ጋር የተያያዙ ለመቀነስ ርምጃ ሊወሰድ ይችላል። ይህ አደጋን የመቋቋም ዘዴ "ኪሳራ መቆጣጠር" በመባል ይታወቃል።

ይሄ አደጋን ከማስወገድ የተለየ ነው፤ ምክንያቱም የግለሰቡ ወይም ድርጅቱ አሁንም የተወሰኑ አደጋዎችን በሚፈጥር ተግባር ላይ ስለተሰማሩ ነው። የተወሰነ ድርጊቶችን ከመተው ይልቅ መቆጣጠር እነዚያ ተግባራት የሚከናወኑበትን መንገድ በሚመለከት ጥንቃቄ የተሞላበት ውሳኔዎችን ማድረግን ያካትታል። ተዘውታሪ ግቦች የኪሳራ ዕድልን ለመቀነስ ወይም የሚከሰቱትን የኪሳራ ወጭዎች ለመቀነስ ያስችላሉ።

አውቆ ማቆየት ማለት ድርጅቱ ከሚያጋጥመው ከፊሉን ወይም ሁሉንም መያዝ ነው። ማቆየት አክቲቭ (የታቀደ) ወይም ፓሲቭ (ያልታቀደ) ሊሆን ይችላል። አክቲቭ አደጋ ማቆየት ማለት ድርጅቱ የኪሳራ ተጋላጭነቱን አውቆ ከፊሉን ወይም ሙሉውን ኪሳራ ለመቀበል ሲያቅድ ነው። ለምሳሌ፣ በኩባንያው መኪናዎች ላይ የሚደርስ የመኪና ግጭት ኪሳራ ይሆናል። ፓሲቭ አደጋ ማቆየት ግን የአደጋ ተጋላጭነት አለመሆኑ ወይም አለመተግበር ወይም ለመተግበር መርሳት ነው። ለምሳሌ፣ የአደጋ ጉዳይ ማኔጀር በመሬት መንቀጥቀጥ ሊጎዳ የሚችሉ ንብረቶችን ለመለየት አለመቻል ነው።

የመጨረሻው የአደጋ አስተዳደር መሣሪያ አደጋ ማስተላለፍ ሲሆን፣ ይህም አንድ ወገን (አስተላላፊው) ለሌላው (የተላለፈለት ወይም አደጋ ተሸካሚ) የሚያረገው ክፍያ ነው። ተቀባይ አስተላላፊው የሚሸለውን አደጋ ለመቀበል ይስማማል። አንዳንድ ጊዜ የአደጋው መጠን በሚተላለፍ ጊዜ ይቀንሳል፤ ምክንያቱም ተቀባዩ የብዙ ቍጥር ሕግን ተጠቅሞ ኪሳራን ለመተንበይ በተሻለ ሁኔታ ላይ ሊሆን ስለሚችል ነው። በሌላ ሁኔታዎች የአደጋው መጠን ተመሳሳይ ሆኖ በተወሰነ ዋጋ ከአስተላላፊው ወደ ተቀባዩ ይሸጋገራል። አራቱ አደጋ አስተላላፊዎች አይነቶች፦ ጉዳት የሌላቸው ስምምነቶች፣ ማዋሐድ፣ መከላከል (hedjing) እና መድን ናቸው።

> **ጉዳት የሌላቸው ስምምነቶች፦** የተለያዩ አይነት ኮንትራቶች ውስጥ የተካተቱት ድንጋጌዎች ከሚመለከተው ሌላ ወገን ሲሆን፣ አንዳንድ የኪሳራ አይነቶችን ኃላፊነት ማስተላለፍ ይችላሉ።
>
> **ማዋሐድ ማካተት፦** በዚህ ድርጊት አንድ ድርጅት ለኪሳራ እና ለሌሎች ዕዳዎች ለመክፈል የሚያስችል በቂ ንብረት ላይኖረው ይችላል የሚል ስጋት ለአበዳሪዎች ያስተላልፋል። የባለሀብቱ የግል ንብረቶች ከቢዝነስ ኪሳራውን ከመክፈል ጋር አይገናኙም፤ ይሁን እንጂ ይህ በብቸኛ ባለቤትና በሽርክና ይሠራል።
>
> **መከላከል፦** ይህ ግምታዊ አደጋን ማስተላለፍን ያመለክታል። የዋጋ መዋዥቅ ለሦስተኛ ወገን (ገማች) የሚተላለፍት የቢዝነስ ግብይት ነው።

10.5. መድን እንዴት ነው የሚሠራው?

መድን ለአደጋ አስተዳደር ዕቅድዎ በጣም አስፈላጊ ከሆኑት ክፍሎች አንዱ ነው። መድን በመግዛት ግለሰቦች የግል አደጋቸው ለሦስተኛ ወገን የመድን ኩባንያ ማስተላለፍ ይችላሉ።

መድን ማለት አንድ ሰው ወይም ድርጅት ለአንድ የተወሰነ ኪሳራ (ለምሳሌ፣ በመጥፎ የአየር ሁኔታ፣ በአደጋ፣ በእሳት እና በሞት ምክንያት) ለሚደርስ ጉዳት ካሳ የሚከፍልበት ዝግጅት ነው። መድን የገባው አካል አስቀድሞ የተስማማውን የገንዘብ መጠን (ፕሪሚየም) ከከፈለ ክስተቱ ቢከሰት ካሳ ይከፈለዋል።

10.6. የኢንሹራንስ አይነቶች

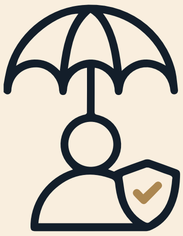 የሕይወት ኢንሹራንስ	የሕይወት መድን ዋና ዓላማ በሞት ምክንያት ገቢን ከማጣት ወይም ለጡረታ ወቅትና ኢንቨስትመንት መድረስ ነው። እርስዎ የሚከፍሉት፣ ነገር ግን ሌሎች የሚወስዱት የመድን ዓይነት ነው።
የጤና መድን	የሕክምና መድን ተብሎም ይጠራል። እርስዎን እና ቤተሰብዎን ከውዱ ወይም ያልተጠበቁ የጤና እንክብካቤ ነክ ወጭዎች ለመጠበቅ ይረዳል። አጠቃላይ የጤና ነክ ወጭዎችዎን ለመገመት እና ለመንከባከብ ወጭዎን ለማካካስ የተነደፈ ሲሆን፣ ይህም የሐኪም ቀጠሮዎችን፣ የሆስፒታል ሕክምናን፣ የመድኃኒት ማዘዣን እና ሌሎች ተመሳሳይ ወጭዎችን ይጨምራል።
የአካል ጉዳት መድን	የአካል ጉዳት የገቢ መድን በመባልም ሲታወቅ፣ ሌላው የሕክምና ሽፋን ነው። ከታመሙ ወይም ከተጎዱ እና ለማገገም ረዘም ያለ ጊዜ ካስፈለገዎት ወይም መሥራት ካልቻሉ የገቢዎን የተወሰነ ክፍል ይከፍላል።
የንብረት እና ተጠያቂነት ኢንሹራንስ	ንብረት ለዘርፈ ብዙ (እሳት፣ ስርቆት እና ሰው ነክ) ሆኖ በአጋጣሚም ሆነ በግዴለሽነት ለሚፈጠሩ አደጋዎች የተጋለጡ ናቸው። ከብልሽት ለተፈጠሩ ኪሳራዎች፣ የንብረት ኪሳራዎችና ከሕግ ተጠያቂነት ለሚፈጠሩ ኪሳራዎች ጥበቃ ለማድረግ የተዘጋጁ የመድን ቅርጾችን ያካትታል።

ጠቃሚ መልእክቶች

- መድን በአጠቃላይ እንደ ጠቃሚ የአደጋ አስተዳደር መሣሪያ ይቈጠራል፤ ምክንያቱም የሦስተኛ ወገን መድን ኩባንያው የአደጋዎን እና ወጭዎችዎን በከፊል ስለሚሸፍን።
- ይሁን እንጂ፣ ሽፋን ሲገዙ ለአረቦን ከሚገባው በላይ ክፍያ ከፈጸሙ ውድ ሊሆን ይችላል።

10.7. የኢንሹራንስ ፖሊሲ ለማግኘት የሚወሰዱ ርምጃዎች

ውድ ተሳታፊዎች፤ መድን ፖሊሲን ለመግዛት ኩማና ሐና መውሰድ ያለባቸው ዋና ዋና ርምጃዎች ምንድን ናቸው?

በአጠቃላይ ሐና እና ኩማ የሚከተሉትን ደረጃዎች ማለፍ ይችላሉ።

1. መድን ፍላጎቶችን መወሰን:- የሚያስፈልጋቸውን የመድን ሽፋን አይነት ማለትም የጤና፣ ንብረት ወይም የቢዝነስ መድን ለመለየት የሚያስፈልጉትን መስፈርቶች መገምገም። ያሉትን የሽፋን አማራጮች መወሰን እና ከሚፈለገው የመድን አይነት ጋር መረዳት ያስፈልጋል።
2. መድን አቅራቢዎችን መመርመር:- የተለያዩ የኢንሹራንስ አቅራቢዎችን በማወዳደር የሚፈልጉትን ሽፋን ለማግኘት ተወዳዳሪ ዋጋ የሚያቀርበውን ምረጡ። ቅድመ ታሪክ የደንበኛ ግምገማዎች፣ የፋይናንስ መረጋጋት እና የሚያቀርቡትን መድን ውጤቶች ግምት ውስጥ ያስገቡ።
3. መድን ኩባንያዎችን ያነጋግሩ:- ከመረጧቸው መድን ሰጭዎች ጋር ይገናኙ። ይህም በስልክ፣ በኢሜል ወይም በድረ-ገጽ ሊከናወን ይችላል። ውይይቶችን በማድረግ ስላሉት ፖሊሲዎች መረጃ መሰብሰብ ይቻላል።
4. መድን ዋጋ ያግኙ:- አስፈላጊውን መረጃ መድን አቅራቢው በመስጠት የመድን ዋጋውን ይቀበሉ። ይህም በተለምዶ የግል ዝርዝሮችን፣ የንብረት መረጃን (የሚመለከተው ከሆነ) እና መድን መስፈርቶቻቸው ጋር የተያያዙ ሌሎች ተዛማጅ መረጃዎችን መጋራትን ይጨምራል። በዚህ መረጃ መሠረት አቅራቢው ሽፋኑን እና የአረቦን መጠን የሚገልጽ ዋጋ ያቀርባል።
5. የፖሊሲ ዝርዝሮችን ይመርምሩ:- የመመሪያውን ዝርዝሮች በደንብ ይመርምሩ። ይህም ምን እንደሚሸፍን፣ የማይካተቱት፣ ተቀናሽ ክፍያዎች፣ ውሎች እና ሁኔታዎችን ያጠቃልላል። ከሂደቱ በፊት ፖሊሲው ከፍላጎታቸው ጋር የሚጣጣም መሆኑን እና ስለውሎቹ አጠቃላይ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ያድርጉ።
6. የማመልከቻ ቅፆችን ይሙሉ:- ከአንድ የተወሰነ የኢንሹራንስ አቅራቢ ጋር ለመቀጠል ከወሰኑ የማመልከቻ ቅጾችን መሙላት አለብዎት። እነዚህ ቅጾች የግል መረጃን፣ መድን የተግባቦት ንብረት ወይም ዕሴት እና ለሚያመለክቱት መድን የሚያስፈልጉ ተጨማሪ መረጃዎች ያካትታሉ።
7. አስፈላጊ ሰነዶችን ያቅርቡ:- መድን አቅራቢው የተጠየቁ ደጋፊ ሰነዶችን ይሰብስቡ እና ያቅርቡ። እነዚህም የመለያ ሰነዶች፣ የባለቤትነት ማረጋገጫዎች ወይም ማመልከቻቸውን ለማስፈጸም አስፈላጊ የሆኑ ሌሎች ሰነዶች ናቸው።
8. ክፍያ እና ፖሊሲ መረከብ:- የአረቦን ክፍያውን በመድን አቅራቢው የተገለጸውን ብቻ ይክፈሉ። የፖሊሲ ሰነዶቹን በደንብ ገምግመው ቅጂውን በመዝገብዎ ይያዙ።

10.8. የጡረታ ዕቅድ

ውድ ተሳታፊዎች፤

ለእርጅና/ጡረታ ማቀድ ማለት ምን ማለት ነው?

ለእርጅና/ጡረታ ማቀድ

የጡረታ ገቢ ግቦችን የመወሰን ሂደት እና እነዚያን ግቦች ለማሳካት አስፈላጊ የሆኑትን ድርጊቶች እና ውሳኔዎች ይመለከታል። ጡረታ አንድ ሰው ሥራውን የሚያቆምበት ደረጃ ነው። የጡረታ ዕቅድ ማውጣት ማለት የገቢ ምንጮችን መለየት፣ ወጭዎችን መገመት የቁጠባ መርሐ ግብር መተግበር እና ንብረቶችን መቆጣጠር ነው።

10.9. ማጠቃለያ

- አደጋ የመክሰር ወይም የመጎዳት ዕድል ነው። ሁሉም አደጋዎች ከአሉታዊ ምንጮች ብቻ አይመጡም። አደጋዎችና ስጋቶች ከአዎንታዊ ምንጮች ወይም እንደ መስፋፋት እና ዕድገት ካሉ አጋጣሚዎች ሊመጡ ይችላሉ። እነዚህ የተወሰነ የአደጋ ደረጃ ሊኖራቸው ይችላል።
- አደጋ እንደ ውስጣዊ አደጋ (ድክመቶች) እና ውጫዊ አደጋ (ስጋቶች) ተብለው ሊመደቡ ይችላሉ። በአጠቃላይ ሁሉንም ባይሆን አብዛኛዎቹን አደጋዎች የውስጥ ስጋቶች አንድ ጊዜ ካወቁ በኋላ መቆጣጠር ይችላሉ። ነገር ግን፣ ውጫዊ አደጋዎች ሙሉ በሙሉ ከቁጥጥርዎ ውጭ ሊሆኑ ይችላሉ።
- የአደጋ አስተዳደር የሚያጋጥሙትን የኪሳራ ተጋላጭነቶችን በመለየት እንደዚህ አይነት ተጋላጭነቶችን ለማከም በጣም ተስማሚ የሆኑ ቴክኒኮችን የመምረጥ ሂደት ነው። ሞጁሉ አራት ጠቃሚ የአደጋ አስተዳደር ደረጃዎችን ከሌሎች አራት የአደጋ አስተዳደር መሣሪያዎች ጋር አቅርቧል።

10.10. በአደጋ አስተዳደር እና በኢንሹራንስ ላይ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች በተገለጸው መሠረት፣ በሥልጠና አስተባባሪዎች በሚደራጁ ቡድኖች ይወያዩ።

ጥያቄ ቍጥር 1 --------ቡድን 1

ጥያቄ ቍጥር 2 --------ቡድን 2

ጥያቄ ቍጥር 3 --------ቡድን 3

ጥያቄ ቍጥር 4 --------ቡድን 4

ጥያቄ ቍጥር 5 --------ቡድን 5

Dear participants:

1. በዚህ ሞጁል ስለ ስጋት አስተዳደር እና መድን በተማራችሁት ደስተኛ ናችሁ?
2. አደጋ አስተዳደር እና መድን የቀረቡት ጽንሰ ሐሳባዊ፣ ንድፈ ሐሳባዊ እና ተግባራዊ ማብራሪያዎች/ተሳትፎዎች የዕውቀት ክፍተቶችን ለመሙላት አጋዥ ናቸው ብላችሁ ታስባላችሁ? እንዴት? አብራሩ።
3. አሁን በአደጋ አስተዳደር እና መድን ላይ የተሻለ ግንዛቤ አላችሁ? ቢዝነሳችሁን ለማስተዳደር ምን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ግለጹ።
4. ቢዝነሳችሁን ስኬታማ ለማድረግ ፋይናንስ ነክ የሆኑትንና ያልሆኑትን ስጋቶች የመለየት እና የማስተዳደር ጥቅም ለይታቸሁ ተወያዩ። ግቦቻችሁን እና ዕቅዶቻችሁን ለማሳካት እንዴት ጠቃሚ እንደ ሆነ አብራሩ።
5. በዚህ ሞጁል ውስጥ ከተብራራው መረጃ፣ ምን ያህሉን አደጋን እና አለመረጋጋትን ለመቆጣጠር በተግባር ማዋል ትችላላችሁ?

References

- FDRE (2019). Federal Negarit Gazeta of the Federal Democratic Republic Of Ethiopia, Proclamation no. 1147/2019. Movable Property Security Right Proclamation.
- Bank of Uganda (2014). Strategy for financial literacy in Uganda. Financial literacy: "Simplify Money, Magnify life"
- Consumer Financial Protection Bureau (CFPB) (2020). YOUR MONEY, YOUR GOALS A financial empowerment toolkit.
- GIZ (2018). The GIZ Finance Guide. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
- International Labor Organization (ILO) (2008). Financial Education-Trainer's Manual.
- International Labour Organization (2000). ILO's Financial Education Training Manual, ILO, Cambodia.
- International Labour Organization (2000). ILO's Financial Education Training Manual, ILO, Cambodia.
- International Labour Organization, (2020). Ghana's Financial Literacy Manual, ILO.
- Kilimo Trust (2020). Financial Literacy Manual. Kilimo Trust, Competitive African Rice Initiative in East Africa.
- Mengesha et al. (2020). FINANCIAL LITERACY AND ITS DETERMINANTS AMONG
- HOUSEHOLDS IN JIMMA ZONE. International Journal of Commerce and Finance, Vol. 6, Issue 1, 2020, 102-112.
- National Bank of Ethiopia (2017). Ethiopia: Financial Inclusion Strategy, NBE, Addis Ababa, Ethiopia
- OECD (2015a). National strategies for financial education OECD/INFE Policy Handbook
- OECD/INFE (2013). OECD/INFE policy guidance on addressing women's and girls' needs for financial awareness and education.
- OECD/INFE (2015b). Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion.
- OECD/INFE (2018). OECD/INFE core competencies framework on financial literacy for MSMEs
- Reserve Bank of India (2015). Financial Literacy for people newly inducted into the Financial System
- World Bank (2015). Building a Financial Education Approach. A Starting Point for Financial Sector Authorities. International Bank for Reconstruction and Development

አባሪ (Annex)

አባሪ 1፡- መፍትሔ ቃላት

መያዣ	በፋይናንሺያል ዓለም ውስጥ ያለው መያዣ ተበዳሪው ለብድር ዋስትና ሲል ቃል የገባለት ዋጋ ያለው ንብረት ነው።
ቁጠባ	ቁጠባ ከአሁን ገቢያችን ላይ ለወደፊት ለመጠቀም የምናስቀምጠው ገንዘብ ነው።
በጀት	በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ቢዝነስ ለማካሄድ የሚያስፈልገው ወጭ ግምት
በጀት ማውጣት	በተወሰነ የጊዜ ገደብ ውስጥ እና በተወሰነ ምደባ ውስጥ ገንዘብ ለማውጣት እቅድ የመፍጠር ሂደት
ተጠያቂነቶች፣ዕዳዎች	አንድ ኩባንያ ወይም ግለሰብ ለሌሎች የሚገቡ እዳዎች ወይም ግዴታዎች ናቸው። እነዚህ ብድሮች፣ የሚከፈሉ ሒሳቦች እና የታክስ ታክሶችን ሊያካትቱ ይችላሉ።
ትርፍ	ሁሉም ወጪዎች ከገቢው ላይ ከተቀነሱ በኋላ የሚቀረው የገንዘብ መጠን ትርፍ ነው። የንግድ ሥራ አደጋዎችን ለመውሰድ ሽልማት ነው።
ንብረቶች	ንብረቶች አንድ ኩባንያ ወይም ግለሰብ በባለቤትነት የሚይዙት ወይም የሚቆጣጠሩት ሀብቶች ናቸው። እነዚህ እንደ ህንጻዎች፣ ቁሶች እና እቃዎች ያሉ አካላዊ ንብረቶችን እንዲሁም እንደ አክሲዮኖች፣ ቦንዶች እና ጥሬ ገንዘብ ያሉ የፋይናንስ ንብረቶችን ሊያካትቱ ይችላሉ።
አረቦን	ለመድን ጥበቃ የሚከፈል ዋጋ
ኢንሹራንስ	በኪሳራ፣ በአደጋ ጊዜ የንብረት ጥበቃ እና ማካካሻ የሚሰጥ ግልጋሎት ነው።
ኢንቨስትመንት	ገቢን ወይም ትርፍን በማመንጨት ገንዘብን የመመደብ ተግባር።
ካፒታል	ለአዲስ ማሽነሪ፣ መሣሪያዎችና ፋሲሊቲ የሚያስፈልግ በጀት
ክሬዲት	ገንዘብ መበደር ወይም እቃዎችን ወይም አገልግሎቶችን በኋላ ላይ ለመክፈል ቃል በመግባት የማግኘት ችሎታ ነው። በአበዳሪው እንደ ባንክ ወይም የክሬዲት ካርድ ኩባንያ የሚሰጥ በተበዳሪው የብድር ብቃት ላይ በመመስረት ነው።
ወለድ	ወለድ የመበደር ወጪ ነው። ብዙውን ጊዜ የሚገለጸው ከተበዳሪው መጠን በመቶኛ ነው እና በአበዳሪ ለተበዳሪው ያስከፍላል።
ወጪዎች	ወጪዎች በንግድ ስራ ወቅት የሚወጡ ወጪዎች ናቸው። እነዚህም ደመወዝ፣ ኪራይ፣ መገልገያ እና ሌሎች የስራ ማስኬጃ ወጪዎችን ሊያካትቱ ይችላሉ።
ዋና የብድር መጠን	ዋናው የብድር ወይም የኢንቨስትመንት የሚሰላበት የመሠረት መጠን ነው።
ዋጋ	ዕቃዎችን ወይም አገልግሎቶችን ለማቅረብ/ለማምረት የሚያስፈልግ የገንዘብ መጠን
ውድድር	ለደንበኞች አንድ አይነት ምርት የሚያቀርቡ ቢዝነሶች
ዕዳ	ቢዝነስዎ ለሌላ ሰው ወይም ተቋም የሚከፍለው ገንዘብ
የሂሳብ አያያዝ	የገንዘብ ልውውጦችን መመዝገብ እና የንግድ ሥራ እንቅስቃሴን የሚያጠቃልሉ ሪፖርቶችን ማዘጋጀት
የሊዝ ፋይናንሲንግ	አንድ ኩባንያ የሌላ አካል ንብረት የሆነውን ንብረት ለመጠቀም የሚከፍልበት የፋይናንስ አይነት

የቁጠባ ደብተር	በፋይናንስ ተቋማት ውስጥ የደብተሩ ባለቤት በፈለገው ጊዜ ገንዘብ እንዲያስቀምጥ ወይም እንዲያወጣ የሚያስችል መደበኛ የቁጠባ አካውንት ነው።
የንግድ ሞዴል ሸራ (BMC)	አዲስ ወይም ነባር የንግድ ሞዴሎችን ለመመዝገብ የሚያስችል ስትራቴጂያዊ ሰነድ።
የንግድ እቅድ	የአንድን የንግድ ድርጅት ግብና አተገባበር በዝርዝር የያዘ ሰነድ ነው።
የአደጋ አስተዳደር	የአደጋ አስተዳደር በድርጅት ውስጥ የሚያጋጥሙትን የኪሳራ ተጋላጭነቶችን የሚለይ እና መሰል ተጋላጭነቶችን ለማከም በጣም ተገቢ የሆኑ ቴክኒኮችን የሚመርጥ ሂደት ነው።
የእፎይታ ጊዜ	አንድ አበዳሪ ለተበዳሪ ዕዳውን ያለ መቀጫ ወይም የኮንትራት ስረዛ ለመክፈል የሚሰጠው ተጨማሪ ጊዜ
የወለድ ተመን	ለተበደሩት ገንዘብ የሚከፍሉት የገንዘብ መጠን አብዛኛውን ጊዜ የተበደሩት ገንዘብ የተወሰነ መቶኛ ነው።
የዋጋ ግሽበት	የዋጋ ግሽበት የገንዘብን ቀስ በቀስ የመግዛት አቅምን መድከም ነው፣ የምርቶችና አገልግሎቶች ዋጋ በጊዜ ሂደት መጨመር ወይም ማሻቀብ ነው።
የዕዳ ፋይናንስ	በተለይ ከባንክ ወይም ከሌሎች አበዳሪ ተቋማት በመበደር ለንግድ ሥራ ገንዘብ የማሰባሰብ ተግባር
የግል ፋይናንሺያል አስተዳደር (PFM)	እንደ ገቢ፣ ወጪ፣ ቁጠባ እና ኢንቨስትመንቶች ያሉ የግል የፋይናንስ እንቅስቃሴዎችን የማቀድ እና የማስተዳደር ሂደት።
የፋይናንስ ምንጮች	አንድ የንግድ ድርጅት ገንዘብ የሚያገኝበት የተለያዩ አማራጮች ሲሆኑ እነዚህም የሊዝ፣ የእዳ እና ፍትሃዊ ፋይናንሲንግ ናቸው።
የፋይናንሺያል አገልግሎቶች	በፋይናንሺያል ኢንዱስትሪ የሚሰጡ ምርቶች እና አገልግሎቶች፣ የባንክ፣ ኢንቨስትመንት፣ ኢንሹራንስ እና ሂሳብ
የፍትሃዊነት ካፒታል	ሁሉም እዳዎች ከተከፈሉ በኋላ በኩባንያው ወይም በግለሰብ ንብረቶች ላይ ያለው ቀሪ ወለድ ነው። በንግዱ ወይም በንብረቱ ውስጥ ያለውን የባለቤትነት ድርሻ ይወክላል።
ዱቤ	ደንበኞች ምርቶችን ወይም አገልግሎቶችን በኋላ በመክፈል እንዲያገኙ ማድረግ
ዲጂታል ፋይናንስ አገልግሎቶች (ዲኤፍኤስ)	እንደ ሞባይል ስልኮች፣ ኢንተርኔት እና ኤቲኤም ባሉ ዲጂታል ቻናሎች የሚደርሱ የፋይናንሺያል ምርቶች እና አገልግሎቶች
ዳይቨርሲፊኬሽን	ለማንኛውም የተለየ ንብረት ወይም አደጋ ተጋላጭነትን በሚቀንስ መንገድ ካፒታልን የመመደብ ሂደት።
ዴቢት	ዴቢት የብድር ተቃራኒ ነው። እሱ የሚያመለክተው ንብረትን የመቀነስ ወይም ተጠያቂነትን ለመጨመር ሂደት ነው።
ገቢ	ገቢ አንድ ኩባንያ ከምርት ወይም አገልግሎቶች ሽያጭ የሚያገኘው ገቢ ነው።
ግብ	የአንድ ቢዝነስ ምን ማሳካት እንደሚፈልግ መግለጫ
ጥያቄ ማቅረብ	ለመድን አቅራቢ ኪሳራን እንዲሸፍን የሚቀርብ የጽሁፍ ጥያቄ
ፊንቴክ	ቴክኖሎጂን ለፋይናንስ አገልግሎትና ምርቶች መጠቀም

የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ
NATIONAL BANK OF ETHIOPIA